

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 44

Sayı: 341

Mart – Nisan 1973

İÇİNDEKİLER

MAKALELER

Sayfa

- 3 1924 ve 1961 Anayasalarında İdarenin Kuruluşu (Bir Karşılaştırma)..... **Doç Dr. Metin KIRATLI**
- 29 Az Gelişmiş Ülkelerde Mahalli Kredi Kurumları..... **Doc. Dr. Âlim Şerif Onaran**
- 42 Çankırı'da Kalkınma Çabaları **Hasan ÖZKAN
N. Ziya TÜRKDOĞAN**
- 50 Fransa'da Kırsal Ziraat Arazisinin Birleştirilmesi Sorunu **Mehmet TARCAN**
- ÇEVİRİLER**
- 65 Fransa'da Ekonomik Kalkınma ve Taşra İdaresi **Vahit Rüştü HEPER**

İDARİ COĞRAFYA

- 71 Güney İlçesi İdari Coğrafyası **Erol OKYAY**
- 80 Kararnameler

MAKALELER

1924 ve 1961 ANAYASALARINDA İDARENİN KURULUŞU (BİR KARŞILAŞTIRMA)

Doç Dr. Metin KIRATLI

1924 Anayasasında belli bir «İdare» kavramı gözükmez. 1961 Anayasasında ise İdare adı açıkça zikredildiği gibi, «yürütme» bölümü içinde ayrıca ele alınmış, kuruluş ve işleyiş ilkeleri çeşitli hükümlerle düzenlenmiştir. Ancak her iki anayasadaki hükümlerin yeri ve düzenleme tarzı, İdare kavramının belirlenmesinde fazla pratik bir önem taşımaz. Örneğin, 1924 Anayasasında hüküm bulunmamasına karşılık, 1961 Anayasası İdareyi yürütme görevi içinde, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve hatta bakanlıklardan ayrı bir varlık gibi ele alan düzenlemeler koymuştur (1). Fakat İdare hakkındaki hükümlerin Anayasa metni içindeki yerine bakarak, İdare kavramını belirlemek sağlam ve kesin bir sonuca götürmez. Örneğin Anayasa içinde düzenleniş yerine göre bakanlıklar, Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Güvenlik Kurulu, İdare dışında gibi gözükür. Buna karşılık 113. maddede bakanlıklar «İdare» kavramı içinde gözüktüğü gibi, İdarenin yargısal denetiminden söz eden 114. maddesinde «İdare» ile «Yürütme» özdeşlik kazanmakta (12), 116. maddenin 4. fik-

- (1) Örneğin, «Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını..., bağlayan temel hukuk kurallarıdır, (m. 8/2); «Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.» (m. 132/3) hükümlerinde olduğu gibi, yürütme ile idare birbirinden ayrı varlıklar gibi ele alınmıştır.
- (2) «İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır.»
«Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlıyacak tarzda kullanılamaz. İdarî eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez.»
«İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar.»
«İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı Ödemekle yükümlüdür.» (m. 114).

rasındaki «merkezî idare» deyimini yürütmeyi de içeren bir kapsam almaktadır (3).

Şu halde İdare kavramını, bu kavram içine girecek kuruluşların birbirleriyle bağlantı ve ilişkilerine ve fonksiyonlarına göre belirlemek gerekir. Bu açıdan bakınca yürütme görevi ve onu yerine getiren organlar ile İdare hem organik hem fonksiyonel olarak birbirine bağlı ve iç içe girmiş durumdadırlar. Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşan yürütme organı aynı zamanda İdarenin de en üst mercileri olarak bir takım düzenleyici işlemler yapıp yayınladıkları gibi, atama, görevden uzaklaştırma ve diğer çeşitli idari işlemlerle İdareye yön ve şekil vermektedirler. Bakanlar Kurulunu meydana getiren bakanların her biri de bir idari kuruluş bütünü olan ve idari hizmet gören bakanlıkların en yüksek hiyerarşik âmiridirler. Şüphesiz dar anlamda «yürütme» ve «idare» farklılık ifade edecek şekilde kullanılır. Dar anlamda «Hükümet» «Bakanlar Kurulu», «Kabine» gibi adlarla da anılan yürütme, özellikle siyasal nitelikteki kuruluş ve görevleriyle «idare»den bir farklılık gösterir ve yerine göre bu anlamlarda kullanmak uygun düşer. Fakat geniş anlamda yürütme, idareyi de içine aldığı gibi, idare de organik ve fonksiyonel geniş anlamıyla yürütmeyi de kapsar. Bu geniş anlamıyla İdare, Cumhurbaşkanından köy organlarına kadar bütün kuruluşları ve onların faaliyetini içine alır. Tanımlanması ve çerçevesinin çizilmesi güçlük ve tartışma konusu olmakla beraber (4) idare hukukuna ve idari yargı kapsamına daha uygun olan İdare anlayışı bu geniş anlamdadır (5). Anayasamız da «İdare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür» ilkesini koyarken ve idarenin yargısal denetiminin kapsamını gözetirken bu anlayış içinde olmuştur. Biz de İdareyi burada bu anlayış içinde ele alıyoruz.

(3) Burada sözü edilen mahallî idareler ile «merkezî idare» arasındaki karşılıklı bağ ve ilgilerin önemli bir bölümü bu idareler ile Bakanlar Kurulu ve bakanlıklar arasında geçmektedir.

(4) Bak: WALINE, M., *Droit administratif*, 9^e ed., s. 3 ve d.; GRISEL, A., *Droit administratif suisse*, Neuchâtel, 1970, s. 61 ve d.

(5) Bu geniş anlam için bak: BALTA, T.B., *İdare Hukukuna Giriş I*, Ank. 1970, s. 5-8; ONAR, S.S., *İdare Hukukunun Umumi Esasları II*, 3. bası, İst., s. 758 ve d.; GRISEL, A., *op. cit.*, s. 61 ve d.; WALINE, *op. cit.*, s. 3 ve d.; LAUBADERE, *Traite elementaire de droit administratif I*, 4^e ed., Paris, 1967, s. 55 ve d.; FORSTHOFF, E., *Traite de droit administratif allemand*, Bruxelles, 1969, s. 56 - 58; GÜNEŞ, T., *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ank., 1965, s. 126, 197

I. Devletin nitelikleri ve idare

İdare, Devletin ödevlerini ve müdahalelerini yerine getiren ve bunları yerine getirirken kamu erki kullanan kuruluşlar ve onların faaliyetidir. Böyle olunca İdarenin genel nitelikleri Devletin nitelikleri ile belirlenir.

1924 Anayasası Devleti cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve devrimci olarak nitelendirmişti (m.2).

1961 Anayasası Devletin şeklinin değiştirilmez bir nitelik olarak Cumhuriyet olduğunu belirtmiş ve bu Cumhuriyeti de «insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti» olarak tanımlamıştır (m.2).

1924 Anayasasının Devletin niteliği olarak koyduğu cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve lâiklik 1961 Anayasasında da açıkça ifade ve kabul edilmiştir. Halkçılık ilkesi yeni Anayasada sosyal hukuk devleti kavramı içinde yerini bulur.

Devletçilik ilkesi yeni Anayasada açıkça ifade edilmemiştir. Ancak Anayasanın gerek başlangıcında belirtilen «sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün» kılmak amacı ve gerekse çeşitli maddelerinde ifadesini bu an sosyal devlet anlayışının gereği olarak Devlete verilen görevler, plânlı kalkınma ve karma ekonomi ilkeleri, sosyal ve İktisadî hakların sağlanması, tabii servet kaynaklarının Devletçe işletilmesi kuralı, 1961 Anayasasının da devletçi bir anlayışı önemli ölçüde benimsediğini göstermektedir. Şüphesiz bu devletçiliğin dozunun belirlenmesi siyasal iktidarların görüşüne açık bırakılmakla beraber, onların hareket serbestliği Anayasada sınırlanmış bulunmaktadır.

1924 Anayasasının devrimcilik ilkesi, 1961 Anayasasında Devletin veya Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılmış olmamakla beraber, Başlangıç kısmında belirtilen «Atatürk Devrimlerine bağlılık» ve 153. maddesindeki Devrim kanunlarının Anayasaya aykırı sayılmayacağı hak kındaki hüküm, 1961 Anayasasında Devlete sürekli ve dinamik bir devrimcilik değil, daha çok 1924 Anayasası döneminde başarılı olmuş devrimleri koruyucu bir nitelik vermiştir (6).

(6) Esasen «devrimcilik», gerek söz ve gerekse kavram olarak özellikle 1961 den sonra çeşitli anlam ve yorum değişikliğine uğrayarak açıklığını yitirmiştir. İlk önce «inkılâp» karşılığı olarak kullanılan «devrim», daha sonra «ihtilâl» anlamını da içine almış, hukukî olmaktan çok, çeşitli şekilde anlayışlara yol açan siyasal bir kavram haline gelişmiştir.

Milliyetçilik, halkçılık, devrimcilik, esasen bir anayasada bulunsa da bulunmasa da, siyasal iktidar ve onun itici gücü altındaki İdare tarafından çeşitli şekilde anlaşılabilir ve uygulanabilir soyut kavramlardır. Kanımızca 1924 ve 1961 Anayasalarında Devletin ortak nitelikleri arasında yer alan ilkelerden en önemlisi ve Devlet ve idare hayatında etkisini en çok göstereni lâiklikdir.

Klâsik anlamı ve tanımıyla lâiklik, din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır. Ancak Türk hukuk sisteminde lâiklik, Batıdaki anlayıştan farklı olarak, daha çok Devlet işlerini dinin etkisinden kurtarma amacına yönelik olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun yüzyıllarca süren teokratik niteliğinin gereği ve sonucu olarak dinin Devlet ve toplum hayatının hemen her cephesini kapsayan bir rol oynaması, dinî taassubun modernleşme ve çağdaş uygarlık düzeyine erişme çabasına engeller ve hatta tehlikeler çıkarması nedeniyle, Türkiye’de din örgütü ve faaliyeti Batıdaki kilise gibi Devletten bağımsız ve özerk bırakılmamıştır. Türk anayasa koyucusunun, Türk tarihinden gelen tecrübelerin ışığında benimsediği lâiklik anlayışına göre, Devlet dinden bağımsızdır, ama din Devletten bağımsız değildir (7). 1924 ve 1961 Anayasaları din ve vicdan hürriyetini kişinin temel hakları (1924 Anayasası «Türklerin tabii hakları»)ndan saymış ve bu hürriyeti güvence altına alan hükümler koymuştur (8). Buna karşılık din hürriyetini Devlet denetimi altına koymuştur. Bu Devlet denetimi her iki anayasada da herşeyden önce kolluk amacına dayanır. Bu amaçla, ibadetlerin, dinî âyin ve törenlerin kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçla çıkarılan kanunlara aykırı olamayacağı belirtilmiştir (1924 Anay., m. 75; 1961 Anay., m. 19/2).

1961 Anayasası, özellikle çok partili dönemin bazı kötü tecrübelerinin ışığı altında, 1924 Anayasasından farklı olarak, Devletin lâiklik ni-

(7) Dinin Devlete bağlı olmasının aynı zamanda bir zorunluluk olduğu hakkında bak: ESEN, B.N., Türk Anayasa Hukuku, 1. Fas., Ank., 1968, s. 79 v ed.

(8) 1924 Anay. : «Hiçbir kimse felsefe inanından, din ve mezhebenden dolayı kınanamaz.» (m. 75).

1961 Anayasası : «Kimse, ibâdete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.» (m. 19/3).

teligini korumak amacıyla daha ayrıntılı hükümler getirmiştir (9). Anayasa Mahkemesi, lâiklik ilkesinin, Türk tarihi içindeki gelişimini de göz önüne alarak, Anayasadaki yerini ve kapsamını şöyle özetlemiştir :

«... Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında kabul edilen lâiklik ilkesi : özelliklerle;

- a) Dinin Devlet işlerinde egemen ve etkili olmaması esasını benimseme,
- b) Dinin, bireylerin manevi hay atma ilişkin olan dinî inanç bölümünde aralarında ayırım gözetilmeksizin, sınırsız bir hürriyet tanımak suretiyle dini Anayasa inancası altına alma,
- c) Dinin, bireyin manevî hayatını aşarak toplumsal hayatı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenini ve çıkarlarını korumak amacıyla, sınırlamalar kabul etme ve dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini yasaklama,
- ç) Devlete, kamu düzenini ve haklarının koruyucusu sıfatıyla dinî hak ve hürriyetler üzerinde denetim yetkisi tanıma niteliklerinden oluşmuş bir ilkedir (10)

(9) 1961 Anayasasından önce, din eğitim ve öğretimini, olumsuz istek bildirilmedikçe esas sayan şekilde bir aralık ortaya çıkan uygulamayı önlemek amacıyla, «Din eğitim ve öğretimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlı» tutulmuştur (m. 19/4).

Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerlerinin açılmasını yasaklayan Anayasa hükmü de (m. 21/4) lâiklik ilkesini koruma amacındadır. Devletin sosyal, İktisadî, siyasî veya hukukî düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dinin veya din duygularının yahut dince kutsal sayılan şeylerin istismar edilmesi ve kötüye kullanılması yasaklanmıştır. Bu yasağa uymayan siyasî partiler temelli kapatılma müeyyidesi altına konulmuştur (m. 19/5, 57).

153. maddede «Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden» sekiz Devrim Kanununun Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılacağı ve yorumlanacağı belirtilmiştir.

T.B.M.M. üyeleri göreve başlarken lâik Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalma andına tabi tutulmuştur (m. 77). Cumhurbaşkanının andında «Anayasaı sayma ve savunma» sözü tabiatıyla lâik Cumhuriyet ilkesini de içerir (m. 96).

T.R.T. nin çalışmasında lâik Cumhuriyet gereklerine uyulması da yine bir Anayasa buyruğudur (m. 121/3).

(10) 1971/76 sayılı ve 21.10.1971 günlü karar (Res. Gaz., 15.6.1972, s: 14216).

Devletin din üzerindeki denetiminin sağlanması için 1924 Anayasası döneminde, din işlerine bakmak üzere Diyanet İşleri Bakanlığı kurulmuş ve Genel İdare içine alınmıştı. Bu hususta 1924 Anayasasında bir hüküm bulunmamasına karşılık, 1961 Anayasası bu kanunî ve fiilî durumu «Genel İdare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.» (m. 154) diyerek Anayasal temele oturtulmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığının Genel İdare içinde yer almasının ve 657 sayılı kanunda din hizmetleri sınıfının kurulmasının v bunların memur sayılmasının lâiklik ilkesine aykırı olduğu iddiası Anayasa Mahkemesince red edilmiştir (11).

Belirtmek gerekir ki ülkemizde lâiklik ilkesi, uzun bir tarihsel süreç içinde, dinin gittikçe artan ölçüde Devlet denetimine alınması yönünde gelişmiş ve gerçekleştirilmiştir. Bu süreç ilkönce II. Mahmut zamanında yeniceriliğin kaldırılması suretiyle ulemanın maddî gücünün kırılmasıyla başlamış, ondan sonra Şeyhülislâmlık «Bab-ı Meşihat» adıyla bir Devlet dairesi haline getirilmiş, vakıflar Evkaf Nezareti yoluyla Devlet denetimine alınarak ulemanın malî kaynağı elinden alınmış, Maarif ve Adliye nezaretleri aracılığıyla da eğitim ve adalet ulemanın teklin-

(11) Anayasa Mahkemesine göre Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer alması şu zorunluk ve nedenlere dayanmaktadır:

«Dinin Devletçe denetiminin yürütülmesi, din işlerinde çalışacak kimselerin yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla dinî taassubun önlenmesi ve dinin toplum için manevî bir disiplin olmasının sağlanması ve böylece Türk Milletinin çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi, yücelmesi ana ereğinin gerçekleştirilmesi gibi nedenlere dayandığı gibi aynı zamanda toplumun çoğunluğunun müslüman bulunduğu ülkemizde dinî ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için dinî işleri görececek kişiler, mabet ve başka ihtiyaçların sağlanması ve bunların bakımı gibi konulara yardım etmek nedenlerine de dayanmaktadır. Devletin her İctimaî müessesede olduğu gibi İctimaî bir müessese olan toplumun dinî gereksinmelerine yardım etmesinin Anayasa'da yer alan ve nitelikleri açıklanan lâiklik esaslarına aykırı bir yanı bulunmadığı gibi Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasa'da yer almasının da yukarıda açıklanan nedenlere dayanması karşısında, lâiklik ilkesine aykırı düştüğü kabul edilemez. Yine bu nedenlerle Devletin bu alandaki yardımı ve Diyanet İşleri Kuruluşu görevlilerinin memur sayılması, Devletin din işlerini yürüttüğü anlamına gelmeyip ülke koşullarının zorunlu kıldığı ihtiyaca uygun bir çözüm yolu bulmak gerek ve anlamını taşımaktadır.»

«... Dâva konusu hükümde «Din Hizmetleri Sınıfı» sözlerinin yer almış olması, ülkemizde bağımsız veya özerk bir din sınıfı, dini bir örgüt kurulması anlamında olmayıp, Devlet Personel reformu yönünden bütün Devlet memurlarının bir tasnife tâbi tutularak tasnife giren memurların öğrenim durumlarına göre hangi dereceden başlayıp hangi dereceye kadar yükselebileceklerini gösterme gereğine dayanmaktadır.» (Yukarıda belirtilen aynı karar).

den çıkarılmıştır. Cumhuriyet, bu tarihsel süreci sonuna kadar götürüp tamamlamak suretiyle lâiklik ilkesini gerçekleştirmiştir. Kısaca, Türkiye’de lâiklik ilkesinin gereği olan Devlet işlerinin din etkisinden uzak tutulması için, dinin ayrıca Devlet denetimi altına konulması gerekli görülmüş, bunu en iyi sağlamanın yolu da din işlerine bakan örgütü Genel İdare kuruluşu içine almakta bulunmuştur. Ancak, gerçekçi olmak gerekirse, bu durum fiiliyatta Devleti, sünni yurttaşların dinî işlerini tam anlamıyla bir kamu hizmeti şeklinde yürütür hale getirmiştir. Din işlerini fiilen bir kamu hizmeti olarak yürüten bir Devletin lâiklik niteliği, ayrıca sünni olmayan yurttaşlara karşı teşkil ettiği eşitsizlik de göz önüne alınınca, bu ilkenin Batıda yerleşmiş Standard anlamına göre tartışma götürür.

1961 Anayasasının, 1924 Anayasasında bulunmayan, İdare bakımından en önemli Devlet niteliği hukuk devleti ilkesidir. Hukuk devletinin gereklerini gerçekleştirme çabası Tanzimattan beri başlamış ve 1924 Anayasası döneminde bu konuda önemli aşamalar yapılmış olmakla beraber, hukuk devletini bütün gerekleriyle sağlama başarısına 1961 Anayasasıyla erişilmiştir. Hukuk devletinin başta gelen gereği olan temel haklar ve hürriyetler, kamu oyunun serbestçe oluşumu ve yargı organlarının denetimi ile pekiştirilerek Anayasa güvenceleri altına alınmıştır. Yine hukuk devleti gereklerinden olan İdarenin hukuka bağlılığı ve bunun güvencesini teşkil eden İdarenin yargısal denetimi ile bu denetimin etkinliğini sağlayan mahkeme bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ve İdarenin malî sorumluluğu ilkeleri tam anlamıyla 1961 Anayasasında gerçekleştirilmiştir. İdarenin yargısal denetimi, «hükümet tasarrufu» kategorisinin zuhuruna ve İdarî işlemlere karşı yargı yolunun kapatılmasına imkân bırakmayacak bir açıklığa ve kesinliğe kavuşturulmuştur.

II. Merkezî İdare Kuruluşu

A. Merkez kuruluşu :

1. Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu (Başbakan, bakanlar) ndan oluşan iki başlı yürütme organı şeması her iki anayasada da aynıdır.

1924 Anayasasında ulusal egemenliği kullanma yetkisi yasama organının tekelinde olduğu, yasama yetkisi ile yürütme erkinin T.B.M.M. de toplandığı kabul edilmişti. Bu suretle 1924 Anayasası Meclis Hükümeti ve kuvvetler birliği sistemini benimsemiş sayılıyordu. Fakat yasama organının, yürütme yetkisini bizzat kullanmayıp, kendi seçtiği Cumhurbaş-

başkanı ve onun atayacağı Bakanlar Kurulu eliyle kullanacağını belirterek (m. 7), parlamenter sisteme doğru kayış gösteriyordu. Bu suretle yürütme organı da varlığını Anayasadan almış bulunuyordu. Fakat teoride Meclis adına görev yaptığı kabul ediliyordu.

Meclis Hükümeti sisteminin teorik temeli olan yasama organının üstünlüğü ve yasama ile yürütme erklerinin Mecliste toplanması, fiiliyatta yürütme organının üstünlüğüne ve güçlülüğüne dönüştüğü gibi (12), Devlet Başkanları da en koyu başkanlık sistemlerinde olduğundan çok daha fazla fiilî yetki kullanmışlar ve yasama ve yürütme organları üzerinde egemen olmuşlardı. Yani 1924 Anayasasının teorisi ile uygulaması birbirinden pek farklı idi.

1961 Anayasası ise klâsik parlamenter hükümet sistemini kabul etmiştir. Ancak, yürütme organına belli koşullarda seçilenleri yenileme yetkisini vererek, parlamenter sistemin gereği olan yasama ve yürütme organları arasında bir denge kurmaya çalışmasına rağmen, 1961 Anayasası da 1924 Anayasasının teorisinden gelen yürütme karşısında yasama organı üstünlüğünü benimsemiştir. Bu anlayışla yasama ve yargıyı aslı yetki, yürütmeyi de yasamadan türeme (müştak) bir görev saymıştır. Yürütme organının görevleri parlamenter sisteme sahip diğer bir çok ülkelerdekine bakışla oldukça sınırlanmıştır.

Ancak yasama ve yargı yetkilerinin aslı, yürütme yetkisinin de yasamadan türeme olduğu görüşüne katılmıyoruz. Bir kere yeni Anayasada yasama organına sadece yasama yetkisi tanınmıştır. 1924 Anayasasında olduğu gibi yasama organı yürütme yetkisinin de aslı sahibi değildir. Yürütme fonksiyonuna «görev» demenin fiilî bir önemi ve anlamı yoktur. Yasama ve yargı fonksiyonları yetki ise, yürütme fonksiyonu da en az onlar kadar yetki olmalıdır. 1961 Anayasasında yürütme organı varlığını ve bu varlığın gerektirdiği orijinal yetkiyi doğrudan Anayasadan almaktadır. Bu yetki 1924 Anayasasındaki gibi aslen yasama organına ait değildir. Bu yetkiyi bizzat Anayasa, bazı hallerde doğrudan doğruya (sıkıyönetim ilânı, belirli nitelikte andlaşmaları onaylama ve yürürlüğe koyma, bütçe tasarılarını hazırlama, Genelkurmay Başkanını atama gibi), bazı hallerde de kullanılma usulünün tayinini kanuna bırakarak (kamulaştırma, üniversite yönetimine elkoyma gibi) vermiş bulunmaktadır. 1961 Anayasasında millet adına, egemenlik hakkını kullanmak yasama organının tekelinde değildir. Millet, egemenliğini Anayasanın

(12) Başka ülkelerde de böyle olduğuna dair bak: H.N. KUBALI, Anayasa Hukuku Dersleri, İst., 1971, s. 368

koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır (m.4/2). Yürütme organı da, Anayasanın kurduğu yetkili organlardan biri olarak, millet adına egemenlik kullanmaktadır. Yürütme organının görevlerini kanunlar çerçevesinde yerine getirmesi, onu yasamadan türemiş hale getirmez, sadece yetkilerinin kanunlarla sınırlanacağını gösterir. Yoksa yürütme organının hiç yetkisiz olabilmesi düşünülemez. Bir hukuk devletinde zaten bütün devlet organlarının yetkileri kanunlarla sınırlıdır (13).

Şimdi merkezî idarenin üst yönetim kademesini teşkil eden ve dar anlamda yürütme organı denen kuruluş ve onunun görev ve yetkileri hakkında iki anayasada görülen farkları gözden geçirelim.

Cumhurbaşkanı :

Her iki anayasada da Parlâmento tarafından kendi üyeleri arasından seçilir. Ancak 1961 Anayasasında Cumhurbaşkanına tanınmış olan senatör atama (cârî dilde kontenjan senatörü) yolu ile fiilen Parlâmento dışından bir kimsenin Cumhurbaşkanı seçilmesi mümkün olmaktadır. Gerçekte bu dolambaçlı yol Anayasanın özüne uygun değildir. Anayasaya Parlâmento dışından kimselerin de Cumhurbaşkanı seçilebileceğine dair açık hüküm konulması daha samimî ve gerçekçi olur.

1961 Anayasası Cumhurbaşkanını daha tarafsız ve daha nitelikli hale getirmek için onun statüsünde bazı değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler şunlardır :

Yaş : Eskiden T.B.M.M. üyeliği için, gerekli yaş yeterli iken, yeni Anayasa 40 yaşını doldurmuş olmak şartını koymuştur (m. 95).

Öğrenim : Eskiden öğrenim şartı yokken, 1961 Anayasası yüksek öğrenim görmüş olmayı gerekli kılmıştır. Belli bir döneme bir tepkinin belirtisi olan bu şart gerçekte antidemokratiktir (14).

Seçim dönemi : Eskiden 4 yıllık, şimdi ise 7 yıllık bir dönem için seçilir (1924 Anay., m. 31; 1961 Anay., m. 95).

Yeniden seçilme : Eskiden yeniden seçilmek için hiç bir sınırlama yokken, şimdi arka arkaya iki kez seçilmek mümkün değildir. Yeniden

(13) Aynı yönde düşünüş için bak: A.S. ÖZÇELİK, 1961 Anayasası Ders Notları, Fas. I., İst., 1965, s. 90 - 96

(14) Aynı görüş için bak: O. ALDIKAÇTI, Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası, İst., 1971, s. 273

seçilmek için arada bir başkasının Cumhurbaşkanlığına seçilmiş olması gerekir. Arada seçilen Cumhurbaşkanı çok kısa bir süre sonra görevden ayrılırsa, ondan önceki Cumhurbaşkanının yeniden seçilmesine Anayasanın sözü bir engel arzetmiyor (15). Bu hal, Cumhurbaşkanının yeniden seçilmek için siyasî partilerin desteğini aramasını ve böylece tarafsızlıktan ayrılmasını önlemek isteyen Anayasa amacının dolaylı yolla ihlâline olanak verecek niteliktedir.

Siyasî parti ile ilişiği : Yine Cumhurbaşkanının tarafsızlığını sağlama amacına dönük olarak, yeni Anayasa, eskisinden farklı olarak, Cumhurbaşkanı seçilenin partisi ile ilişiğinin kesilmesini buyruktur (m. 95).

Parlamento üyeliği : Eskisinden farklı olarak, Cumhurbaşkanı seçilenin parlamento üyeliği sona erer. Fakat yine eskisinden farklı olarak, yeni Anayasaya göre, eski Cumhurbaşkanı Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesi olurlar. Bir siyasî partiye girmedikçe bu tabii üyelik hayatlarının sonuna kadar sürebilir.

Seçilme usulü : 1924 Anayasasında Cumhurbaşkanı seçimi için belli bir usul ve yeter sayı öngörülmemiştir. 1981 Anayasasına göre ise, seçilmek için, T.B.M.M. birleşik toplantısında ilk iki oylamada üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun bu sağlanamazsa, daha sonraki oylamalarda salt çoğunluğun oyunu almak gerekir.

Görevleri ve yetkileri : Cumhurbaşkanı, her iki anayasada da, pek tabii olarak, Devletin başıdır. 1924 Anayasasında açıkça ifade edilmemiş olmakla beraber, tabiiyetle, her iki anayasada da Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Millet'in birliğini temsil eder.

Cumhurbaşkanının, 1924 Anayasasında mevcut olan, törenli oturumlarda Meclise başkanlık etmek (m.32), her yıl Kasım ayında hükümetin çalışmaları hakkında Mecliste söylev vermek veya Başbakanı okutmak (m.36) görevleri, parlamento üyeliğinin sona ermesine ve tarafsızlığına uygun olarak, 1961 Anayasasında kaldırılmıştır. Bundan başka, yeni Anayasada Silâhli Kuvvetlerin aldığı statü gereğince, Cumhurbaşkanının Bakanlar Kurulunun önerisiyle seferde harp kuvvetleri komutanı atama yetkisi (1924 Any., m.40) de kalkmış olmaktadır.

Cumhurbaşkanının her iki anayasada ortak olan görevleri şunlardır :

(1) Gerekli gördükçe Bakanlar Kuruluna Başkanlık etmek (1924 Anay., m.32; 1961 Anay., m.97/2).

(13) Bu konuda bak: O. ALDIKAÇTI, op. cit., s. 274; S.S. ONAR, op. cit., s. 751 ve d.

(2) Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek ve Türkiye'ye gönderilen yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek (1924 Anay., m. 37; 1961 Anay., m. 97).

(3) Parlâmentonun kabul ettiği kanunları 10 gün içinde yayınlamak (1924 Anay., m. 35; 161 Anay., m. 93).

(4) Anayasa ve bütçe kanunları dışında, uygun bulmadığı kanunları bir daha görüşülmek üzere gerekçesiyle birlikte 10 gün içinde T.B.M.M. ne geri göndermek (1924 Anay., 35; 1961 Anay., m. 93).

(5) Tüzükleri imzalamak ve yayınlamak (1924 Anay., m. 52; 1961 Anay., m. 107).

(6) Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak. 1924 Anayasası Cumhurbaşkanının bu yetkisini Hükümetin önerisi üzerine kullanacağını belirtiyordu (m.42). 1981 Anayasasında bu şart zikredilmemiştir (m. 97). Ayrıca, Cumhurbaşkanı 1924 Anayasasına göre, Büyük Millet Meclisi tarafından sanıklanarak hüküm giyen bakanlar hakkında bu yetkisini kullanamazken, yeni Anayasada bu sınırlama kaldırılmıştır.

(7) Ara verme veya tatil sırasında gerekli görürse T.B.M.M. ni toplantıya çağırarak (1924 Anay., m.19; 1861 Anay., m. 83/3).

(8) Başkomutanlığı temsil etmek (1924 Anay., m. 40; 1961 Anay., m. 110).

(9) Başbakanı ve Bakanlar Kurulunu atamak (1924 Anay., m. 44; 1961 Anay., m. 102).

1961 Anayasasında Cumhurbaşkanına tanınan yeni görev ve yetkiler:

(1) Cumhuriyet Senatosuna 15 üye seçmek (m. 70, 72).

(2) Millî Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek (m. 111).

(3) Belirli şartlarda, Başbakanın isteği üzerine Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek (m.108).

(4) Askerî Yargıtay'a üye seçmek. Cumhurbaşkanı bunları Askerî Yargıtay Genel Kurulunun, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile her boş yerin üç katı olarak gösterdiği adaylar arasından seçer (m.141).

(5) Anayasa Mahkemesine iki üye seçmek. Bu üyelere birinin Askerî Yargıtay Genel Kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla göstereceği üç aday arasından seçilmesi gerekir (m. 145).

(6) Kanunların ve T.B.M.M. içtüzüklerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde iptal dâvası açmak (m. 149)

(7) Bakanlar Kurulunun önerisi üzerine Genelkurmay Başkanını atamak (m. 110).

Sorumsuzluğu : Her iki anayasa da göreviyle ilgili işlemlerinden dolayı Cumhurbaşkanı sorumsuz tutmuştur. Buna uygun olarak da, Cumhurbaşkanının bütün kararlarının Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanması ve sorumluluğun onlarca taşınması her iki anayasanın da benimsediği bir kuraldır (1924 Anay., m.39,41; 1961 Anay., m.98).

Cumhurbaşkanının, Başbakanın ve bakanların imzasızın, tek başına bazı kararlar alıp alamıyacağı doktrinde tartışılmalıdır (16). Anayasanın «Cumhurbaşkanının bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır» şeklindeki kesin kuralı ve onun sorumsuzluğu ilkesi karşısında, Cumhurbaşkanının hiç bir konuda tek başına kararname çıkarma yetkisinin bulunmadığına hükmetmek gerekmektedir.

Sorumluluğu : Her iki Anayasada da Cumhurbaşkanı görevinden dolayı sadece vatan hainliğinden sorumlu tutulmuştur (1924 Anay., m.41; 1961 Anay., m.99).

1924 Anayasası Cumhurbaşkanının özlük işlerinden dolayı sorumluluğunu yasama dokunulmazlığına tâbi kılıyordu (m.41/2). 1961 Anayasasında bu konuda boşluk vardır. Cumhurbaşkanının, bu makama se-

(16) Cumhurbaşkanının tek başına bazı kararname çıkarabileceğini savunan görüş, çeşitli gerekçelere dayanır:

- a) Hükümetin ve Bakanların sorumluluğunu gerektirmeyen konularda Cumhurbaşkanı tek başına karar alabilir (R.G. OKANDAN, Umumi Amme Hukuku, 1966, s. 473).
- b) Cumhurbaşkanı, Anayasa gereğince doğrudan doğruya yasama organıyla olan ilişkilerinde, kararnamelerini tek başına çıkarabilir (C. Senatosuna üye seçmek, uygun bulmadığı kanunları tekrar görüşülmek üzere T.B.M.M. ne göndermek, Anayasa Mahkemesine iptal dâvası açmak gibi) (ONAR, Op. cit., s. 754 - 55).
- c) Bazı yetkiler Cumhurbaşkanının şahsına tanınmıştır (Seçimlerin yenilenmesine karar vermek gibi). Cumhurbaşkanı böyle bir yetkiyi tek başına çıkaracağı kararname ile kullanabilir (ONAR, Op. cit., s. 756).

Diğer görüşe göre ise Cumhurbaşkanı hiç bir kararnameyi tek başına çıkaramaz. Bu görüş, böyle bir yetkinin, Anayasamızca da benimsenmiş olan klasik parlamentarizmin diğer ülkelerde yerleşmiş uygulamasına göre Cumhurbaşkanının statüsüne ve Anayasanın kesin ifadesine aykırı düşeceği düşüncesine dayanır (ALDIKAÇTI, Op. cit., s. 275 -291).

çilmekle T.B.M.M. üyeliğinin sona ermesine bakarak, yasama dokunulmazlığından yararlanamayacağı akla uygun gözükabilir. Ancak, Parlâmento dışından atanmış bakanlar bile yasama dokunulmazlıklarından yararlanırken, göreve gelmeden önce fiilen, görevin sona ermesinden sonra da potansiyel ve mahfuz parlâmento üyeliği sıfatı bulunan Cumhurbaşkanının yasama dokunulmazlığından yararlanamaması, hem Anayasanın mantığına, hem de 1924 ten beri yerleşmiş Anayasa geleneğine aykırı düşer.

Bakanlar Kurulu

Bakanlar Kurulu her iki Anayasada da Cumhurbaşkanının T.B.M.M. üyeleri arasından atayacağı bir Başbakan ile onun tarafından seçilen bakanlardan kurulur (1924 Anay., m.44; 161 Anay., m.102). 1924 Anayasası Başbakanca seçilen bakanların tamamının Cumhurbaşkanınca onanmasından, 1961 Anayasası da atanmasından söz etmekte ise de, bu söz farkının özde bir farkı yoktur. Her iki halde de Bakanlar Kurulu T.B.M.M. nin güven oyununa sunulma, sonucuna varır.

Başbakanın T.B.M.M. üyesi olması zorunluğu, ona vekâlet edecek bakanın da T.B.M.M. üyesi olmasını zorunlu saydırmıştır (17).

1961 Anayasasında Bakanlar Kumlunun kuruluşu bakımından şu farklar belirir :

(1) 1924 Anayasasında bütün bakanların parlâmento üyesi olması gerekirken, 1961 Anayasası, parlâmento dışından, milletvekili seçilme yeteneğine sahip olanlar arasından bakan seçilmesine olanak vermiştir.

(2) Her iki anayasada da bir bakanın birden fazla bakanlığa vekillik etmesi yasaklanmıştır. (1924 Anay.. m.49; 1961 Anay., m. 106). Fakat 1961 Anayasası daha da ileri giderek, herhangi bir nedenle boşalan bakanlığa en geç 15 gün içinde atanma yapılmasını zorunlu kılmıştır (m.106/4).

(3) Seçimlerden önce Bakanlar Kurulunun yapısında değişme olur. 1961 Anayasası seçimlerin tam bir dürüstlük ve tarafsızlık içinde geçmesi güvencesini artırmak için, seçimlerden önce Bakanlar Kurulunun bileşiminde bazı değişmeler yapılmasını gerekli görmüştür. Anayasa iki türlü seçim kabinesi öngörmüştür :

(17) Danıştay Genel Kurulunun bu görüşü için bak: 1965/135 sayılı ve 17.6.1965 günlü karar. D.K.D. 95 - 96, s. 73 - 84

a) Millet Meclisinin normal seçim dönemi bitiminde veya dönem bitmeden yenileme kararı verilmesiyle yapılan genel seçimlerden önce kabinenin üç bakanı (Adalet, İçişleri ve Ulaştırma) çekilerek yerlerine T.B.M.M. nin bağımsız üyelerinden atama yapılır. Anayasanın sözüne göre (m. 109) bu bakanlar Cumhurbaşkanınca değil, doğrudan Başbakanca atanır.

b) Anayasanın 108. maddesi gereğince, 18 aylık süre içinde Bakanlar Kurulunun iki kez düşmüş ve üçüncü güvensizlik oyuyla karşılaşmış olması nedeniyle, Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar verilmesi halinde Başbakan dışında bütün kabine çekilir ve Başbakan geçici bir kabine kurar. Bu geçici kabine millî bir koalisyon niteliğinde Ulaştırma, Adalet ve İçişleri bakanları bağımsızlardan, diğerleri Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarından Meclisteki oranlarına göre seçilmiş kimselerden atanır. Bu geçici Bakanlar Kuruluna parlamento dışından bakan atanması, partililerin bakanlığı kabul etmemesi veya sonradan çekilmesi halinde mümkündür (m. 109/4). Geçici Bakanlar Kurulu için güven oyuuna başvurulmaz.

Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olmakla beraber, bakanlar üzerinde hiyerarşik bir yetkisi yoktur. Görevi, Anayasa gereğince, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlamak ve Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetmektir. Hükümetin genel siyaseti Başbakanca değil, kollejiyal olarak Bakanlar Kurulunca saptanır. Bunun içindir ki bu siyasetin yürütülmesinden Bakanlar Kurulu birlikte sorumludur (1924 Anay., m.46; 1961 Anay., m.105).

Bakanlıklar arasındaki uyumsuzluğun Bakanlar Kurulunca çözülmesi gerekir.

Ayrıca her bakanın, kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden kişisel sorumluluğu vardır (1924 Anay., m.46; 1961 Anay., m.105/2).

Görev ve yetkileri :

Bakanlar Kurulunun her iki anayasada ortak görev ve yetkileri :

1. Kanun teklif etmek (1924 Anay., m.15; 1981 Anay., m.91)
2. Meclisi toplantıya çağırmak (1924 Anay., m.19; 1981 Anay., m.83).
3. Bütçeyi hazırlamak (1924 Anay., m.95; 1961 Anay., m. 94).
4. Tüzük çıkarmak (1924 Anay., m.52; 1961 Anay., m. 107).

5. Sıkıyönetim ilânına karar vermek (1924 Anay., m. 88; 1961 Anay., m.124).

Bakanlar Kurutunun 1961 Anayasasında edindiği yeni görev ve yetkiler :

1. 108. maddedeki şartların ortaya çıkması halinde Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesini istemek.

2. Anayasanın 65. maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkralarında belirtilen nitelikteki andlaşmaları, T.B.M.M. nin uygun bulmasına gerek kalmaksızın onaylamak ve yürürlüğe koymak (18). 1924 Anayasasına göre (m.26) devletlerle sözleşme ve andlaşma yapmak T.B.M.M. nin yetkisi içinde idi (19).

3. Anayasa Mahkemesince seçilecek Danıştay üyeliklerine aday göstermek (m, 140/3).

4. Anayasada yapılan 1971 değişikliği ile Bakanlar Kuruluna kanun kuvvetinde kararname çıkarmak yetkisi tanındı. Bakanlar Kurulunun bu yetkiyi kullanması, T.B.M.M. nin kanunla belli bir konuda bu yetkiyi vermiş olmasına bağlıdır. Yetki veren kanunda çıkarılacak kararnamelerin amacı, kapsamı ve ilkeleriyle bu yetkiyi kullanma süresinin ve yürürlükten kaldırılacak kanun hükümlerinin açıkça gösterilmesi ve kanun hükmünde kararnamede de bu yetkinin hangi kanunla verilmiş olduğunun belirtilmesi gerekir (m./64/2).

Bu kararnameler yayımlandığı gün yürürlüğe girmekle beraber, yine o gün T.B.M.M. ne sunulur ve onun tarafından red edilmediği sürece yürürlükte kalabilir. 1924 Anayasası hükümete böyle bir yetki vermemişti. 1924 Anayasasının 6. maddesi «Meclis, yasama yetkisini kendi kullanır» diyordu. Fakat Millî Korunma Kanunu, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu gibi kanunlara dayanılarak çıkarılan ve doktrinde «kaide_kararname» denen kararnameler fiilen kanun hükmünde

(18) Bu andlaşmaları onaylayan Bakanlar Kurulu kararnamelerinin kanun hükmünde olduğu ve Bakanlar Kurulunun bu yetkiyi doğrudan Anayasadan aldığı halindeki Anayasa Mahkemesi kararı için bak: 1965/12 sayılı ve 4.3.1965 günlü karar. A.M.K.D. 3, s. 59.

(19) Fakat 1924 Anayasası döneminde pek farklı uygulamalar olmuş, T.B.M.M. nin bilgisi içinde olmak şöyle dursun, Dışişleri Bakanlığı arşivleri içinde bile bulunmayan, zamanın Dışişleri Bakanının imzasıyla akdedilmiş gizli andlaşmalar olduğu ve bunların mahiyetini öğrenmek için ilgili devletlerden metinlerini istemek zorunda kalındığı bilinen gerçeklerdendir.

kararname gibiydiler. Ancak şekli bakımdan birbirlerinden farklıdılar. Kaide - kararnameler İdarî metinlerdir ve Danıştayın yargısal denetimine tabidirler. Kanun hükmünde kararname ise bir yasama metnidir ve Anayasa Mahkemesince Anayasaya uygunluk denetimi altındadır.

5. Her iki Anayasa da her türlü malî yükümün ancak kanunla konulmasını kural olarak kabul etmiştir (1924 Anay., m.85; 1961 Anay., m. 61/2).

Ancak 1961 Anayasasında 1971 de yapılan değişiklik ile «Kanunun belli ettiği yukarı ve aşağı hadler içinde kalmak, ölçü ve esaslara uygun olmak şartıyla, vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnalarıyla nisbet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya» Bakanlar Kurulunun yetkili kılınabileceği kabul edilmiştir (M. 61/3).

6.1971 değişikliği ile Bakanlar Kuruluna, öğrenim ve öğretim hürriyetinin tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarınca giderilmemesi halinde üniversite yönetimine el koymak yetkisi tanındı (m. 120). Ancak bu elkoyma kararı, tıpkı sıkıyönetim ilânı kararı gibi, T.B.M.M. nin onamasına sunulur ve onun onamasıyla bir yasama işlemine dönüşür.

1961 Anayasasında Bakanlar Kurulunun yetkilerinde olan bu artmaya karşılık, yabancı ülkelere asker gönderme ve yabancı askerlerin Türkiye’de bulundurulmasına izin verme yetkisinin T.B.M.M. ne ait olduğu belirtilerek (m.66), bu konularda Bakanlar Kurulunun yetkisizliği açıklığa kavuşturuldu. 1924 Anayasasında bu durum açık değildi ve Kore’ye asker gönderilmesi olayında tartışma konusu olmuştu.

Bakanlıkların kuruluşu : Her iki anayasada da bakanlıkların nasıl kurulacağına tâyini kanuna bırakılmıştır (1924 Anay., m. 48; 1961 Anay., m.106). 1924 Anayasası döneminde çıkarılmış olan 1946 tarihli ve 4951 sayılı Bakanlıkların Kuruluşu hakkındaki kanun halen de yürürlüktedir. Bu kanuna göre, bakanlıklar Başbakanın önerisi ve Cumhurbaşkanı’nın onayı ile kurulur veya kaldırılır.

1924 Anayasasında bakanların görev ve sorumluluklarının özel kanunlarla gösterileceğine dair hüküm vardı (m.47). 1961 Anayasasında böyle bir hüküm yoktur. Ancak yürütme görevinin kanunlar çerçevesinde yerine getirileceği ilkesi aynı sonucu içerir.

1961 Anayasasının İdarenin merkez kuruluşuna getirdiği yenilikler:

(1) **Danışma organları :** 1961 Anayasası iki yeni danışma organı kurmuştur :

a) Millî Güvenlik Kurulu : Millî güvenlikle ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna tavsiyeyle görevli olmak üzere Başbakan, Genelkurmay Başkanı ve kanunun gösterdiği bakanlar ile kuvvet komutanlarından kuruludur. Başkanlığını Cumhurbaşkanı yapar (m. 111). 1962 tarihli ve 129 sayılı Millî Güvenlik Kurulu Kanunu, bu organın görev ve yetkilerini ve kuruluşunu daha ayrıntılı olarak düzenlemiştir.

b) Devlet Planlama. Teşkilâtı. : Anayasa, plânlı kalkınma ilkesiyle birlikte, plâni hazırlamakla esas görevli teknik kuruluş olan Devlet Plânlama Teşkilâtını genel idare içinde bizzat kurmuştur (m.129) (20).

(2) Faal idare dışında olmakla beraber, bir danışma ve karar organı olarak da genel idare içinde yeri olan Danıştay, 1924 Anayasasında yürütme bölümü içinde yer alırken (m.51), 1961 Anayasasında yargı bölümünde bir yüksek mahkeme olarak düzenlenmiştir. 1981 Anayasasının bu tutumu, hem hukuk devleti ilkesine ve onun gereklerinden biri olan idarenin yargısal denetimine, hem de Danıştay'ın görevine daha uygundur. Çünkü Danıştayın yargısal görevi ve rolü, İdarî görevinden çok daha ağır basmaktadır. Anayasa Danıştayın bu statüsüne uygun olarak, onun kuruluşunu ve üyelerinin seçim yöntemini bir yargı organına daha uyar bir hale getirmiştir. 1924 Anayasasına göre Danıştayın bütün üyelerinin seçimi bir siyasî organ olan parlâmentoya bırakılmıştı. Bu durum çeşitli bakımlardan sakıncalıydı. Şimdi ise Danıştay üyeleri Anayasa Mahkemesince gizli oyla seçilmektedir (m. 140/3).

(3) Asıl olarak yasama organı adına görev yapan Sayıştay, maddi bakımdan İdarî bir danışma, denetleme ve talî bir yargı kuruluşudur. Her iki anayasada da Sayıştay yargı bölümü dışında yer almış ve yargı organı sayılmamıştır.

1924 Anayasasında Sayıştayın T.B.M.M. ne bağlı olduğu belirtilmişti (m.100). 1961 Anayasasında ise böyle bir bağlılıktan söz edilmemiş, sadece genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını denetlemeyi T.B.M.M. adına yapacağı belirtilmiştir (m.127). Bizzat Anayasa Mahkemesi içinde tartışma konusu olmakla beraber, sorumluların hesap ve işlemlerini denetlemek ve kesin hükme bağlamak ve diğer inceleme görevleri T.B.M.M. adına yapılan görevler sayılamaz. Bu görevler, maddeten olağan İdarî ve yargısal nitelikte görevlerdir. Sayıştay

(20) Teşkilâtın kuruluş ve görevleri Anayasadan önce çıkarılan 1960 tarihli ve 91 sayılı Devlet Plânlama Teşkilâtının Kuruluşu hakkında Kanun ve ona ek 99 sayılı kanun ile düzenlenmiştir.

yargısal görevleri bakımından bir alt kademe idari yargı merciidir ve bunun sonucu olarak İdarî yargı dalının üst derece mahkemesi olan D an islayın temyiz denetimi altındadır (21). Türk Anayasasında, Federal Almanya'daki gibi ayrı bir malî vargı dalı mevcut olmadığından, Sayıştay Danıştayın temyiz denetimi dışında ve bir üst derece mahkemesi gibi kabul eden 832 sayılı Sayıştay Kanunu ve Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki anlayışı isabetli sayılamaz (22).

(4) Hâkimlerin özlük işleri Adalet Bakanlığının yetki alanından ve dolayısıyla genel idare kuruluşundan çıkarılarak, yine Anayasayla kurulmuş ve maddî anlamda bir İdarî kuruluş olan Yüksek Hâkimler Kurulunun yetki alanı içine alınmıştır (m.143).

Anayasa 137. maddesinde Cumhuriyet savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında kanunun teminat sağlayıcı hükümler koyması gerektiğini belirtmişti. Anayasa Mahkemesi bu teminatın, savcılar siyasi etkiden tamamen uzak tutacak, memurlarinkinden üstün ve hâkimlerinkine yakın bir teminat olması gerektiğini belirterek, Adalet Bakanlığı görevlilerinin çoğunlukta olduğu bir kurulun savcılar üzerindeki bir çok yetkilerini Anayasaya aykırı bularak iptal etmişti (23).

1971 Anayasa değişikliğinde hâkimler ve savcılar konusunda Adalet Bakanlığının yetki çerçevesinde bir genişleme oldu. Şöyle ki :

a) Eskiden Adalet Bakanı, Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına, oy hakkı da olmaksızın sadece katılabilirdi. 1971 değişikliği ile Adalet Bakanına gerekli gördüğü hallerde bu kurulun toplantılarına, başkanlık etme yetkisi verildi. Başkanlık yetkisinin oy hakkını da içermiş sayılması normaldir.

b) Eskiden Adalet Bakanına, gerekli gördüğü hallerde, bir hâkim hakkında disiplin kovuşturması için Yüksek Hâkimler Kuruluna sadece

(21) Türk İdare Hukukçuları bu görüşte ortaklardır. Örneğin bak: DURAN, D., «Yüksek Mahkemeler Arasında içtihad Uyuşmazlığı», Muk. Huk. Araş. Derg., Yeni Seri, Yıl: 1, No: 1, 1967, s. 14-15; A Ş. GÖZÜBÜYÜK, Türkiye'nin İdarî Yapısı, Ank., 1971, s. 280; İdarî Yargı, Ank., 1970, s. 45; ONAR, Op. cit., s. 794 - 795.

(22) Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararları için bak: 1969/5 sayılı ve 14- 16.1.1969 günlü karar (AMKD, 7, s. 158 ve d.); 1969/6 sayılı ve 16.1.1969 günlü karar (AMKD, 7, s. 197 ve d.); 1972/55 sayılı ve 17.10.1972 günlü karar (Res. Gaz., 30.4.1973, s: 14522.

(23) 1971/44 sayılı ve 20.4.1971 günlü karar (AMKD, 9, s. 462 ve d.)

«başvurma» yetkisi tanınmıştı. 1971 değişikliğinden sonra ise böyle bir kovuşturma açılmasını «isteme» yetkisi verildi. «Başvurma» ile «isteme» yetkileri arasındaki fark açıktır. Başvurma, isteğin muhakkak yerine getirilmesini içermediği halde, «isteme» yetkisi, istek yönünde hareket edilmesini gerektirir.

c) Adalet Bakanına, Yüksek Hâkimler Kurulunca hâkimler hakkında verilen disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir kez daha incelenmesini istemek yetkisi verildi (m.144/1).

d) Savcıların teminatıyla ilgili Anayasa hükmü kaldırılarak, savcıların İdarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlı olduğu belirtildi (m. 137/1).

e) Savcıların özlük işleri ve disiplin cezaları ile meslekten çıkarılmalarına karar vermek üzere Yüksek Savcılar Kurulu kuruldu. Fakat bu kurulda, Yüksek Hâkimler Kurulundan farklı olarak, başkan sıfatıyla Adalet Bakanından başka bakanlıktan iki görevli de bulunmaktadır (m. 137/3).

f) Savcılarının denetiminin ve haklarındaki soruşturmanın Adalet Bakanlığı müfettişleri veya üst dereceli Cumhuriyet savcılarını eliyle yapılacağı belirtildi (m.137/5). Bu hüküm, Cumhuriyet savcılarını diğer devlet memurlarından farksız bir duruma getirici niteliktedir.

Adalet Bakanının savcılar üzerinde daha başka yetkileri de 1971 değişikliğinde Anayasada yer almıştır (m.137/4, 5).

Hâkimler ve özellikle savcılar konusunda 1971 anayasa değişikliğinde, bir yandan Adalet Bakanlığının yetki alanı genişlerken, öte yandan Yüksek Hâkimler Kurulunun ve Yüksek Savcılar Kurulunun hâkimler ve savcılar hakkında verdikleri ve maddî bakımdan İdarî nitelikte olan kararlarına karşı yargı yolu da kapatıldı. 'Değişiklikten önce olduğu gibi, İdarî nitelikte bu kararların Danıştayın yargısal denetimi altında olması gerekirdi.

(5) Genelkurmay Başkanını görev ve yetkilerinden dolayı Başbakanı karşı sorumlu kılan Anayasa hükmü (m. 110/4), Genelkurmay Başkanlığını ve onunla birlikte bütün silahlı kuvvetleri Millî Savunma Bakanlığının yetki alanı dışında bırakan bir sonuç doğurdu. Anayasa Mahkemesine göre Silâhlı Kuvvetlerin barışta ve savaşta hazırlanması ve idaresi işiyle kabine içinde görevli bakan, Başbakanlık sıfatına ilâveten, bizzat Başbakanın kendisidir (24).

(24) 1966/19 sayılı ve 14.4.1966 günlü karar (AMKD, 4, s. 102-103).

Ayrıca, 1924 Anayasasında Silâhlı Kuvvetlerin komutası sadece barış zamanı için Genelkurmay Başkanına verilmiş, savaş zamanı bu komutanın ayrıca atanması — yine Genelkurmay Başkanının atanmasına engel yoktu — gerekirdi. 1961 Anayasası bu ikiliği kaldırarak Genelkurmay Başkanını Silâhlı Kuvvetlerin sürekli komutanı yaptı (m. 110/3).

(6) Anayasa herkese sosyal güvenlik hakkını sağlamak için sosyal sigortalar* ve sosyal yardım örgütü kurulmasını Devlete ödev olarak vermiştir (m48). Bu suretle sosyal sigorta ve yardım hizmetleri, bizzat Anayasaca İdarî hizmet ve kuruluş içinde yer alması zorunlu tutulmuş sayılabilecek sayılı hizmetlerden biridir.

(7) Daha önce belirttiğimiz gibi, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare kuruluşu içinde olduğu açıkça belirtilerek, 1924 Anayasası dönemindeki fiilî ve kanunî durum anayasal hale getirildi (m. 154).

B. Merkezî idarenin taşra kuruluşu

(1) 1924 Anayasası merkezî idarenin taşrada örgütlenmesinde iki kıstas öngörüyordu : a) Coğrafya durumu, b) Ekonomi ilişkileri (m.89). 1961 Anayasası (m.115) bunlara bir üçüncüsünü ekledi : c) Kamu hizmetlerinin gerekleri.

(2) 1924 Anayasası merkezî idarenin taşra örgütünü il, ilçe ve bucak olarak üç kademeye ayırmıştı. 1961 Anayasası merkezî idarenin «il» olarak bölümlere ayrılmasını esas almış, ilin de diğer kademelere ayrılabileceğini belirtmekle yetinerek, il düzeyinin altındaki bölümlerin kurulup kurulmamasını ve kurulacak kademelerin sayısını kanun koyucunun takdirine bırakmıştır. Tabiatıyla bu kademelerin kurulmasında ve kaldırılmasında da coğrafya durumu, İktisadî şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri göz önünde tutulmak zorundadır (25).

(3) 1924 Anayasasında merkezî idarenin taşrada örgütlenme birimi olarak «bölge »den söz edilmemişti. 1961 Anayasası, 1924 Anayasası döneminde belirli kıstaslara dayanmaksızın uygulanmakta olan «bölge» esasını açıkça belirtmiş, fakat bu esasa göre örgütlenmeyi açık kıstaslara bağlamıştır : Bu kıstaslar şunlardır :

(25) Abana ilçesini siyasî saiklerle bucak haline getiren kanunu Anayasa Mahkemesi iptal ederken, bu kanunu Anayasanın 115. maddesine de aykırı görmüştür (1967/20 sayılı ve 27.6.1967 günlü karar, AMKD, 5, s. 115-127).

a) Bölge (birden çok ili içine alan çevre) birimine göre kuruluş ancak belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla olabilir;

b) Bu kuruluş yetki genişliğine sahip olmalıdır (m.115/3).

(4) Her iki anayasada da illerin idaresi yetki genişliği esasına dayandırılmıştır (1924 Anay., m. 91; 1961 Anay., m. 115/2). Bu suretle il düzeyinin altındaki kademelerde yetki genişliğinin uygulanması için anayasal zorunluk yoktur.

1924 Anayasasında illerin idaresinde ikinci esas olarak belirtilen görev ayrımı (tefrik-i vezâif) yerinden yönetimin ifadesi sayılıyordu.

III — Yerinden Yönetim İdareleri

1. 1961 Anayasasında İdarenin kuruluş ve görevlerinin iki esasa dayanacağı belirtilmiştir :

a) Merkezden yönetim

b) Yerinden yönetim.

1924 Anayasasında, o da sadece illerin işleri bakımından, öngörülen görev ayrımı (tefrik-i vezâif) esası, yerinden yönetim ilkesini müphem olarak, ve hizmet itibarıyla yerinden yönetimi içermeksizin, ifade ediyordu. Tabiatıyla. 1924 Anayasası döneminde idarenin kuruluş ve işleyişinde merkezden yönetim ve hem yer hem hizmet itibarıyla yerinden yönetim (ademi merkeziyet) ilkeleri benimsenmiş ve yerleşmiş bulunuyordu. Fakat 1924 Anayasası hizmet itibarıyla yerinden yönetimi öngörmediği için, kanunla bu ilkeye göre kurulmuş idareler anayasal güvence altında değildi. Ayrıca yer itibarıyla yerinden yönetim idareleri (mahallî idareler) hakkında da yeterli anayasal güvenceler yoktu. 1961 Anayasası ise, daha sonra göreceğimiz gibi, hizmet itibarıyla yerinden yönetim ilkesini de, bunun en ileri örneklerini bizzat kendisi kurarak (üniversite, T.R.T.) açıkça getirdiği gibi, bütün yerinden yönetim idarelerini çeşitli hükümleriyle anayasal güvenceler altına almıştır.

2. 1961 Anayasası bir yandan yerinden yönetim ilkesini güvence altına alırken, öte yandan İdarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği ilkesini ifade ederek, bütün merkezden ve yerinden yönetim idarelerinin ve bunların ünitelerinin geniş anlamda organik bir bütünlük içinde hiyerarşi ve vesayet yoluyla birbirine bağlı olduğunu belirtmiş olmaktadır. 1924 Anayasası döneminde fiilen ve yasal olarak daha sıkı bir şekilde mevcut olan bu durum, yeni Ana-

yasada, yerinden yönetim idarelerinin güvenceleriyle birlikte, dengeleyici bir kural olmuştur.

Anayasanın, kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı hükmü, idarenin kuruluş ve görevleriyle kanunla düzenleneceği ilkesinin sistematik bir sonucudur.

A. Hizmet itibarıyla yerinden yönetim idareleri

(1) Özerk kuruluşlar : 1961 Anayasası ilk şeklinde, hizmet itibarıyla yerinden yönetim idaresi olarak, iki özerk kurumu bizzat kurmuştu : Üniversiteler ile Radyo ve Televizyon idaresi.

a) Üniversiteler : Anayasaya göre, üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulan özerk kamu tüzel kişileridir. Anayasanın ilk şeklinde üniversitelerin özerkliği «bilimsel ve İdarî» olarak nitelendirilmişti. 1971 değişikliğinde «bilimsel ve İdarî» nitelik kaldırılarak salt özerklik deyimine yetinildi. Ancak Anayasa Mahkemesinin, bu özerkliğin hem bilimsel hem İdarî özerkliği içerdiğini belirten kararı karşısında T26) bu değişiklik önemsiz kaldı.

1971 Anayasa değişikliği ile üniversite özerkliği üzerinde iki önemli kısıntı getirildi :

aa.) Anayasanın ilk şeklinde, özerklik ilkesinin en önemli unsuru olarak, üniversitelere kendi kendini yönetme ve denetleme yetkisi verilmişti. 1971 değişikliğinde üniversitelerin kendi kendini yönetme yetkisi baki kalmakla beraber, denetleme yetkisi Devlete verildi. Bu suretle üniversitelerin kendi kendini yönetimi Devletin gözetim ve denetimi altına kondu (m.120/2).

bb) Üniversitelerde öğrenim ve öğretim hürriyetlerinin tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarınca giderilmemesi halinde Bakanlar Kuruluna üniversite yönetimine elkoyma yetkisi verildi. Bu el koyma karar, tıpkı sıkı yönetim ilân kararı gibi, T.B.M.M. Birleşik toplantısında onanmak suretiyle yasama işlemi haline dönüştüğünden, yargı denetiminin dışında kalır.

b) Radyo ve Televizyon İdaresi : Anayasanın ilk şeklinde Radyo ve Televizyon idaresine «özerk kamu tüzel kişiliği» verilmişti. 1971 deği-

(26) 1972/21 sayılı ve 4.5.1972 günlü karar (Kes. Gaz., 23.1.1973, s: 14426).

sikliğinde özerklik kaldırılarak, statüsü «tarafsız bir kamu tüzel kişiliği» şeklini aldı (m.121).

(2) **Kamu İktisadî teşebbüsleri** : 1924 Anayasasında adı geçmemekle beraber, o dönemde çoğu hizmet itibariyle yerinden yönetim idareleri olarak Türk hukuk sisteminde yer almış olan kamu İktisadî teşebbüsleri 1961 Anayasasında açıkça zikredilmiş ve bunların bütçe ve denetlenme bakımından ayrıcalıkları belirtilmiştir. Bunların harcamaları yıllık bütçe kuralının dışında bırakıldığı gibi, T.B.M.M. ce denetimlerinin olağan Sayıştay denetimi yönteminden farklı olarak düzenleneceği belirtilmiştir (m. 126, 127).

(3) **Meslek kuruluşları** : Meslek kuruluşları, organik olarak İdarî kuruluş dışında olmakla beraber, kamu kurumu niteliğine sahip kılınarak özerk bir statü teminatı içinde İdarî hizmet gören kuruluşlar olarak Anayasada yer almışlardır (m. 122). İdare, bunların seçilmiş organlarını, bir yargı kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

B. Yer itibariyle yerinden yönetim idareleri (Mahallî idareler)

1924 Anayasasında mahallî idare kavramı açık değildi. 90. maddesindeki «İllerle şehir, kasaba ve köyler tüzelkişilik sahibidirler» hükmünün mahallî idare kavramını ifade etmek istediği ârif olanlar için belli olmakla beraber, bu tüzel kişilerin görev, hak ve yetkileri ve hatta fonksiyonel varlık nedeni hakkında hiç bir belirtici ilke mevcut değildi. Ayrıca dördü bir mahallî idare sistemini öngörüyor izlenimini veriyordu. Gerçekte şehir ile kasabayı sağlam kıstaslarla birbirinden ayırmak mümkün ve gerçekçi değildi (27). İllerin yönetiminde dayanılan esaslardan biri olarak belirtilen görev ayrımı ilkesi il özel idaresini ifade etmek istiyordu. Fakat Tanzimattan sonra başlayan bir gelişme ile, 1961 Anayasasının ifade ettiği mahallî idare sistemi ve birimleri Türkiye’de yerleşmiş bulunuyordu.

1961 Anayasası mahallî idareleri, önce, birimleri ve hukuki statüsünü belirten veciz bir tanımlama ile ortaya koymuştur : «Mahallî idareler, il,

(27) Köy Kanununda nüfusu 20.000’i aşan yerler şehir, nüfusu 2.000 - 20.000 arası yerler de kasaba olarak tanımlanmış, ayrıca nüfusu 2.000 den aşağı olsa bile belediye örgütü bulunan bucak, ilçe ve il merkezleri kasaba sayılmış ve Belediye Kanununa tâbi olacağı belirtilmişti (m.1). Böylece şehir ve kasabanın her ikisinin de belediye statüsünde olduğu anlaşılıyordu. Esasen uygulama da bu yönde olmuştu.

belediye veya köy halkının müştereke mahall ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.» (m.116).

Anayasa, mahallî idareleri özerk bir statüye koymuş ve bu özerkliği çeşitli güvenceler altına almıştır. Bu güvenceleri şöyle sıralıyabiliriz :

(1) Mahallî idarelerin genel karar organlarının halk tarafından seçilmesi zorunlu bir şart olmuştur. Bu suretle il genel meclisinin, belediye meclisinin ve köy ihtiyar meclisinin atama ile kurulması olanağı kaldırılmıştır. Fakat belediye başkanı, köy muhtarı ve il özel idaresinin icra organının (vâli) halk tarafından seçilip seçilmemesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Nitekim kanun koyucu da bazılarını seçim (belediye başkanı) bazılarını da atama (vâli) esasına tâbi tutmuştur.

(2) Anayasa, mahallî idare birimlerini il, belediye ve köy olarak açıkça belirtmiştir. Mahalle gibi geleneksel birimden söz etmemiş, bunların kurulup kurulmamasını kendilerine tüzel kişilik tanımınıp tanımamasını kanun koyucuya bırakmıştır. Bu bakımdan 1924 Anayasası da aynı niteliktedir.

(3) Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetimin ancak yargı yoluyla olacağı belirtilmiştir. Tabiatıyla, sadece Anayasaca seçim yoluyla gelmesi zorunlu görülen genel karar organları değil, kanun gereğince seçimle gelen diğer organlar da (belediye başkanı gibi) bu hükmün kapsamı içindedir. Bu suretle Anayasa, mahallî idarelerin seçilmiş organlarının İdarî mercilerin kararıyla feshedilmesi veya görevine son verilmesi yolunu kapamış olmaktadır. Bu husus, aynı zamanda, Anayasanın seçimleri her cephesiyle yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altına koyan kuralıyla (m.75) sistematik bir bütünlük gösterir.

(4) Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve Anayasanın 55. maddesinde yazılı esaslara göre yapılır (m.116/2).

Bu hüküm gereğince :

a) Mahallî idare seçimlerinin kaç yılda bir yapılacağı kanuna bırakılmıştır.

b) Diğer seçimlerde olduğu gibi mahallî idare seçimlerinde de, seçme ve seçilme hakkı sadece vatandaşlara mahsustur (m.55)

c) Mahallî idare seçimleri de «serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına» göre yapılmak zorundadır (m.55).

d) Seçme ve seçilme yaşı kanunla gösterilir.

(5) Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kuralmaları, görevleri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenmek zorunluluğuna bağlanmıştır (m. 116/4).

(6) Mahallî idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır (m.116/4 son cümle).

Bu hüküm kanun koyucuya bir direktif niteliğindedir. Müeyyidesi olmadığından fiilî değeri azdır. Anayasanın kabulünden beri geçen zaman da bunu kanıtlamaktadır. Ancak mahallî idarelere hayatiyet kazandırmak ve varlık nedenlerini sağlamak için, uygulanması gereken en önemli hükümdür.

Sonuç :

1961 Anayasası, her hususta olduğu gibi, İdarenin kuruluş ve işleyişini daha sistematik kurullarla düzenlemiştir. Bu, hem aradaki zaman farkının getirdiği gelişmenin, hem de 1924 Anayasası döneminde geçirilen tecrübelerden ve yerleşmiş sistemden yararlanmanın doğal bir sonucudur. 1961 Anayasası İdareyi daha az merkezî bir hale getirmiş, yerinden yönetim idarelerine ve özellikle bunlar içinden özerk kuruluşlara sağladığı güvencelerle idareye az çok plüralist bir yapı vermiştir. Ayrıca merkezî idarenin bölümlere ayrılmasında ve hizmet itibarıyla yerinden yönetim kuruluşları kurmakta kanun koyucuya daha fazla hareket serbestliği sağlamıştır. Aynı zamanda İdarenin kuruluş ve görevleriyle bütünlüğü ilkesini koyarak bu plüralist yapı içinde birlik ve uyumu sağlamak istemiştir. Fakat bir tepki anayasası olmasının sonucu olarak, İdarenin üst yönetim kademesi olan dar anlamdaki yürütme organını yetkilendirmekte kısıkanç davranması, İdarenin bütünlüğünün sağlanmasını güçleştirecek nitelikte olmuştur. Öte yandan Anayasanın Devlete yüklediği ödevlerin artması merkezî idarenin kuruluşunda ve onun beyni durumunda olan Bakanlar Kurulunun yetkilerinde sürekli bir genişleme ihtiyacı yaratmıştır. Bu, zaten bütün dünyada gözlemlenen evrensel bir eğilimdir. 1971 Anayasa değişikliği Bakanlar Kurulunun yetkileri konusunda, başka nedenlerin de katkısıyla, bir karşı tepki niteliği göstermektedir. Bu tepki Bakanlar Kurulunun yetkilerinin artırılması yanında, özerk kuruluşların ve yargı organlarının yetki ve bağımsızlıklarını sınırlandırma yönündedir.

1971 Anayasasında İdare bakımından en önemli özellik, onun tam bir hukuk devleti idaresi oluşudur. Bu özellik, hem İdarenin kendisinin hem de onu yetkilendirecek olan kanun koyucunun sıkı bir yargı denetimi altına konulmasıyla sağlanmıştır. Ayrıca, hâkimlerin meslekî ve özlük işleri ile seçimlerin yönetim ve denetiminin İdarî kuruluş ve yetki alanından çıkarılması, kamu görevlilerinin tarafsızlığını ve bizzat İdareye karşı güvencelerini artırıcı hükümler konulması, İdarenin hem siyasî etki altında kalmak hem siyasî etkide bulunmak olanağını azaltarak, onun hukuka bağılılığını artırmıştır .

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE MAHALLÎ KREDİ KURUMLARI (*)

Çeviren :

Doç. Dr. Âlim Şerif ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri

1. Local Government Loans Authority (Mahallî İdareler Ödünç Verme Ajansı), KENYA.

a) 1953 yılına kadar mahallî idareler, yatırımları için gerekli gördükleri ödünç parayı D.A.R.A. (Gelişme ve Yeniden İnşa Ajansı) ve A.L.D.V. (Afrika Topraklarının Gelişmesi Ajansı) ndan sağlardı.

Anılan yıldan beri bu ajansların sağladığı olanaklar yetersiz bulundu ve sonradan Ulusal Mesken Kurumu'na dönüşen başka bir teşekkül olan Mesken Merkez Ajansı'na bırakılan meskenle ilgili hususlar dışında, kendisine, mahallî idarelere gelişme konusundaki maksatlar için ödünç para sağlamak görevi verilmiş daha yeterli bir kredi kuruluşundan yararlanmak üzere, bu ajansın kurulması kararlaştırıldı.

b) Mahallî İdareler Ödünç Verme Ajansı, kendine özgü sermayeye malik değildir.

c) Bu kuruluşun idaresi Mahallî İdareler Bakanlığının memurlarına bırakılmıştır. Bu Bakanlıkta, ilgili bakanın başkanlığında, aynı bakanlığın müsteşarı, mahallî idareler maliye başmüfettişi, gerekli hallerde Bakan tarafından adı belirtilmiş ülkenin ileri gelen kişilerinden oluşan bir Yönetim Kurulu bulunmaktadır.

(*) 1972 yılında, İspanya'da, Maliye Bakanlığı İncelemeler Enstitüsü tarafından yayınlanan EL CREDITO LOCAL EN ESPANA adlı kitabın 305 - 362, sayfalarının çevirisi olan bu yazının birinci bölümü, TÜRK İDARE DERGİSİ'nin Ocak - Şubat 1973 günlü 340. sayısında «AVRUPA'DA MAHALLÎ KREDİ KURUMLARI» başlığı altında neşredilmiştir.

d) Bunun tek faaliyeti, meskenlerle ilgili bulunanlar hariç, hemen hemen bütün mahallî kamu hizmetleri için orta ve uzun vadeli istikraz sağlamaktan ibarettir. Ödünç verilen paranın önemli bir bölümü kanalizasyon işlerine ve su tedarikine ayrılır; geri kalanı da şoseler, kamu binaları, sağlık merkezleri, pazaryerleri, caddelerin aydınlatılması ve diğer daha az önemli projeler arasında bölünür.

e) Mahallî İdareler Ödünç Verme Ajansı faaliyetlerine D.A.R.A. (Gelişme ve Yeniden İnşa Ajansı) tarafından faizsiz olarak sağlanan bir istikrazla başlamıştı. Baha sonra «Development Plan Authority»nin sağladığı ödünç parayı kabul etti. Aynı şekilde, mahallî yararlarla ilişkin çeşitli projelerin gerçekleştirilmesi için Federal Alman Cumhuriyeti'nce sağlanmış ve Kenya, Hükümeti'nce transfer edilmiş bir ödünç para da aldı.

Bu teşekkül, mahallî idarelerin fazla fonlarını da kısa vadeli emanet olarak kabul eder.

2. Institut de Credit aux Autorites Locales (Mahallî İdareler Kredi Enstitüsü), TANZANYA.

a) Bu teşekkül, Şehirsel Mahallî Topluluklara Ödünç Para Verme Fonu ve Mahallî İdareler Enstitüsü'nün görev ve desteklemelerini yüklenmek üzere 1965 yılında tesis olundu. Adı anılan Fon, tüm olarak Devletin parasal katkıları ile beslenir ve adından da belli olduğu gibi, sadece şehirsel mahallî idarelerle birlikte çalışırdı. Mahallî İdareler Enstitüsü ise, aksine, aynı idarelerin sağladığı fondan kırsal mahallî idarelere ödünç para sağlardı.

b) Bu Enstitü'nün İdare Kurulu, kurula başkanlık eden Mahallî İdareler ve Kırsal Gelişme Bakanı ile Maliye Bakanı, Ulaştırma Bakanı, Çalışma ve Sanayi Bakanı (veya temsilcilerinden) ve Kırsal Mahallî İdareler Birliği'nce tayin edilmiş dört üye ve Şehirsel Mahallî İdareler Birliği'nce tayin edilmiş diğer üç üyeden oluşur.

c) Bu Enstitü'nün gayesi ve görevleri şunlardır : fonlarını kabul etmek; idare etmek ve yatırıma sunmak; mahallî idarelere ödünç para bulmak; ve aynı zamanda bunlara, sübvansiyonlar (karşılıksız yardımlar) , garanti belgeleri vermek gibi malî yardımlar sağlamak.

Bu ödünç paralar, çoğunluğuyla, «gelişme projelerini ve önemli araç ve gereçleri satın almayı» parasal yönden desteklemek üzere, kısa veya orta vadeli olarak verilir.

d) Parasal kaynakları eski Şehirsel Mahallî İdarelere Ödünç Verme Fonu'nun aktifinden, mahallî idarelerin zorunlu olarak Enstitü'ye

yatırmak zorunda buldukları rezervlerden (bugün için Kırsal İdarelerin gelirlerinin % 25'i, Şehirsel idarelerin gelirlerinin % 5'i) ve kırsal mahallî idarelerin belirli bazı mahsuller üzerine saldığı vergilerin yüzdelerinden ve nitelikli İdarî personele ihtiyaç duyan bazı mahallî idarelerin bu maksadın husulü için sağladığı artık değerlerden karşılıklı olarak bütünlüğe kavuşmuş Tarım ve Mesken Vergilerinin yüzdelerinden oluşmuş fonlardan ibarettir.

3. Caisse de Prets aux Collectivites Locales (Mahallî İdareler Ödünç Verme Sandığı), NİJERYA.

a) Müessese, 1962'de, merkezî hükümet tarafından bir kanunla ihdas edilmiştir. Ancak, 1964'e kadar çalışmağa başlamamıştır.

b) Öz sermayesi (bir Devlet tahsisi ile teşkil olunmuştur.

Mahallî idareler, 1966 tarihli bir kanunla, tüm tahminî gelirlerinin, yüzde 3'üne eşit bir katılma payını Sandık'a yatırmak zorundadırlar.

c) Adı geçen Sandığın İdare Kurulu şeklinde tecelli eden yönetimi, Maliye, İçişleri, Kırsal Ekonomi, Bayındırlık ve Sahra Mensubu ve Göçebe İşleri bakanlarından veya temsilcilerinden, Kalkınma Genel Komiseri, Nijerya Cumhuriyeti Kalkınma Bankası Müdürü ve Millet Meclisi'nin iki üyesinden oluşur. Bu Kurul'un başında Maliye Bakanı bulunur ; Sandık işlerinin tedviri yetkinini, Bakanlar Kurulu'nca atanan bir müdüre devredebilir.

d) Esas faaliyeti, kalkınma plânının amaçlarına uygun olarak fayda sağlayacağı umulan projelerin icrası için mahallî idarelere kısa, orta ve uzun vadeli krediler sağlamaktadır.

e) Parasal kaynağı, öz sermayesini teşkil eder; Devlet tarafından garanti edilmek suretiyle Bankalardan sağlanacak borçlanmalarla bu kaynak desteklenebilirse de, bugüne kadar bu yola başvurulmamıştır.

4. Fonds de Developpement (Kalkınma Fonu), TAİLÂND.

a) Mahallî idareler Dairesi'nin uygulamalarına bırakılmak kaydıyla İçişleri Bakanlığının 1955'te çıkardığı bir kanunla kurulmuştur.

b) Her hangi bir sosyal sermayesi yoktur.

c) Gerçekte, bu kuruluş, bir kredi müessesesine has fonksiyonlara sahip değildir; ancak Belediyeler Kalkınma Fonları, Kamu Sağlığı Bölge İdareleri ve İl İdarelerinden oluşmuş bir tasarruf kooperatifinin görevlerine sahiptir.

İdaresi, İçişleri Bakanı'nın başkanlık ettiği ve Devlet yüksek memurlarıyla adı geçen bakanın tayin ettiği üç belediye başkanından oluşmuş bir İdare Kurulu mevcut ise de, Hükümete tevdi olunmuştur.

d) Fon'un münhasıran faaliyeti «halkın yararına olan projelerin gerçekleşmesi için» ve İçişleri Bakanı'nın faydeli telâkki ettiği diğer tamamlayıcı hizmetleri görmek için belediyelere ve kamu sağlığı bölge idarelerine borç para sağlamaktır. (Finanse edilen projelerin niteliğine göre, borç para sağlama koşulları değişir).

e) Bu müessesenin çok sınırlı olan fonları :

— Belediyelerin, kamu sağlığı bölge idarelerinin ve il idarelerinin Fon'a gönderdikleri hisselerden (bütün mahallî idareler, bu maksatla yıllık gelirlerinin yüzde 5'ini yatırmak zorundadırlar);

— Kazanılan faizlerle ödenen faizler arasındaki farklardan (tüm tediyeler bu farkın % 25'ini geçemez; geri kalan % 75'i kâr hissesi niteliğiyle üyelerin herbirinin hesabına emanet olarak geçirilir) oluşur.

— İçişleri Bakanlığı'nın takdirine göre diğer her hangi bir gelir de bu müesseseye hisse olarak tanınabilir.

5. Instituto Nacional de Fomento Municipal (Belediyeleri Destekleme Ulusal Enstitüsü), KOLUMBİYA.

a) Bu müessese, 1957 günlü ve 0094 sayılı kanun değerindeki kararname ile ihdas edilmiştir; ancak gerçek temeli aynı yıl çıkarılan ve fonksiyonlarını açıkça belirleyen 270 sayılı kararnamedir.

Adı anılan 270 sayılı Kararname'nin I. maddesinin vazettiği gibi «Belediyeleri Destekleme Ulusal Enstitüsü; idare yeri Bogota'da bulunan, hukuku teminat altına alınmış personeli ve kendine has mameleki olan otonom (muhtar) bir kamu müessesesidir».

Bu teşekkülün temelini daha iyi anlamak için, su tedariki, kanalizasyon, okul inşaatı, hastaneler, elektrik enerji merkezleri gibi çalışmaların yapılması için para sağlanması bakımından 1940'da kurulmuş olan Belediyeleri Destekleme Fonu'nu zikretmek gereklidir. Adı anılan Fon'un faaliyette bulunduğu on yıl zarfında yeterli olmadığı anlaşıldı; bundan dolayı kaldırıldı; ve yerine 1950 yılında Belediyeleri Destekleme Ulusal Enstitüsü kuruldu. Yukarıda sayılan fonksiyon çoğaltılması da yapılmış olmasına rağmen, hemen her yıl devamlı olarak yapılan belediyelere yardımın temel nitelikleri konusundaki değişiklikler dolayısıyla bunların çoğu gereğince yerine getirilememiş; yaratılan kuruluşların ger-

çek olanaklarının değerlendirilmesi imkânı hasıl olmamıştır. 1955'te bu kuruluşun temel kavramı tüm olarak değişti ve 1957'de Enstitü yeniden organize edildi. Buna göre, şimdiki şekli içinde ve 270 sayılı Kararname'nin 7. maddesinde zikrolunduğu gibi tek amacı, «Ülkenin tüm şehir ve kırsal bölgelerinin su yollarının ve kanalizasyonlarının sağlıklı ilgili sorunlarını çözmek »tir.

b) Adı geçen 270 sayılı Kararname, Enstitü'nün mamelekinin, desteklediği teşekküllerden gelen sermaye ile ve Devletin yaptığı yıllık katkılardan terekkep etmesini öngörmektedir.

c) Enstitü'nün yönetim ve idaresi mütekabilen müdüre ve yönetim kuruluna aittir.

Yönetim Kurulu, biri başkanlık eden Destekleme Bakanı, geri kalan diğer dördü (bunlardan ikisi Kolumbiya Mühendis ve Ziraatçılar Derneklerinin teklifi üzerine) Millî Hükümetin belirlediği beş üyeden teşekkül eder.

Müdür, iki yıllık bir süre için, Yönetim Kurulu'nun sunduğu üç isimlik bir listeden Millî Hükümet tarafından tayin olunur.

Enstitü'nün gözetim ve denetlenmesi Cumhuriyet Genel Teftiş Kurulu'na düşmektedir.

d) Enstitü, mahalli idarelerden hiç birine borç para vermez. Etüd ve inşaat konusunda uzmanlaşmış bir kuruluştur. Ya kendisi kayıtlı teşekküller hesabına doğrudan doğruya inşaat yapar, ya da projeleri kolaylaştırır ve su dağıtımını ve kanalizasyon çalışmalarının icrasına nezaret eder.

1958 ve 1959'da belediyelere ödünç para verme deneyi yapıldıktan sonra, engeller ve gecikmeler görülerek, bütün illerde, Enstitü'nün, İllerin ve Belediyelerin işbirliğiyle Su Yolları ve Kanalizasyon Anonim Şirketleri kurulması kararlaştırıldı: bu maksatla ilkin, ağırlığı olan bir yönetmelik hazırlanarak, proje ve anlaşmaları kimin tasdik edeceği, inşaatların kim tarafından teftiş ve kontrol edileceği, aynı zamanda malzeme tedarikini kimlerin yapacağı ve takip olunacak politika ve normları kimin tespit edeceği ortaya kondu.

e) Kendi öz sermayesinin dışında, en önemli parasal kaynağı, Amerikalararası Kalkınma Bankası'nın, su dağılımını ve kanalizasyon çalışmalarının icrasına tahsis olunmak üzere sağladığı istikraz teşkil eder.

6. Instituto para el Desarrollo de Antioquia (Antioquia'nın Kalkınması Enstitüsü), KOLUMBİYA.

a) 1964'de kurulmuş, beledi, bölgesel ve ilsel seviyede borçlanma ve teknik yardım sağlanması yoluyla Antioquia Bölgesi'nin ekonomik kalkınmasını teşvik etmek maksadıyla (İl'in malik bulunduğu Antioquia demiryolunun Devlet'e satılmasından temel kaynağın bulan) ilsel nitelikte bir müessesedir.

b) Enstitü, İlin valisinin riyaset ettiği, İl Genel Kurulu'nun tayin ettiği dört üye ile bir sekreterden oluşmuş altı kişilik bir konsey tarafından idare olunur.

İcraî görevleri üzerine almış bulunan yönetici, İlin Valisi tarafından tayin edilir ve biri İdarî, diğeri teknik iki yönetici yardımcısı tarafından asiste edilir.

c) İstikrarı temini yoluyla malî işbirliğinde bulunmaktan gayri, bu Enstitü'nün, başlıca, belediyelerin daha iyi bir İdarî teşkilâta ve malî desteğe kavuşturulması kadar, belediye memurlarına yetenek kazandırılmasına da yöneltmiş bulunan, belediyelere teknik yardım sağlama hizmeti büyük önem taşımaktadır.

7. Conseil Zambien au Logement et le Bureau de Prets aux Pouvoirs Locaux (Zambiya Mesken Konseyi ve Mahallî İdareler Ödünç Verme Dairesi), ZAMBİYA.

a) 1956'da ihdas edildi. Bu tarihe kadar İngiltere'nin Public Works Loans Bord'una çok benzeyen Mahallî İdarelere İstikraz Sağlama Ofisi, şehirsal mahallî idarelerin tüm sektörlerinde carî bulunuyordu.

Mesken Konseyi, sosyal tipte mesken inşaatı bakımından geniş yetkilerden yararlanır. Mahallî idarelerin sosyal mesken inşaatı hakkında hazırladıkları plânları da onaylamak ona aittir.

b) Adı geçen kuruluşlar, kendine has sermayeden mahrumdurlar.

c) Konsey'in ve Ofis'in üyeleri Mahallî İdareler ve Mesken Bakanlığı tarafından tayin edilirler; bunlar da kendi aralarında Konsey Başkanını seçerler.

Mahallî İdarelere İstikraz Sağlama Ofisinin başkanı Bakanın kendisidir.

Konseyin üyeleri yedidir : bunların üçü Maliye, Çalışma ve Mahallî İdareler Bakanlıklarının temsilcileridir.

İstikraz Sağlama Ofisi'nin sadece altı üyesi vardır.

Mesken Konseyi'nde aynı zamanda Teknik Servis'in de şefi olan bir müdür mevcuttur.

d) Mesken Konseyi, sosyal tipte mesken inşası için ve idare binalarının yapımı için ve aynı şekilde mesken inşasına tahsis edilmek üzere arazi düzenlemesi yapılması için istikraz sağlar.

Mahallî idarelere, özellikle bunların şehircilik plânlarının hazırlanmasına değgin olan çalışmalarla mesken inşası projelerine teknik yardımını da sağlar.

Mahallî İdarelere İstikraz Sağlama Ofisi, Konsey'in finanse etmediği su isalesi çalışmaları, elektrik getirme, kanalizasyon açılması gibi geri kalan operasyonlarla meşgul olur.

Prensip olarak, bütün kesinleşmiş faaliyetler, istikraz koşulları kısa, orta veya uzun vadeli oluşlarına. — ve yatırımların niteliklerine göre finanse edilebilir.

e) Faaliyetlerinin gerektirdiği malî fonlar, Mahallî İdareler ve Mesken Bakanlığı tarafından belirlenir. Gerçekte, Konsey gibi Ofis de anılan fonları almazlar; sadece istikraz ihtiyacını tasvip etmekle yetinirler; bu amaçlara tahsis edilecek fonların ödenmesini Bakanın kendisi gerçekleştirir.

8. İstikraz ve Para Temin Fonu, YUNANİSTAN.

a) Mahallî idarelerin Yunan ekonomisindeki rolü çok azdır ve bunların kamu yatırımlarına katkısı da sınırlıdır; halen mahallî nitelikteki hizmetlerin büyük çoğunluğu Bakanlıklar ya da Kamu aracılığıyla gerçekleştirilmektedir; diğer yandan, mahallî idarelerin bütçeleri de çok dardır, bu yüzden, gerekli garantileri sağlayamadıklarından sermaye piyasasına ya da bakanlara da başvuramazlar.

Bahis konusu olan Fon, gerçek bir kredi müessesesi olmaktan ziyade bir Hükümet ajanıdır.

b) Sermayesi, sadece, tüm bilânçonun ufak bir yüzdesini teşkil eden rezervlerden oluşmuştur.

c) Yukarıda anıldığı gibi, Fon, belli bir derecede İdarî ve malî otonomisi olan, Maliye Bakanlığı ve Para Komitesi'nin kontrol ve murakabesi altında, bir kamu teşekkülüdür.

Fonun idaresi, üyeleri : Yunan Bankası 'Direktörü ile Maliye Bakanlığı tarafından tayin olunmuş Devlet temsilcilerinden oluşan bir İdare Konseyi'nce sağlanır.

d) Faaliyeti, Hükümetin politikasına uygun olarak, kamusal (bayındırlık) ve turistik kalkınma işlerini, kamu kurumları ve teşekküllerinin memur ve müstahdemleri için mesken inşasını finanse etmek üzere istikraz sağlanmasına irca edilmiştir. Sadece mahallî idarelere değil, kamu teşekküllerine ve adı anılan memur ve müstahdemlere de istikrazda bulunur.

9. Instituto de Fomento Municipal (Belediyeleri Destekleme Enstitüsü), GUATEMALA.

a) Mahallî idarelere teknik ve malî destekde bulunmak amacıyla, bir resmî banka olan «Credito Hipotecario Nacional» (İpotek Karşılığı Kredi Veren Ulusal Banka) 'e bağlı olarak 1955'de, «Departamento de Credito Municipal» (Belediye Kredi Ofisi) kuruldu. İki yıl sonra, 1957'de, adı geçen Ofis, kendine has fonları ve hükmi şahsiyeti bulunan bir Enstitü'ye dönüştü.

b) Bu Enstitünün yönetimi üç asil, üç yedek müdürden oluşmuş Yönetim Konseyine aittir. Müdürlerden biri ve onun yedeği, Cumhurbaşkanı tarafından tayin olunur ve bunların ilki olduğundan Enstitünün başkanıdır. Diğer iki müdür ve yedekleri, sırayla Belediyeler Millî Derneği ve Para Konseyi'nce tayin olunurlar. Bu görevlerin süresi dört yıldır; adı geçen Dernek ve Konsey uygun telâkki ettiği takdirde bu görev sonsuz olarak yenilenebilir.

Adı anılan Konsey, Cumhurbaşkanı, sonsuz süreyle tayin olunacak yöneticinin atanması için üçlü bir isim listesi sunar. Yöneticinin teklifi üzerine Yönetim Konseyi'nce bir yönetici yardımcısı tayin edilir.

Enstitünün bir hukuk ofisi ve Planlama, Ekonomik Etüdler, Malî Etüdler, İdarî Etüdler bölümleri; Mühendislik (teknik) ve Müfettişlik, Belediye, İçme Suyu ve Kanalizasyon İşleri'nin Yapılması ve İdamesi bölümleri vardır.

c) Adı anılan bölümlerin adlarından ve bizatihi Enstitünün adından açıkça, müessesenin sadece malî bir kuruluş olmadığı anlaşılmalıdır; hatta bunun, başlıca faaliyeti olmadığı; bu görevin en geniş anlamda «beledi destekleme» olduğu söylenebilmektedir. Faaliyetleri arasından şunları tefrik edebiliriz : belediyelerin kararlaştırdığı planları incelemek ve bunları tadil etmek; Belediye malîyesinin teşkilât ve usullerini tekemmül

ettirmek; muhasebe ve bütçe konularında belediyelere yardımcı olmak; mahallî idarelere (bunların kategorilerine göre) çeşitli konularda yardımcı olmak. Örneğin : mahallî kamu hizmetlerinin ihdası ve tanzimi için görüş bildirmek; partrimuan girişimlerinin teşviki, teşkili ve idaresi; belediye mallarının gelirlerini ve kamu hizmetlerinin icrası ve belediye yapıtlarının inşası için gerekli değerlemeleri tespit etmek; çalışma plânlarının hazırlanması; mahallî idarelerin teknik ve İdarî personelinin seçimi, eğitimi ve uzmanlaştırılması; istikraz verilmesi, senet kırdırılması ve Bayındırlık Bakanlığıyla işbirliği yapılarak proje gerçekleştirmeleri] kontrolü... Aynı zamanda bazı belediye vergilerinin ve Hükümetin mahallî idarelere sağladığı malî yardımın dağıtılmasıyla de meşgul olur.

d) Enstitü'nün fonları, alkollü içkilerin istihlâki bakımından konulan vergi (içilen bir litre alkollü içki için 8 oktavo) ile ülkenin çeşitli belediyelerindeki çalışmaların gerçekleştirilmesine tahsis edilmek üzere Devlet bütçesinin belli bir yüzdesi ve spesifik maksatlarla Hükümetin verebileceği sübvansiyonlar ve tahsisatlardır.

Enstitü'nün kendine has fonları (başta alkollü içkilerin istihlâki hakkındaki verginin tutarı) malî yardımlarının tahakkuku için başlıca temel teşkil etmektedir. Devlet tarafından gerçekleştirilmiş, 2.000.000 quetzal'lık bir tahvil emişyonu istisna edilirse, Enstitü başkaca hiç bir borçlanmaya girişmemiştir. Enstitü, çeşitli belediyelerde içme suyu ve kanalizasyon tesis edilmesi için bir Amerikalı Kalkınma Bankası programını da yönetmektedir.

10. Fundacion para el Desarrollo de la Comunidad y Fomento Municipal (Komünlerin Kalkınması ve Belediyelerin Desteklenmesi Tesisi), VENEZUELLA.

a) Bu müessese, 1962'de, «maksadın husûlü için konmuş esaslara göre, toplum kalkınması, sosyal yardım ve belediyelerin desteklenmesi konularında kesinleşmiş projelerin finansmanına katılmak gayesiyle» ihdas edildi. Bu amaçlara ulaşmak için, «kamusal veya özel kurumların ihtiyaçları için istikrazlar ve iştirakler temin edecek; ve yukarıda işaret olunan gayeler için ihtiyaç duyulan veya bunların husûlünü destekleyen medenî veya ticarî nitelikteki tüm anlaşmaları gerçekleştirecektir».

b) Tesisin özel sermayesi, Devlet katkılarından (1962 yılında başlangıç olarak 1 milyon bolivar) ve bunu izleyen yıllarda bu maksatla millî bütçeye konan tahsisatlardan oluşmuştur.

c) Tesisin sevk ve idare organları, Yönetim Kurulu ve bir icra sekreteridir.

Yönetim Kurulu, belediye işlerine vukufu ve ilgisi bulunan kamu veya özel sektör temsilcisi yedi esas, yedi yedek üyeden oluşur. Bu üyelerin göreve tayini ve görevden alınması, aynı şekilde Kurul Başkanı'nın tayini yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.

İcra sekreteri, yine Cumhurbaşkanı tarafından tayin olunur; Kurulun kararlarının icrası ve «Yönetim Kurulu'nca yapılmış anlaşmalar, uzlaşmalar dolayısıyla ve resmî temaslarda Tesisi temsil eder.»

İcra sekreteri, şu bölümleri, doğrudan doğruya kendi emri altında tutar :

«Hukuk müşavirliği, Teknik Revizyon, Malî Müşavirlik, Beledî ve İdarî Program Koordinasyonu ve Kontrol bölümleri».

d) Halihazırda, görevlerinin icrası üç temel program yoluyla gerçekleştirilir.

«1. Belediyelerin ve ilgili komünlerinin hayat seviyelerini yükseltmeğe matuf mahallî düzendeki kesinleşmiş projelerin finansmanı programı;

2. Kurullara teknik yardım ve memurların yeteneklerinin artırılması ve eğitimi programı; ve

3. Belediye seviyesinde sosyal, sosyo - ekonomik, kültürel, medenî, kooperatifle ilgili faaliyetlere malî ve teknik yardımla ilgili beledî hisseler programı».

e) Finansman kaynakları, merkezî hükümetin sübvansiyonları ve iştirakleri sadece sosyal tipte mesken inşaatına tahsis edilmiş Kalkınma için Milletlerarası Ajans (AID)'ın borç para desteğinden oluşur.

II. Otzar Hashilton Hamekomi (Belediyeler Bankası), İSRAİL.

a) Enfra-strüktürel işlerde ve bu genç Devletin kalkınmasında önemli bir rol üstlenen İsrail mahallî idareleri, üzerlerine düşen işlerin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi ve sermaye pazarından ve resmî teşekküllerden edinilen istikrazın yönetiminin kifayetli bir merkezileştirmeye ulaştırılması için, 1954'de, adı anılan Bankanın kurulmasını kararlaştırdılar.

b) Bankanın sermayesi, başlangıçta münhasıran belediyelere aitken, 1960 yılında, eşit hisselerle Devlet (100'de 33), Belediyeler (100'de 33) ve şu üç banka : Leumi Bankası, Hapoalim Bankası ve Diskount Bankası (100'de 33) arasında bölüştürülmüştür. (Libere edilmiş hisseler-

den, 100.000'i Tel-Aviv Borsası'nca kotizasyona tabi tutulmuş ve özel şahıslar tarafından elde edilmiştir.

c) Müessesenin yönetimi, dördü Hükümet tarafından (iki Hazine temsilcisi ve iki de İçişleri Bakanlığı temsilcisi); diğer dördü İsrail Belediyeler Birliği tarafından, geri kalan üçü de yukarıda adı anılan üç banka tarafından tayin olunan onbir üyeden oluşmuş bir yönetim kurulu tarafından yürütülür.

Yönetim Kurulu'nun aldığı kararların icrasıyla görevli idare müdürü, bankanın işlemlerinden ona karşı sorumlu olup adı anılan Kurul tarafından tayin olunur. İdare Müdürü belli bir miktara kadar istikraz itasına yetkili olup bir müdür yardımcısı ve iki sekreterce desteklenir.

Bir de (Genel Müdür tarafından tayin olunan) Yönetim Kurulu Başkanı ile adı anılan Kurul'un bir cüz'ünü teşkil eden İdare Müdüründen oluşmuş bir Denetleme Komitesi vardır.

d) Bankanın faaliyetleri, belediyelere, mahallî ve bölgesel kuruluşlara ve diğer kamusal nitelikteki mahallî müesseselere uzun vadeli istikraz sağlamla sınırlandırılmıştır.

e) Bankanın sermayesi ve rezervleri finansman kaynaklarının küçük bir bölümünü teşkil eder; asıl önemli kaynaklar, Devlet ve bankaların, Emekli Sandığı ve sigortalının emanetleridir.

Banka, her şeyin üstünde, Hükümetin kalkınmaya hasrettiği fonları ve bankaların mahallî idarelere orta ve uzun vadeyle sağladığı kredileri kanalize etmekle görevlidir.

12. Banco Municipal Autonomo de Honduras (Honduras Otonom Belediye Bankası), HONDURAS.

a) «İdare yeri Tegucigalpa olan, belirsiz bir süre için, belediyelere, gelişmeleri kadar, sosyal ve ekonomik terakkileri de gözönünde tutularak, mal ve teknik yardım sağlamak gayesiyle, 1961'de Devlet tarafından ihdas edilmiş, hukukî şahsiyeti hâiz bir Devlet müessesesi» 'dir.

b) Başlangıçtaki sermayesi, tamamen Devleti'n sağladığı 1.000.000 lempira idi. Sonradan, muamelelerinde faydalı neticeler sağlayacak şekilde, kendi hisselerinin çoğaltılmasıyla, Devletin bütçesine koyduğu tahsisatlarla ve aynı şekilde kabul ettiği miraslar, vasiyetler ve hibelerle arttırılabildi. Banka'nın çıkardığı hisse senetlerinden yüzde 60'ı belediyeler ve kendi rezervlerini arttırmak bakımından Banka arasında bölüşülecektir. (Belediyeler, 1963'denberi, esas olarak her yıl, önceki

hesap durumunu, istikraz tahvilleri tarafından etkilenme dışında, göz önünde tutup gelirlerinin en az 100'de beşini bu maksadın husulü için ayırmaktadır).

Geri kalan 10'de 40'ı özel bankalara, millî veya milletlerarası kamu kurumlanma, diğler malî veya kredi sağlayıcı kurumlara ve halka dönük olabilecektir. (Buna rağmen bugüne kadar özel kişiler arasında herhangi bir hisse senedi alımı görülmemiştir).

Ek yardım elde edebilmek için Banka, istikraz tahvilleri çıkarabilir, millî ve milletlerarası kuruluşlarla borç ilişkileri kurabilir ve Honduras Merkez Bankası'ndan avans alımı ve iskonto yaptırma işlemlerine girişebilir.

c) Bankanın sevk ve idaresi, İdare Kurulu, Başkan ve yönetici eliyle yerine getirilir.

İdare Kurulu şu beş üyeden oluşur : Bankanın Başkanı, Devlet, İçişleri ve Adalet Ekonomi ve Maliye bakanları (veya delegeleri), Honduras Belediyeler Birliği ve diğler hissedar bankalar namına birer delege.

Banka'nın başkanı Cumhurbaşkanı tarafından, yönetmen ise İdare Kurulu tarafından tayin olunurlar.

Banka, şu bölümlerden oluşur : Kredi ve Değerler; Kasa; Muhasebe, Murakıplık; Ekonomik İncelemeler; Hukuk Müşavirliği; ve Mutemetlik.

d) Gayelerinin yerine yetirilmesi için banka: «1) Her sınıftan belediyelerin fonlarını, teminatlarını ve değerlerini emanete alabilir :

2) Kendi kendini finanse eder nitelikteki veya açık biçimde halkın ihtiyaç duyduğu beledi hizmet ve çalışmalarının finansman organı olabilir;

3) Aracılığıyla belediyelerin veya diğler yetkili kuruluşların çıkardığı bonoların veya diğler tahvillerin mutemedi ve garanti edeni olabilir;

4) Belediyelerin ekonomik ve malî müşavirliğini yapabilir; 5) Halk tabakaları arasında tasarrufun ve yatırımcı ruhun mürevvici olabilir; 6) Belediyelerin ekonomik ve malî faaliyetleri ile Devletin genel politikası arasında koordinatörlük yapabilir; 7) Kendi kendini finanse eden verimli kamu hizmeti sağlanması için, tabii kaynakların işletilmesi ve tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve bunlarla ilişkili faaliyetlerin sanayileştirilmesi bakımından özel ve karma yatırımları teşvik ve talin1- edebilir; 8) Devlet, otonom teşekküller veya kurumların bütçelerine, belediyeler düşünülerek konmuş her türlü fonların kabul edicisi ve eme netçisi olabilir; 9) Müdahalesinin uygun düşebileceği durumlarda, başlangıçta ya da belediyelerin müzayakaya düştüğü anlarda, teçhizat, malze-

me, menkul eşya vb. satın alma ajansı olabilir; 10) Ülkenin belediyelerinden emekli olanlar için kurulan «Caja de Retiro, Jubilacion y Pensicnes» (Emekli Sandığı)'ın idareciliğini yapabilir. Aynı şekilde her çeşitten mal ve değerler ele geçirebilir, bunlara sahip olabilir; bunları yönetebilir veya ahâre satabilir; belediyenin olmayan efektif ve değerleri emanet olarak kabul edebilir; otonom ve yarı - otonom kuruluşlara krediler, halka carî hesaplar açabilir; el değiştirebilen fonlarını, karma ekonomi teşebbüsleri, istikraz tahvilleri ve dekontlar için kullanılabilir.» Belediyelerin öncelik hakları saklı kalmak üzere, Banka, el değiştirmesi mümkün kaynaklarının sadece 100'de 50'sini özel şahıslara borç verme veya senet kıırma yoluyla tahsis edebilir. (Kuruluş Kanunu 100'de 10'u öngörüyordu).

e) Sermayesi hariç, tek finansman kaynağı, çoğu bankacı ve malî müesseselere yatırılmış istikraz tahvili emisyonu olmuştur.

Ne Merkezî Hükümetten, ne de diğer her hangi bir Devlet Teşekkülünden istikrazda bulunmamıştır. Hiç bir yabancı ülkeden de borç almamıştır. (Sadece Amerikalararası Kalkınma Bankası ile borç alma ilişkisi kurmuştur).

Bütün bu sayılanların dışında, diğer ülkelerde, bazı hallerde, Merkezî Hükümetlerin girişimiyle; ya da diğer bazı hallerde, ulusal belediye kuruluşlarının veya beledi problemlerle işgal eden müessese ve organizasyonların, incelediğimiz kuruluşlara benzer kredi müesseselerinin kurulması için incelemeler yaptıklarını veya inceleme teşebbüslerine giriştiklerini zikretmekle yetinelim.

Örneğin, Kolumbiya'da, Kosta Riko'da, Sili'de Yunanistan'da ve Paraguay'da bu durum mevcuttur.

NOT : Bu çalışmaların yazılışında yararlanılmış başlıca bilgi kaynakları aşağıda gösterilmiştir :

1. Amerikalılararası Belediyeler Arasında İşbirliği Teşkilâtı ile Amerikalılar arası Kalkınma Bankası'nın işbirliği sonucu, 1966 Ocak'ta, Washington'da toplanmış Lâtin Amerika'da Belediye Finansmanı hakkındaki toplantıda sunulmuş inceleme tebliğ ve belgeleri;
2. Adı anılan teşekkülün, 1970 Temmuz'unda Medellin (Kolumbiya) de yer alan XIII. Kongresinde Antioquia Kalkınma Enstitüsü'nün sunduğu tebliğ; ve
3. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesinin Kamu idaresi Bölümü'nün Wiesbaden (Almanya Federal Cumhuriyeti) de 1970 Eylülünde organize ettiği uzmanlar toplantısında tartışmaya esas olmak üzere «Centro Internacional para el Crâdito Communal» (Belediye Kredileri Uluslararası Merkezi) tarafından kaleme alınmış malûmat.

ÇANKIRI'DA KALKINMA ÇABALARI

N. Ziya TÜRKDOĞAN
Çankırı Maiyet Me.

Hasan ÖZKAN
Çankırı Maiyet Me.

Tarihi akım içinde ve uzun dönemde doğal, sosyal ve ekonomik nedenlerle, yöreler arasında meydana gelmiş bulunan gelişmişlik farklarını gidermek, Anayasa'nın öngördüğü «Dengeli kalkınma» ilkesini gerçekleştirmek olacaktır. Üçüncü beş yıllık kalkınma planı, hem Türk Ekonomisinin milletlerarası yükümlülükler paralelinde ve iktisadi rekabet şartlarına uygun olarak kalkındırılması ve hem ide gelişmişlik farklarının azaltılması gayesine yönelmiştir. Son derece büyük fedakârlıklar gerektiren bu gayenin gerçekleştirilmesiyle, Türk ekonomisinin 22 yıl sonra kesin olarak yükleneceği milletlerarası yükümlülüklerde gerekli avantajları sağlaması, yüzyıllardan beri sürüp gelen sosyal, ekonomik ve toplumsal dayanışmayı engelleyen gelişmişlik farkının giderilmesi mümkün olacaktır. Az gelişmiş yörelerin kalkındırılmasının tüm fedakârlığının genel idareye yükletilerek, yükümlülüklerle paralel bir kalkınmayı engellemek için, üçüncü beş yıllık kalkınma planı mahalli kalkınma ve gelişmelerin mahalli kaynaklarca sağlanması ve genel idarenin bu gelişmeleri desteklemesi prensibini getirmiş bulunmaktadır.

Yüzyıllardan beri doğal, sosyal ve ekonomik nedenlerle meydana gelmiş gelişmişlik farkının tüm yoksulluklarına katlanan yörelerin tesbiti ve kalkınmada önceliğin bu yörelere kaydırılması amacıyla, DPT «Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi (KÖYD)»nce yapılan araştırma neticesinde, sosyo - ekonomik gelişmişlik sıralamasında 47, nüfus esasına göre tesbit olunan 36 kalkınmada öncelikli yöre sıralamasında 21 nci sırada bulunan Çankırı il'i, Anayasa'nın öngördüğü «Dengeli kalkınma» ilkesini ve üçüncü beş yıllık kalkınma planının gayesini, planın alt ve yan araçlarını kullanarak çalışmalarına girmiş bulunmaktadır. Geçte olsa genel idarenin, geri kalmış yörelerin kalkındırılması bilincine varmış

bulunması, bu yöreler ve dolayısıyla Çankırı İl'i için kalkınma çalışmalarında en büyük atılım olacaktır. Bu husustaki bilgi, tecrübe ve heyecaniyle mahalli kalkınma çalışmalarında önyak olan değerli bir valiye sahip oluş, Çankırı il'inin ayrı bir avantajı olmaktadır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planının mahalli yörelerin kalkındırılması amacıyla getirmiş bulunduğu «Planın alt ve yan araçları» konusunda Çankırı İl'i çalışmaları şöyledir :

I) İL (MAHALLİ İDARELER) PLANLAMASI (İLMİP ÇALIŞMALARINDA ÇANKIRI ÖRNEĞİ :

Çankırı İl'inde il mahalli idareler planlaması konusundaki ilk çalışmalar 11.7.1972 tarihinde başlamıştır. İçişleri Bakanlığı ve DPT tarafından düzenlenen seminere Çankırı İlinden İlgaz Kaymakamı katılmış ve konu ile ilgili olarak 11.8.1972 tarihinde Çankırı Valisi Sayın Yusuf Yakupoğlu başkanlığında yapılan toplantıya kaymakamlar, daire müdürleri, ilçe özel idare memurları, belediye başkanları ve il genel meclisi üyeleri katılmıştır. Toplantıda İLMİP çalışmalarının amacı, kapsamı ve çalışmalarda izlenecek yöntem anlatılmıştır. Konu tartışılarak çalışma grupları tesbit olunmuştur. Buna göre çalışma grupları:

a) Genel yönetim grubu :

Alt grupların yapacakları çalışmaları izlemek, verimli, verimli çalışmayı sağlamak ve çalışmaların son değerlendirilmesini yapmakla görevlidir. Kaymakamlar, Özel İdare Müdürü, il daimi encümeninden bir üye, İl YSE Müdürü, Tarım Müdürü, Veteriner Müdürü, Sağlık Müdürü ve Milli Eğitim Müdürü'nün katılması ile oluşacaktır.

b) Özel idare alt grubu :

İlçe tali gruplarından gelecek veri ve bilgileri değerlendirecek ve özel idarenin planlamasını yapacaktır.

e) Belediyeler alt grubu :

Bu grup ilçe tali gruplarından gelecek bilgi ve verilere dayanarak belediyelerin planlamasını yapacaktır.

d) Köyler alt grubu :

Bu grup ilçe tali gruplarından gelecek bilgi ve verilere dayanarak köylerin planlamasını yapacaktır.

e) İlçe tali grupları :

Her ilçede kaymakamın başkanlığında belediye yetkilileri, özel idare memurları ve diğer ilgililerden oluşacak olan bu grup İLMİP'le ilgili bilgi ve verileri derleyecek, ihtiyaçları tesbit edip öncelik sırasına koyacak ve son şekil verilmek üzere, yukarıdaki çalışma gruplarına gönderilmesi için İl'e gönderecektir.

t) Proje grubu :

Yatırım projesinin hazırlanmasında kolaylık olmak üzere tip projeler ve hazırlanacak beş yıllık kalkınma planlarına göre ayrıca projeler hazırlamak üzere bir proje grubu da kurulmuştur.

Bu grupların kimlerden oluşacağı ve görevleri ayrıca bir yazı ile ilgililere duyurulmuştur.

Anılan grupların yaptıkları toplantılarda grup üyelerine konu anlatılmış ve çalışmalar sırasında karşılaştıkları darboğazlara yardımcı olunmaya çalışılmıştır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planı, mahalli girişimlerde mahalli kuruluşların da katkılarını öngörmüş ve bu amaçla resmi ve özel teşebbüs yanında üçüncü sektör olarak adlandırılan yeni bir sektörün varlığını kabul etmiştir. Çankırı İl düzeyinde yapılacak mahalli çalışma ve bu çalışmalar sonucu girilecek teşebbüslerde mahalli kuruluşların maddi gücünden yararlanmak amacıyla, bu kuruluşların üçüncü beş yıllık kalkınma planı döneminde finansman durumlarının seyrinin tahmini çalışmalarına girilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda İl Özel İdaresi, Belediyeler ve Köy İdarelerinin beş yıllık dönem içindeki gelir gider durumları açıklığa kavuşturulmuştur.

Yapılan araştırma ve çalışmalar sonucunda üçüncü beş yıllık kalkınma planının öngördüğü doğrultuda İl Özel İdaresi, Belediyeler ve köylerinde işbirliğiyle Çankırı Yöresinde el sanatlarını öğretmek ve geliştirmek amacıyla «El San'atları Birliği» kurulmuştur.

Birliğin kurulması ve amaçlarının yaygınlaştırılması ile Çankırı gibi geçim olanakları son derece sınırlı ve gizli işsizliğin hüküm sürdüğü bir yörede, kalkınma hedeflerine doğru büyük bir adım atılmış olacaktır. Bu amaçla İl Özel İdaresi, Belediyeler ve Köylerin de katkılarından faydalanmak gereği duyulmuş ve üçüncü beş yıllık kalkınma planı politikasına da uygun bir atılım olmuştur. Mahalli idarelerin mahalli kalkınma çalışmalarında daha fazla ağırlığa sahip olmaları ve hatta bu işin öncülüğünü yapabilmeleri için herşeyden önce bu idarelerin çalışmalarına paralel gelir kaynaklarına kavuşturulmaları gerekir. Bugün Türkiye’de her mahalli idare kendi sorunları içinde biçare kalmış durumdadır. Çankırı ilinde kurulan «El San'atları Birliği) çalışmalarında da mahalli idarelerin katkılarının sınırlı oluşu, mahalli idarelerin çağdaş ihtiyaçlara paralel gelir kaynaklarına kavuşturulması ihtiyacını bir kere daha hissettirmiştir.

Kurulup çalışmalara başlayan Çankırı «El San'atları Birliğinin başlangıçta 50 tezgâhlık bir halı ve 20 tezgâhlık bir battaniye atelyesi ile çalışmalara başlaması öngörülmüştür. Çankırı Merkezinde açılan kurs sonucu 12 tezgâhlık bir battaniye atelyesi çalışmaya geçirilmiştir ve günde ortalama 8 battaniye dokumaktadır. Böylece kursu bitiren kursiyerlere günde ortalama 480,— TL lık işçilik ücreti sağlanmış olmaktadır.

Ilgaz’da açılan kurs sonucu 6 tezgâhla çalışılmaya başlanılmış, tezgâh sayısı 30 a çıkarılacaktır.

Yapraklı ilçe’sinde eğitim hazırlıklarına başlanılmış bulunmaktadır.

Çerkeş’te ise atelye hazır olup, üretim safhasına geçirilecektir.

Birlik hedef olarak :

a) Üçüncü plan döneminde tezgâh sayısının 2000 e ulaştırılması ve böylece en azından 8000 kişiye iş bulunmasını öngörmektedir. M² si yaklaşık olarak 1000 TL na mal olan Sivas tipi halıların piyasa fiyatı 2000 TL sının üzerindedir. San’atın yörede yayılması halinde pekçok aile geçim olanaklarını artırmış olacaktır. İç piyasada kolayca pazar bulan halıların dış piyasaya intikali mümkün olunca, bu yolda döviz de sağlanmış olacaktır. Başlangıçta 20 tezgâhlık battaniye atelyesi öngörülmüştür. Üçüncü plan döneminde tezgâh sayısının 1000’e ulaştırılması hedef olarak seçilmiştir. Piyasada bulunan battaniler ile kalite yönünden rahatlıkla rekabet edebilecek durumda olan battanierlerin kolayca pazar bulacağı ve bu yönde de gelir sağlanarak kırsal alanda ve özellikle köylü ailesine büyük bir ekonomik rahatlık sağlayacaktır.

b) Eğitim ve beceri çalışmaları konusunda :

El sanatları konusundaki çalışmaların yaygınlaştırılarak işin ekonomik uğraş haline getirilmesiyle,

— Vilayetçe halıcılık ve battaniyecilik sanayii okulunun açılması,

— Köyişleri Bakanlığı tarafından el sanatları eğitim merkezinin kurulması cihetine gidilecektir.

c) San'atın il düzeyinde yaygınlaştırılması konusunda :

— Çalışmalar ilerledikçe yeni kursiyerlerin daha iyi ve hızlı olarak yetiştirilmesi için il tarafından teşkil edilen bir fonla okulun harekete geçirilmesi,

— Tezgâh sayısı artıp ve bunun sonucu istihsal olunan mamuller arttıkça kooperatiflerin kurulmasına geçilmesi birliğin öngördüğü hedefler arasındadır.

Çankırı İLMİP çalışmalarının ciddiyetine inanan DPT'da işe önem vermiştir. Bu amaçla DPT 1972 yılı bütçesinin 34430 ncu maddesinden vilayet emrine 1 milyon lira vermiştir. Bu para ile hemen faaliyete geçilmiştir. Atelye inşaatına merkezde başlanılmış, atelyelerin ilçe merkezlerinde ve köylerde de kurulmasına gidilecektir.

II) TOPLU KÜÇÜK TASARRUFLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÇANKIRI ÖRNEĞİ :

Beş yıllık kalkınma planı sanayileşmeyi ve sanayiye yurt düzeyinde yaygınlaştırılmasını temel politika olarak kabul etmiştir. Bu politikanın ışığı altında ve milli planın öngördüğü hedefler doğrultusunda, kalkınmada öncelikli yöreler çalışmaları ile İl (Mahalli İdareler) planlarından da yararlanılarak küçük mahalli tasarrufların değerlendirilmesini amaç edinmiştir.

Bu politika küçük tasarrufların toplu olarak planın öngördüğü hedefler doğrultusunda yatırıma aktarılmasını sağlayacak tedbirleri ihtiva etmektedir. Kaynakların etkin kullanılması ilkesi doğrultusunda uygulanacak olan bu politika,

— Mahallinde doğan tasarrufların etkin biçimde yatırımlara kaydırılması,

— Öncülük eden kişilerin yönlendirilmesi ve eğitilmesi tedbirlerini ihtiva etmektedir.

Bu politikanın ışığı altında Çankırı İl Özel İdaresinin katkı ve öncülüğünde yabancı ülkelerde çalışan Çankırlı işçilerin katkı ve becerilerini de sağlamak suretiyle toplu küçük tasarrufların değerlendirilmesi için bir anonim şirket kurulması hazırlıklarına geçilmiştir. Bu amaçla kurulacak olan anonim şirketin uğraş alanının tesbiti için Çankırı yöresinin ekonomik zenginliklerinin tesbitine gidilmiştir. Bu tesbit çalışmaları neticesinde Çankırı’da kurulacak bir sanayi yatırımı için birçok ekonomik zenginlikler tesbit olunmuştur. Bunlar :

a) ALÇI TAŞI :

Alçı yataklarının tesbiti amacıyla yapılan çalışmalar sonucu merkeze bağlı Hasakça, Kavra, İnanç, Tuzlu, Boyalca, Yapraklı İlçesine bağlı Yüklü, Yenice, Samiri, Çiçek, Bılbıdık köyleri civarında milyonlarca ton rezervli ve iyi kaliteli alçı yataklarının olduğu tesbit olunmuştur.

Dört bölgeden alınan alçı taşı numuneleri İmar İskân Bakanlığı Yapı Malzemesi Genel Müdürlüğü’nce tahlile tabi tutulmuş ve muhteva yönünden alçı imaline elverişli durumda olduğu anlaşılmıştır.

Çankırı’da alçıdan hazır inşaat malzemesi imal edecek bir tesisin kurulması için Fransa’da alçı ve alçı mamulleri konusunda büyük şöhreti olan «Laboratoire Central de la General Industrielle de Platres Prefabrication» firması ile Paris Büyükelçimiz Ticaret Ateşesi aracılığı ile temasa geçilerek alçı taşı kaynağının değerlendirilmesi konusunda firmanın tavsiyeleri istenilmiştir. Firma bu konuda yeterli bilgi verebilmek için bazı önbilgilere ve numunelere ihtiyaç göstermiş olup, istediği nümune ve bilgiler kendilerine gönderilmiş bulunmaktadır.

b) TUZ :

Çankırı İl’inde rezervi en bol olan yeraltı servetlerinden birisi de tuzdur. İl merkezinin 18. Km. doğusunda bulunan ve Tekel İdaresi tarafından işletilen tuz mağarasında yılda ortalama 120.000 TL değerinde 3000 ton kaya tuzu elde edilmektedir. Tahmini rezervi 2 milyon ton civarında olan bu kaynağın, kimya sanayiinde değerlendirilmesi için teşebbüslere geçilmiştir. Alman «Chemoplan» firması ile yapılan temaslara ve firmanın yaptığı tahlil ve tetkikler neticesinde İl’deki kayatuzun-

dan sofratuzu, çamaşır sodası ve kirin gazı elde etmenin mümkün olduğu anlaşılmıştır.

e) YEM SANAYİİ :

Mer'aların ve yem bitkileri üretiminin azlığı İl'deki hayvancılığın sun'i yemle yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Hayvancılığın geliştirilmesi ve halen inşaatı bitmek üzere olan tereyağı - peynir fabrikasının hammaddesi olan sütün daha bol üretimine imkân verebilmek için yem sanayinin kurulması, yörenin kalkınması ve ekonomik bakımdan gelişmesini sağlayacaktır.

d) DERİCİLİK VE KUNDURACILIK :

İl'de mazisi olan dericilik sanayinin terkedilmiş durumdan kurtarılması ve bir organizasyon altında yeniden faaliyete geçirilmesi, ekonomik bakımdan Çankırı'ya büyük faydalar sağlayacaktır. Bugün Çankırı'daki küçük atölyelerde tamamiyle el emeği ile yapılan erkek ayakkabıları büyük mağazaların etiketleri yapıştırılarak ihraç edilmektedir. Bu sanayi kolunun geliştirilmesi çalışmalarını ekonomik bakımdan Çankırı'ya faydalı olacak bir uğraş alanı olacaktır.

e) ZİRAAT ALETLERİ İMAL EDEN TEŞEBBÜSLERE GEÇİLMESİ :

Genellikle tarıma dönük bir ekonomi düzeni içinde bulunan Çankırı il'inde tarım araç ve gereçleri talebi oldukça yüksek bir seviyede bulunmaktadır. Bu tür aletleri imal eden bir fabrikanın kurulması rantabilitesi yüksek bir teşebbüs alanı olacaktır.

f) ÇİMENTO FABRİKASININ KURULMASI :

Yurdumuzda gün geçtikçe önem kazanan inşaat sektörü çimentoya karşı talebi artırmakta ve mevcut fabrikalar bu talebi karşılayamamaktadır. Çankırı İrinde mevcut çimento hammaddesinin değerlendirilmesi için kurulacak bir fabrika hem bu talebi karşılayacak ve hem de son zamanlarda ihraç imkânına kavuşan bu ürünün daha fazla ihracı mümkün olacaktır.

Yukarıda belirttiğimiz ekonomik zenginlikler ve teşebbüs alanları yanında dokuma sanayii, betonoti sanayii, tiftik - tops sanayiinin kurulması ekonomik bakımdan rantabilitesi yüksek konulardır.

Kurulacak olan anonim şirketin uğraş alanının tesbiti amacıyla yukarıda izahına çalıştığımız ekonomik kaynaklar hakkında detaylı bilgiler DPT'na gönderilmiş bulunmaktadır. Yapılacak tesbit ve tetkikler sonucu hangisinin daha rantabl olduğu tesbit olunduğunda şirket faaliyete geçecektir. Şirketin faaliyete geçmesiyle toplu küçük tasarrufların değerlendirilmesi mümkün olacağı gibi, yurt dışında çalışan Çankırlı işçilerin tasarruflarının Çankırı'da kalması ve değerlendirilmesi ve işçilerin yurda dönmesiyle becerilerinden faydalanma imkânı da mümkün olacaktır.

FRANSADA KIRSAL ZİRAAT ARAZİSİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ SORUNU

Mehmet TARCAN

Merkez Valisi

I — GİRİŞ

Kırsal ziraat arazisinin birleştirilmesi (Le Remembrement rural agricole) eylemi, zirai işletmelerin ıslahı ve daha verimli hale getirilmesi amacını gütmektedir. Bu ameliyenin, belde sınırları içindeki arazi ve arsaların birleştirilmesi (Le Remembrement urbain) konusu ile doğrudan doğruya bir ilişkisi yoktur.

Ziraat yönünden verimsiz, hatta zararlı şekilde küçük parsellere bölünmüş olan kırsal ziraat arazisinin, sayı itibarıyla daha az, yüz ölçümü yönünden daha geniş, ziraat makinalarını kullanmaya ve lüzumlu sulama tesislerini yapmaya daha elverişli şekilde yeniden parsellere bölünmesinde sayısız faydalar bulunmaktadır. Gerçekten, kırsal arazinin küçük ve dağınık parsellere bölünmüş durumu modem ziraat usul ve tekniğine uymamaktadır.

Küçük ve dağınık parsellere bölünmüş kırsal ziraat arazisinin birleştirilmesi ameliyesi, komünal düzeyde ve bazan komünler arası alanda girilen kolektif bir uygulama sistemidir. Bu operasyon, bölünme ve dağılım yönlerinden arazi mülkiyetini ve sonuç olarak zirai işletmeleri esaslı şekilde değişikliğe uğratmaktadır.

Burada iki hususu ayırmak gerekir :

Birincisi, ziraat arazisinin, farklı yüz ölçümü içinde çok miktarda parçalara bölünmesidir (Morcellement).

İkincisi, bir arazi mülkiyeti veya zirai işletmenin zirai yönden uygun parsellere bölünmesi durumudur (Parcellement).

Gerçekten, arazinin fazla parçalara ayrılmış olmasının pek çok sakıncaları vardır; aşırı derecede parsellere (bölünmüş olması hali toprağın rasyonel işletilmesi bakımından önemli bir engeldir.

II — TARİHİ GELİŞİM

A — Kuzey Avrupa memleketlerinden bazıları XVI. yüz yıl ortasından itibaren kırsal arazinin birleştirilmesi işine girişmişlerdir. Fransada arazi birleştirme işine XVIII. yüz yıl başında başlanmış, ye ilk birleştirme ameliyesi 1705 yılında DİJON yakınında ROUVRES komününde uygulanmıştır. 19. yüz yıl başından Birinci Dünya Savaşma kadar Lorraine de, gerçek anlamda arazinin birleştirilmesi eylemi olmamakla beraber, gayri muntazam sınırların düzeltilmesi, bir arazi içinde kalmış başkasına ait arazi parçalarının (Enclaves) kısmen giderilmesi, yollar yapılması ve kolektif arazi değiştirilmesi suretiyle işletme koşullarında önemli düzeltme yapılmıştır. Buna benzer çalışmalara 1860 yılından itibaren AİSNE departmanında da başlanılmıştır. Kültür arazisinin birleştirilmesi (Regroupement Cultura) ile ilgili başarılı bir çalışmayı Seineet-Marne departmanının BARCY komününde görüyoruz. Teşebbüs edilen saha 158 maliki bulunan ve 14 çiftçi ailesi tarafından ekilen 750 hektar arazi idi. Hem malik ve hem de çiftçi olan bunlardan birisi, zirai işletmeciler ile anlaşarak bu parsellerden 79 adedini birleştirmek suretiyle iki tarım adası haline getirmeye muvaffak oldu. Fakat bu iki ada yine küçük parça tarlalardan ibaretti, bu yüzden mevcut sakıncalar kısmen devam ediyordu. Tarla sahiplerinden bazılarının tarlasını bizzat ekmek istemesi veya başkasına kiralaması, uzun yılların emeği sonunda sağlanan rasyonel işletme esaslarının ortadan kalkmasına sebep oluyordu. Bu durumun önlenmesi ve zirai işletmecilere lüzumlu güvenin sağlanması için sorunun kanun yolu ile çözümü gerekiyordu.

B — Miras rejimi, arazinin varisler arasında bölünmesi nedeniyle küçük parçalara ayrılmasına sebep olmakta idi. Bu durum o devrin ekonomistlerini endişeye sevk ediyordu. Bunlardan biri olan PATULO, 1765 yılında şunları yazıyordu :

«Kırsal tarım arazisinin ziraate bu kadar faydasız bir tarzda bölünmesinden daha kötü bir şey olamaz. Tabiatıyla her malike ait arazileri aynı yerde toplayarak birleştirmek mümkün olmayabilir; bunu bir tarafa bırakalım, 100 arpanlık (arpent, 30 - 50 ar) bir miras düşünelim, bunları 30 - 40 farklı semtte aramak gerekecek, bazıları birbirinden oldukça uzak mesafede bulunacak ve orada başkalarına ait küçük arazi parçaları ile karışmış olacaktır.»

Maliklerin çokluğu, ziraat parsellerinin de çokluğu ve dağınıklığına sebep olmakta idi.

İhtilalde, satılan millî emlak ile ilgili olarak yürürlüğe konulan 24 Nisan 1794 tarihli kararname, millî emlakı satın alanların, bunları sonradan, her ne şekilde olursa olsun, parçalara bölmelerini açık ve kesin olarak men ediyordu. Durum, Birinci İmparatorluk Devrinde aynı olmadı; Medenî Kanunun kabulü sonunda, miras ile ilgili hükümleri, ORTA ÇAĞ dan kalma varisler arasında arazinin bölünmesi sistemini kuvvetlendiriyordu. BENJAMİN CONSTANT, 1820 yılında «Mülkiyetin taksimi yeni Fransız örgütünün temelidir.» diyordu. Bu görüş, İhtilal esnasında hicret etmiş olan asilzadelere muhalif bulunan hürriyetçilerin doktrini idi. Asilzadeler İhtilalden önceki arazilerini, büyük malikânelerini tekrar elde etmek için çabalıyorlardı. Bunlar, HONORE DE BALZAC gibi beklenmiyen bir müttefikte bulmuşlardı; bu büyük edip ve fikir adamı, hiddet ve şiddetle «Aptal iktisatçılar tarafından yaratılan aldatıcı harikalara küçük kültür arazisi adı veriliyor.» demekte idi.

Nihayet, mevcut hukukî rejimden başka, orta çağdan ve özellikle İhtilalden beri Fransa'da kırsal nüfusun artması zirai işletmelerin taksimi ve dolayısıyla işletmecilerin miktarının artması ile sonuçlandı. 1891 de ekilen arazi 151 milyon parsel bölünmüştü. Her parselin ortalama yüz ölçümü 35 ar idi. Bu miktar departmanlara göre değişmekte idi: Loire - atlantique de 17,5, Landes larda 93, Seine - et - Marne da 22 ar idi, bu yüz ölçümü hiç bir departmanda bir hektara ulaşmıyordu.

1946 sayımı sonuçlarına göre, Fransa'da 2.500.000 zirai işletme mevcut olup her işletmenin ortalama yüz ölçümü 14.50 hektardır, işletme ortalama 42 parseldir. Bu parçalar kadastral parsellere tekabül etmekte ve gerçekten büyük bir kısmı biri diğerine bitişik bulunmakta idi. Bunlardan yekdiğerinden çok uzakta bulunanları da vardı.

III — TARIM ARAZİSİ

Kırsal ziraat arazisinin birleştirilmesi ameliyesi , geleneksel örgütü islah ve tanzim ederken, mülkiyet ile ilgili SOSYAL ve işletme ile ilgili EKONOMİK olmak üzere iki sorunu çözmek zorunluğu karşısındadır.

Fakat özellikle işletme alanında esaslı inceleme ve araştırma yapılması gerekmektedir; çünkü her şeyden önce zirai işletmecinin bu ameliyenin mutlu sonuçlarından yararlanması icap etmektedir. İşletme ile

bizatihi uğraşmayan malikler için - bunlar mevcut işletmelerin % 26 na sahiptirler - şu veya bu parseli elinde bulundurmamak önemli değildir, yeter ki bunların değerleri eşit olsun.

Ziraî istatistiklere göre Fransa'da arazisi 35.000.000 hektar olup 5.486.000 mülke taksim edilmiş bulunmaktadır. Bu arazinin :

- % 32 si 10 hektardan az, küçük kültür arazisi,
- % 41.5 10 - 100 hektarı kapsayan orta kültür arazisi,
- % 26.5 ise 100 hektardan fazla olan büyük kültür arazisidir.

Bu durum karşısında Fransa küçük ve orta nitelikte ziraat arazisine dayalı bir memleketdir. İşletmelerin bölünme ve dağılımı yönünden incelendiğinde, Fransa keza bir küçük ve orta ziraî işletme memleketidir. Bu işletmelerin % 96 si 50 hektardan az olup ziraî işletmelerin yüz ölçümü toplamının % 71 teşkil etmektedir. Fiilen ekilen yüz ölçümü nazarı itibara alınırsa bu rakam % 77 yükselir.

Ekilen arazinin yüz ölçümü bakımından işletmelerin durumu :

- % 16 sı yüz ölçümü 10 hektardan az işletmeler,
- % 54 ü yüz ölçümü 10 - 50 hektar olan işletmeler,
- % 30 u yüz ölçümü 50 hektardan fazla olan işletmeler.

İşletmelerin tamamı nazarı itibara alındığında, bunların % 66 doğrudan doğruya sahibi tarafından işlenilmekte (Faire valoir direct), % 27 icara verilmekte (Fermage) ve %; 7 si ortakçılık, yarıcılık (Meta, yage) veya başka şekillerde işletilmektedir. Ortakçılık merkez ve güney batıda bazı departmanlarda, icar kuzey Fransa'da, doğrudan doğruya işletmede ülkenin geri kalan kısmında uygulanmaktadır.

Küçük ve orta işletmeler köylü ailesinin % 95 ni geçindirmektedir.

IV — ZİRAAT ARAZİSİNİN BİRLEŞTİRİLMESİNDEN ÖNCEKİ DURUMUN SAKINCALARI

A — Parsellerin şekli (F'orme des parcelles)

Parsellerin, genel olarak, çeşitli şekilleri vardır. Bir arazi içinde kalmış başkasına ait arazi parçasının varlığının sürdürülmesinde ısrar etmenin bir faydası yoktu. Bu durumda, ekici tarlasına gitmek için komşularının arazisinden geçmek zorunda idi. Tarlasını sulama durumu da

böyle idi. Bu hal çok defa derin bir anlaşmazlığın kökenini oluşturmakta idi. Bunların dışında, parsellerin gayri muntazam oluşu, yapılan ziraatin nevi ve çalışma zamanının yarattığı güçlükleri son derece artırmakta idi. Yapılan hesaplara göre, yüz ölçümü aynı olan iki parselden, gayri muntazam olanı, muntazam olanına nazaran 1,4 defa fazla çalışmayı gerektirmektedir. Buna diğer faktörlerde eklenince çalışma süresi daha da artmaktadır.

B — Sapan veya tohum izinin uzunluğu (Longueur du rayage)

Tarla sürülürken her sapan veya tohum izinin her iki ucunda araç veya makinanın bir müddet durması icap etmektedir. 100 metrelik iki izden her biri iki kere durmayı, 200 metrelik bir iz ise uçlarda bir defa durmayı gerektirir. Yapılan hesaplara göre, izlerin uzunluğunun % 40 artırılması, tarlayı sürme zamanının 1/3 azalmasını sağlamaktadır.

C Parsellerin yüz ölçümü (Surface des parcelles)

Yapılan hesaplara göre, bir hektarlık bir parselde yapılan buğday ziraatinin maliyet fiyatı 100 kabul edilirse, bu miktar birbirine 500 metre mesafede 33 arlık üç parselde 132, yekdiğerine 300 metre mesafede 6 parselde 176 göstermektedir.

D — Dağınıklık (La dispersion)

İşletme merkezi ile parseller arasında geliş gidişin kaybettirdiği zamanı da hesaba katmak icap eder. İşletme merkezine 1 Km. uzaklıkta bir hektarlık bir parselin bulunduğunu var sayalım, bu parselde saatte 4 Km. süratle gitmek için çeyrek, geri dönmek için de bir çeyrek olmak üzere yarım saat gerekecektir.

Komün sınırları içinde 16 arlık dağınık 6 parsel bulunduğunu farz edersek aynı işi yapmak için 2-3 saat gidiş geliş göz önünde tutulmalıdır. Bu durum oldukça uzun bir zaman israfıdır.

E — Gözetim ve denetim güçlüğü

Geri kalan sakıncalar arasında en önemlisini gözetim ve denetim güçlüğü teşkil eder. Tarlalarda yapılan iş ve çalışmaların gözetim ve denetimi en az bir personel ile en az bir hayvan veya taşıt aracının hizmette kullanılmasını lüzum gösterir.

Bütün bunlara kullanılan malzemenin zamanından önce yıpranması, hor kullanılması gibi mahzurlar eklenince dağınık küçük tarım arazisinin birleştirilmesinin çeşitli yararlıkları daha iyi anlaşılır.

V — TARIM MAKİNALARI KULLANMA İMKÂNSIZLIĞI

Bu saydıklarımızın dışında tekniğin gelişmesinden doğmuş önemli bir sakınca daha mevcuttur; buda motorlu tarım makinalarının kullanılmasında karşılaşılan güçlükler veya kullanma imkânsızlığıdır. Özellikle traktör kullanılması halinde bu zorluk açıkça görülmektedir.

Son inceleme ve araştırmalar, modern ziraî iktisatçıları, genel olarak, traktör kullanmak için en uygun kültür biriminin 1,5 - 2 hektar yüz ölçümünde ve en az 50 metre genişliğinde ve 300 - 400 metre uzunluğunda dik dörtgen şeklinde olması lüzumunu kabule sevk etmiştir. Kuzey Fransa'da bulunan büyük işletmeler, parsellere bölünmüş olmalarına rağmen bu ideale yaklaşmaktadır.

Fransa'da, dağınık ve küçük parselli ziraat arazisinin birleştirilmesi zarureti, bu konu ile ilgili kanunun kabulünden önce bir çok ziraî işletmeciler tarafından kabul edilerek uygulanmasına başlanılmış, ve olumlu sonuçlar alınmıştır.

VI — İLGİLİ MEVZUAT

Birinci Dünya Savaşında doğu ve kuzey Fransa büyük tahribata uğramıştı. Bu bölgelerdeki araziyi yeniden düzenleme ve ziraate elverişli hale getirme sorunu incelenirken bu durumun dağınık ve küçük ziraat arazisinin birleştirilmesi için bir fırsat olduğu hususu ön görüldü. Derhal gerekli çalışmalara başlandı.

A — CHAUVEAU KANUNU

Bu konu ile ilgili ilk kanun CHAUVEAU kanunu olup parlamentoca 27 Kasım 1918 tarihinde kabul edildi. Bu kanun, çiftçilere, arazi ıslahı ve dağıtık ziraat arazisini birleştirme hususunda sendikal dernek kurma imkânını vermekte idi. Bu iş için lüzumlu masrafları devlet ve arazi sahipleri birlikte karşılayacaklardı. Bu kanun geniş çapta uygulanmadı, fakat bundan sonraki çalışmalara temel vazifesi gördü.

B — 4 Mart 1919 tarihli kanun

Bu yeni kanun, münhasıran, harbin tahribatına uğramış bulunan bölgeleri uygulama alanı içine almakta idi. Bu kanun, parsellerin sınırlarını tespit ile görevli komün encümenlerine, dağınık ve küçük ziraat

arazisini birleştirme imkânım da vermişti. Bu imkândan özellikle üç departman yararlandı : La Somme, Les Ardennes, La Meurthe et - Moselle.

C — 30 Ekim 1935 tarihli kanun kuvvetinden kararname

Sendikal derneklerin kurulması ve işleyişi çeşitli engellerle karşılaşıyor ve umulan sonuçları sağlamıyordu.

Kanun kuvvetindeki kararnameye göre, bir sulh yargıcının başkanlık ettiği hakem komisyonu itirazları tetkik ederek kesin karar verme yetkisini haizdi. Arazi sahipleri bu karara uymak mecburiyetinde idiler.

Bu üç kanun tatbikatta karşılaşılan eksikliklere rağmen, 1918 den 1941 yılına kadar 685 komünde 385.000 hektar arazinin tevhidine imkân verdi. Bununla beraber sağlanan bu sonuç yetersizdi. En az 10 milyon hektar arazinin tevhit ve tevzi edilmesi gerekmekte idi.

D — 9 Mart 1941 tarihli kanun

Bu kanun 7 Temmuz 1945 tarihli kanun kuvvetinde kararname ile yeniden yürürlüğe konuldu. Sonradan kabul edilen 2 Ağustos 1960 ve 8 Ağustos 1962 tarihli kanunlarla bazı maddeleri değiştirildi ve yeni hükümler eklendi. Bu kanunlar, eski mevzuata nazaran daha yumuşak isede, bazı önemli hususları kapsamakta idi.

1 — Sendikal dernek kurma ile ilgili hüküm yürürlükten kaldırıldı.

2 — Dağınık ve küçük parselli ziraat arazisini birleştirme teşebbüsü arazi sahiplerine, bizzat işleticilere ve bazı kamu kuruluşlarına tanında (Tarım servisi, kırsal arazinin düzenlenmesi, ıslahı ve donatımı ile görevli servis, su ve orman idaresi, Kadaastro örgütü).

3 — Sendikal derneğin yerini Komün Encümeni (Commission Communale) aldı.

4 — Hakem encümeni yerine İl Encümeni (Commision departementale) ihdas edildi.

5 — Dağınık ve küçük parselli kırsal ziraat arazisinin birleştirilerek, mümkün olduğu nisbette işletme merkezine yakın olmak kayıt ve şartıyla, yeniden ve tarımsal teknik verilerine uygun olarak taksim v tevzii esası kabul edildi.

VII — MÜRACAAT ŞEKLİ VE GÖREVLİ KOMİSYONLAR

Dağıtık ve küçük parselli araziyi birleştirme inisiyatifi önce yalnız arazi sahiplerine ait iken, sonradan yapılan değişikliklerle bizzat işleticilere ve bazı kamu kuruluşlarına tanındı. İsterse bir işletmeci dahi bu hususta teşebbüse geçebilmektedir.

Bu konu ile ilgili müracaatın gayri menkulün bulunduğu ilin valisine yapılması gerekmektedir. Vali, talep dilekçesini kırsal arazinin düzenlenmesi, ıslahı ve donatımı ile görevli servise (Le Service du Genie Rural) havale eder. Bu dilekçeye lüzumlu bütün belgelerin asıl veya tastikli örneklerinin eklenmesi icap eder. Bu servis gerekli incelemeleri yaptıktan sonra sonucunu valiye bildirir. Bu servisin mütalâasının olumlu olması halinde, vali, dağıtık ve küçük parselli araziyi birleştirme ve dağıtım ile görevli komün encümeninin (La Commission Communale de remembrement)ı teşkiline karar verir. Bu encümen, kanun gereğince bu iş ve işlemleri yürütmekle görevlidir.

Bu encümene Asliye Mahkemesi Yargıcı başkanlık eder. Encümen sekiz üye ve bir başkandan müteşekkildir :

A — Encümende idareyi temsil eden dört üye vardır. Bunlar :

- a — Kırsal arazinin düzenlenme, ıslah ve donatımı ile görevli servis temsilcisi,
- b — Ziraat müdürlüğü temsilcisi,
- c — Su ve orman idaresi temsilcisi,
- d — Kadastro servisi temsilcisi,

B — Mahallî menfaati dört üye temsil eder; bunlar :

- a — Komün belediye başkanı veya yardımcılarında birisi,
- b — İl ziraat odası tarafından valiliğe sunulan listede yazılı ziraatla uğraşan arazi sahipleri arasından Vali tarafından tayin edilen üç kişi.

Çok defa, işletmelerin karışık ve girift hali, komşu bir çok komünde arazinin birleştirilmesi ve dağıtım işleme aynı zamanda başlanılmasını zorunlu kılar. Bu durum karşısında aynı esaslar içinde bir komünler arası komisyon teşkil edilir.

Komisyon, kendisine havale edilen dosyada yazılı ve lüzumlu belgeleri mevcut bulunan arazinin birleştirilmesinin uygun olup olmayacağı

hususunda ilk kararını verir. Bu kararın, olumlu veya olumsuz olsun, İl Komisyonunca tastik edilmesi icap eder.

İl Komisyonu bir yargıcın başkanlık ettiği,

a — İdareyi temsil eden beş servis şefi bunlar :

1 — Kırsal arazinin düzenlenmesi, ıslahı ve donatımı ile görevli servis (Le service du genie rural)

2 — Tarım servisi,

3 — Su ve orman idaresi,

4 — Millî emlak ve emlak vergisi servisi,

b — Ziraat odası başkanı,

c — Ziraatla uğraşanlar sendikası İl Federasyonu başkanı,

d — En az dördü ziraatla uğraşan beş arazi sahibi, olmak üzere on üç kişiden müteşekkildir.

Komün komisyonu kararı İl Komisyonunca tastik edildikten sonra Valilikçe ittihaz edilecek bir kararla uygulamaya geçilir. Valiliğin bu kararında, uygulama sahası ve işe başlama tarihi tespit edilir.

İl ve Komün komisyonu arasında veya İl Komisyonu ile kırsal arazinin düzenlenmesi, ıslahı ve donatımı servisi şefi arasında bir anlaşmazlık çıkması halinde, Vali uyuşmazlığı bu hususta kesin kararı verecek olan Tarım Bakanlığının tetkikine arz eder.

VIII— BİRLEŞTİRME VE BÖLÜŞTÜRMEİN NİTELİK VE NİCELİKLERİ

Dağınık ve küçük parselli kırsal arazinin birleştirilmesi sorunu, işleticilerden çok mülk sahiplerini yakından ilgilendirmektedir. Bu ameliye, ancak üzerinde yapı bulunmayan özel mülkiyete uygulanmaktadır. Devlete ait araziler bu iş ve işlemlerin dışında kalmaktadır. Her şeyden önce birleştirilecek arazinin çevre ve sınırlarının komşu komünlerde göz önünde tutulmak suretiyle açıkça tayin ve tespit edilmesi lazımdır. Kadastro belgeleri esas alınarak, bu çevre içindeki her arazi ve onun gerçek malikleri tespit edilir. Bu işler yapılırken, ölüm, satış, hibe gibi sebeplerle ilgili ferağ ve intikaller hakkında görevli servis ve noterlerden lüzumlu bilgiler sağlanır. Her malike, bu işe başlamadan önce tasarruf ettiği arazinin yüz ölçümü ve niteliği itibarıyla tamamiyle eşit arazi te-

min edilemeyeceği aşıkârdır. Bu eşitliği sağlamanın imkânsızlığı sebebiyle, kırsal araziyi birleştirme ve bölüştürmede, arazilerin verimliliğinin eşdeğerliği (L'Equivalence de la valeur de productivite des terres) esas ilke olarak kabul edilmiştir. Bu kavram arazinin rayiç değeri (La Valeur Venale) Ve kadastro değerinden (La Valeur Cadastrale) tamamiyle farklıdır. Bu yüzden çevreye dahil arazi verimlilik değeri aynı olan bölgelere bölünür ve farklı kategoriler içinde sınıflandırılmış arazileri mukayese imkanı veren emsaller tespit edilir. Bu belge ve bilgiler sağlandıktan sonra, komisyon her mülk sahibi için maliki bulunduğu parsellerin eşdeğer ilkesine göre hesaplanmış değerleri gösteren bir liste düzenler. Bu iş ve işlemler tamamiyle ve eksiksiz olarak ikmal edildikten sonra her mülk sahibine gereken yazılı tebligat yapılır.

Bundan sonra, en nazik konu olarak, yeni parselleri sınırlandıracak olan yol şebekesinin tayin ve tespitine geçilir. Bu iş yapılırken, arazinin bir veya iki yola çıkacağına, ziraate uygun sapan veya tohum izi uzunluğuna kavuşacağına, toprağı sürmede daha elverişli hale geleceğine göre, bu yeni parsellerin gelecekteki karakteristiği göz önünde tutulmalıdır. Bundan başka, doğrudan doğruya veya bazı tadiller ile komün yoluna çıkma, yeni hendek veya geçitler açma, gibi konularda ilgili Belediye Meclisi ile anlaşma yapılır.

Bundan sonra yapılacak iş arazinin yeni parçalara bölünmesi sorunudur. Bu konuda bir kaç ilke uygulanır :

a — Her mülk sahibine, verimlilik değeri toplamı, eski parsellerine eşit yeni parseller tahsis edilmesi,

b — Umulan amaç gerçekleşiyorsa, birleştirilen arazi muhtelif kimselere ait olsa bile, mümkün olduğu nisbette aynı işletme tarafından ekilebilecek arazileri birleştirirken, mülkiyet esasından ziyade işletmenin gerektirdiği hususların göz önünde tutulması,

c — Yeni parsellerin, imkân nisbetinde işletme merkezine yakın yerlerden verilmesi. Bu durum bir yandan aynı komünde oturan ziraî işleticilerin topraklarının işletme merkezine daha yakın olmasını sağlarken, öte yandan komşu komünde oturan mülk sahiplerinin parsellerinin de komünleri çerçevesine daha yakın olmasını temin edecektir.

Komün komisyonunun gerçekleştireceği projenin kamu yararına en uygun olması için bir çok ön projenin düzenlenmiş olması lâzımdır. Bu projelerin mahallinde uygulama olanağı incelenirken, ilgili bütün mülk sahipleri kendilerine tahsis edilecek arazi hisselerini yerinde inceleyebilir, talep ve iddiaların formüle edebilirler.

Komün komisyonu tarafından kararlaştırılan nihai projenin vaki talep ve itirazları inceleyecek olan İl Komisyonunun tetkikine sunulması gerekir.

Bundan sonra mülk sahipleri İdarî yargı mercilerine (Önce Bölge İdare mahkemesi ve sonra Danıştay) müracaat edebilirler. Fakat, bu müracaatın münhasıran yetkisizlik, yetki tecavüzü, şekil noksanı, kanunun ihlâli gibi belli sebeplere dayanması icap etmektedir. Danıştaya müracaat birleştirme ve bölüştürme eyleminin yürütülmesine mani olamaz.

İl Komisyonu karar verdiğiinden itibaren birleştirme ve bölüştürme planı kesinleşir. Bu plan valilikçe itihaz edilecek yeni bir kararla Belediye Başkanlığına tevdi edilir. Tevdi tarihi, mülkiyetin naklini gerektiren eylemlerin bitim tarihidir. Mülk sahipleri yeni parsellerinin tapu senetlerini alırlar. İdarî Yargı merciine müracaat edenler, eski parsellerine tasarruf etme isteminde bulunamazlar.

İl Komisyonları ileri sürülen talep ve iddiaları mülkiyetin devrini en çok bir yıl geciktiren bir devre içinde inceleyerek karara bağlamak zorundadır.

Komün komisyonu, çalışmaların intizamla yürümesi için, yolların düzenlenmesine, yol ve tarla kenarındaki çitlerin kaldırılmasına, seki ve bayırların tesviyesine, hendek ve çukurların doldurulmasına, bu işler kolektif bir mahiyet arzettiği takdirde, karar verebilir. Bu işler bu maksatla kurulan ve devletçe para yardımı yapılan (Arazi Birliği) tarafından yürütülür.

IX — DAĞINIK VE KÜÇÜK PARÇALI KIRSAL ARAZİNİN SAKINCALARI

Bu sakıncalar ilişkileri yönünden özetlenirse :

A — Toprağı ekip biçme ile ilgili güçlükler ;

- 1 — Ekip biçmede, ürünü toplamada zaman kaybı,
- 2 — Çift hayvanlarının yorulması ve yıpranması,
- 3 — Makinaların kullanma süresinden önce yıpranması,
- 4 — Bazı ekime yetersiz olması,
- 5 — Tarlalar arasında kullanılmayan sınır toprağı bırakılması sebebiyle ekilebilen arazi yüz ölçümünün azalması,

- 6 — Ekilen arazinin küçük, hayırlı, sekili, gayri muntazam olması yüzünden tohumun ziyaa uğraması,
- 7 — Kullanılan gübrenin yetersizliği ve gübrelemenin zamanında yapılamaması,
- 9 — Tarlanın nadasa bırakılması,
- 10 — Kullanılan araba ve koşum hayvanlarını artırma zorunluğu,
- 11 — Hizmette kullanılan hizmetçi ve yardımcının artırılması,
- 12 — Ekilen arazinin yük ölçümü birimi itibariyle maliyet fiyatının artması.

B — Ziraat sistemi ve ekin değiştirme imkânsızlığı :

- 1 — Uygun bir ziraat tür ve sistemi seçiminin imkânsızlığı,
- 2 — Toprağı yormaksızın çeşitli ekinler ekme yani ekin değiştirme olanaksızlığı,

C — Ziraat araç ve makinaların iyi ve verimli kullanılamaması, Büyük ziraat makinalarının kullanılması olanaksızlığı,

D — Arazi düzenleme ve ıslahının güçlüğü :

- 1 — Tarla arasındaki yolların yapımının güçlüğü,
- 2 — Sulama kanallarının, dağıtım şebekesinin yapımı zorluğu,
- 3 — Bataklık yerlerdeki suyu yeni açılacak kanallara akıtılması güçlüğü, bu kanalların yapımı imkânsızlığı,
- 4 — Lüzumlu sağlık ve temizlik tesislerinin yapılamaması,

X — DAĞINIK VE KÜÇÜK PARSELLİ KIRSAL ARAZİNİN BİRLEŞTİRİLMESİNİN FAYDALARI

A — Ziraat arazinin işletilmesinde sağlanan kolaylıklar :

- 1 — Ekip biçmede, ürün toplamada zaman kazanılması,
- 2 — Büyük iş gücü olan ziraat makinalarını kullanma olanağı,

- 3 — Bunlardan en çok yararlanma imkânının doğması,
- 4 — En iyi ve verimli çalışma örgütünün kurulması,

B — Ziraî işletmede verimliliğin artması :

- 1 — Ziraat tür ve sisteminde istenilen değişikliğin yapılması,
- 2 — Yıllık veya mevsimlik ekin değiştirme olanağı (Assolement)
- 4 — Arazi düzenleme ve ıslah çalışmalarının düzenli yürütülmesi ve geliştirilmesi,
- 5 — Tarlaların zararlı otlardan temizlenmesi kolaylığı,

C — İktisadî sonuçlar :

- 1 — Üretim ve yönetimle ilgili masrafların azalması,
- 2 — Arazinin rayiç değerinin artması (La Valeur Venale)
- 3 — Arazinin icar değerinin artması (La Vlaeur Locative)

D — Sosyal sonuçlar :

- 1 — Köylü ailesinin refah seviyesinin artması ve daha özgür yaşayışa erişmesi,
- 2 — Bunun sonucu olarak köyden şehire akının azalması,
- 3 — Köylerde sağlık ve sosyal tesislerin yapımının kolaylaşması,
- 4 — Köylerde yeterli araç ve gereçlerle donatılmış modern okulların yapılabilmesi sonucu köylerin öğretmenler için cazip hale gelmesi,
- 5 — Öğretmen lojmanlarının yapımında kolaylık sağlanması, sonucu öğretmenin köyden kaçma eğilimi göstermemesi.
- 6 — Köylerde boş zamanı değerlendirme imkânının doğması,

XI — SONUÇ

Fransa'da kırsal ziraat arazisinin birleştirilmesi ve ziraat tekniğinin verilerine göre bölüştürülmesi hususu, son çeyrek yüz yılda idare âmirle-

ri ve mahalli idarelerin alt kademesini teşkil eden komünlerin en önemli ve yoğun çalışmalarından birini teşkil etmiştir. Özellikle Kaymakamların faaliyet ve başarısının tayin ve tesbitinde kıstas olmuştur.

Ülkenin tarımsal kalkınması, ortak pazara dahil ülkelere ihraç edilecek tarımsal ürünlerin maliyet fiyatının bu ülkelere nazaran daha düşük olması, tarımda kısa devrede makinalaşmanın sağlanması, köyden şehire göçün ve işsizliğin önlenmesinde arazinin birleştirilmesi ve modern ziraat tekniğinin temel ilkelerine göre bölüştürülmesi kısa zamanda olumlu sonuçlar vermiştir.

1963 yılı ziraî istatistiklere göre, Fransa'da ekilen arazi 35 milyon hektar arazi olup bu miktar 2.260.000 ziraî işletme ve 76 milyon kadastro parseline taksim edilmiş bulunmakta idi. Buna göre ortalama bir işletme 15 hektar, bir parsel 15 ar idi. Bir ziraî işletme en az 30 parselden müteşekkildi.

9 Mart 1941 tarihinden 1 Ocak 1962 gününe kadar :

3.560.000 hektarlık 5012 adet birleştirme ve dağıtım ameliyesi sonuçlandırılmıştır. Bundan başka 1.860.000 hektarlık 2160 operasyonda yürütülmekte idi.

Özellikle bu tarihten sonra, dağınık parselleri birleştirmek, teknik gelişmeden yararlanmaya elverişli ziraî işletme birimleri meydana getirmek, insan gücünde tasarrufu sağlayan tesisleri kurmak, tarımda makinalaşma ve modernleşmeyi sağlamak maksadiyle, en geniş anlamda, arazi düzenleme ve islahı ameliyesi devlet sektörü çalışmalarında ön planda yer aldı.

Bu iş için, yalnız toprağın bünyesi, ziraî istidadı, ziraat tekniği vs gelişme şekilleri, beşeri muhit, kırsal iskân ve nihayet memleketin genel ekonomik çerçevesi içinde her bölgenin ekonomik durum ve özel koşullarının da göz önünde tutulması gerekiyordu.

Bir yandan dağınık parselleri birleştirerek muntazam şekilli, geniş yüz ölçümlü ekim alanları meydana getirilirken, diğer yandan lüzumlu alt yapı tesislerinin zamanında tamamlanmasına, ekilmeyen veya ziraata elverişli olmayan topraklardan yararlanmaya çalışılıyordu.

Bu ameliyenin inkâr edilemeyen verimliliği kısa zamanda belli oldu. Kuzey Fransa'da işletme masraflarında % 25 - 30, azalma ve topraktan daha iyi yararlanma sonucu verimde % 15 - 20 artma imkânı sağlandı. Bu ameliyeden önce hektar başına 1000 frank üretim yapan bir işletme, birleşme ve bölüştürme eyleminden sonra hektar başına 250 Frank

mütemmim kâr sağladı. Bu iş ve işlemler için yatırılan sermaye hektar başına 500 Frankı geçmiyordu. Bu durum karşısında yatırım iki yılda amorti edilmiş oluyordu.

Bugün Fransa'da Pirene dağları kuzeyinde 4, Güney _ Doğu bölgesinde 6, Kuzey - Batı bölgesinde 4 departman hariç ülkenin geri kalan kısmında dağılık ve küçük parselli arazinin % 80 nin birleştirme ve dağıtım işlemi tamamlanmış bulunmaktadır.

Son 10 yıl içinde sulanan arazi yüz ölçümü, drenaj yapılan saha, ıslah edilen köy yolları, köy elektrifikasyonu, köylerde yapılan mesken sayısı, traktör ve harman makinası parkı mevcudu iki misline çıkmıştır. Halen Fransa'da 1.500.000 yakın traktör ve 140.000 biçer döğör ve batöz vardır.

Yetkili uzmanlar, çağdaş tarım düzeyine ulaşabilmesi için Türkiye traktör parkında bir milyona yakın traktör bulunması gerektiğini ileri sürmektedirler. Halbuki, memleketimizde 1971 sonu itibariyle 110.000 traktör bulunmaktadır.

Memleketimizde, toprak ve tarım reformu çalışmalarının yapıldığı bir dönemde, tarımda makinalaşmanın verimliliği ve kârlılığı alanında, büyük mülkiyetin parçalanması sonucu ortaya çıkacak sakıncaları giderecek tedbirlerin zamanında alınması zorunludur. Aksi halde toprak ve tarım reformundan beklenen sonuçların gerçekleşmesi, çeşitli engel ve sakıncalar sebebiyle, güçleşecektir.

ÇEVİRİLER

FRANSA'DA EKONOMİK KALKINMA VE TAŞRA İDARESİ

Konuşan
Roland DRAGO
Paris Üniversitesi Hukuk,
Ekonomi ve Sosyal İlimler
Profesörü. (1)

Çeviren
Vahit Rüştü HEPER
İçişleri Bakanlığı İller İdaresi
Genel Müdür Yardımcısı

«Ekonomik kalkınma» ve «taşra idaresi »deyimlerinin bir ekspozede yanyana yer alması birçoklarınca yadırganacak, bunlar arasında ne gibi bir yakın ilişki olabileceği suali kendiliğinden hatıra gelecektir. Çünkü uzun süre kalkınma sorunlarıyla geniş ölçüde, hatta münhasıran millî idare, diğer bir deyişle merkezi idare meşgul olmuş ve bu durum kalkınma politikasının planlama konusu olmasından sonra da, ilk yıllarda aynen devam etmiştir.

Fakat, millî planın bölgeleştirilmesinin bahis konusu olmaya başladığı 1959 - 1960 yıllarından bu yana Fransa için durum değişmiş bulunmaktadır. Bu tarihte ortaya çıkan ve bölgeler arasında dengeli bir kalkınmanın gerçekleştirilmesini öngören «Ülkenin Yeniden Düzenlenmesi Politikası» millî planın bölgeleştirilmesini, başka deyişle, bölge planlarının tanzimini gerektirmiş, bu ise, adı geçen planların hazırlık ve icra çalışmalarının rol alacak «bölgesel idare» lerin teşkilini zorunlu kılmıştır.

Esasen bazı ülkelerde halen mevcut olan bütün bölgesel idareler, İdarî mülâhazalardan ziyade, ekonomik nedenlerle teşkil edilmişlerdir. Meselâ İngilizlerin 1964 de kurdukları ve son aylarda yeniden düzenlemeye çalıştıkları bölgeler, bölgesel ekonomik kalkınmanın gerektirdiği bir teşkilâttır. Keza Sovyetlerin 1956 da teşkil ettikleri Sovnarkohozes'lar» bölge

(1) Konuşma, Afrika ve Madakaskar'daki Millî İdare Okulu Direktörlerinin V inci toplantısının açılışında yapılmış ve Milletlerarası Amme İdaresi Enstitüsü Dergisinin 23 No. lu sayısında yayınlanmıştır.

düzeyinde ekonomik alanda koordinasyon sağlanması ve merkezi yetkilerin devri amaçlarına dönüktür. Birleşik Devletlerdeki kalkınma bölgeleri, ekonomik kalkınma ile yakından irtibatlıdır. Almanya'da «Länder» lerin yeniden düzenlenmesine ilişkin projeler, gene ekonomik nedenlerin zorlamasıyla hazırlanmıştır. Parlamentomuzun ilkbahar toplantısında görüşülecek olan bölgesel reform projesinin 3. maddesinde «bölgenin ana fonksiyonu, çevrenin ekonomik kalkınmasına yardımcı olmaktır» denildiğine göre bizim bölgelerimizin temelinde de, yukarıda da bir nebze işaret ettiğimiz gibi ekonomik nedenler yer almış bulunmaktadır.

Fakat taşra idaresini sadece bölgelerden ibaret addetmek, bu idarenin ekonomik kalkınmaya iştirak ettirilmesinden doğan sorunları yalnız onlar açısından incelemek noksan ve hatalı olacaktır. Zira bölgelerden ayrı olarak, gene yetki genişliğine sahip birer kuruluş olan il valilikleri ve diğer yandan mahalli idareler de taşra idaresinin uzuvlarıdır ve kalkınmaya bundan böyle daha geniş ölçüde iştirak edeceklerdir. Bu itibarla sorun, konuşmamın bundan sonraki kısmında yetki genişliğine sahip kuruluşlar ve mahalli idareler olmak üzere başlıca iki açıdan ele alınacak ve Fransız misali bir model olarak değil, tahlile ve bazı neticelere varmaya imkân veren bir unsur olarak sık sık bahis konusu edilecektir.

Fransa'da son yıllarda yetki genişliğine sahip kuruluşların ekonomik kalkınma planlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına yakından katılmalarını sağlamaya matuf bazı reformlar yapılmıştır. Bunlardan özellikle 1964 reformları, bölge ve il seviyesinde tesis ettikleri sistem bakımından oldukça önemlidir.

Buna göre bölge valisi, merkezi makamlarca verilen direktifleri göz önünde bulundurarak ve mahalli idarelerle diğer mahalli kuruluş temsilcilerinden oluşan CODER le (Bölge Ekonomik Kalkınma Komisyonu) istişare ederek millî planın bölgesine taallük eden dilimini hazırlamakla görevlendirilmiş; işaret olunan usule göre tanzim olunan dilimler teklif halinde, millî seviyede gözden geçirilmeleri ve ahenkleştirilmeleri için hükümete gönderilmiştir. Gene aynı tarihte yapılan bir diğer reformla da il valisi, bölge planının hazırlanmasına il yönünden katılmada tek yetkili makam haline getirilmek istenmiştir.

Ancak bu reformlar, yukardaki açıklamamızdan da anlaşılacağı üzere, daha ziyade bölge planlarının hazırlanmasına inhisar etmiş ve valilere, teklifte bulunmaktan öteye bir yetki sağlayamamıştır.

Planlama konusunda yetki devrine ilişkin en ileri reform, Fransa'nın tarihinde o zamana kadar rastlanmayan, bu alanda adeta ihtilâl ola-

rak nitelendirebileceğimiz en büyük aşama, son iki yıldan beri bölge planlarının icrasına taallûk eden konularda yapılmıştır. Bu reformları öngören 13 Kasım 1970 tarihli kararnamede mahallî kalkınmanın konusu olarak :

- Eğitim ve öğretim;
- Kamu sağlığı;
- Sosyal, kültürel ve idari yatırımlar;
- Çevre korunması;
- Şehirselleşme;
- Ulaşım ve haberleşme;
- Çevre ölçüsünde ekonomik gelişim;
- Lojman inşası;

— Araştırmadan müteşekkil 9 ana görev tespit olunmuş ve bunların merkez, bölge, il ve komün seviyesinde yürütülme tarzları düzenlenmiştir. Aynı kararnamede bu 9 görevden bölge, il ve komün makamlarına terettüp edenlere ait bütçe ödeneklerinin büyük bir kısmının bölge ve il valileri emrine tahsis edilmesi öngörülmüştür. Nitekim daha uygulamanın başlangıç döneminde bahis konusu ödeneklerin $\frac{3}{4}$ —gibi önemli bir miktarı valiler emrine gönderilmiştir. Kararnamede, tahsis işlemi yapıldıktan sonra Bakanların icra konusunda artık yetkilerinin kalmadığı da belirtildiğine göre valiler başlıca amirî ita durumuna getirilmiş bulunmaktadır.

İcraya taallûk eden bu. yetki devri, malî kontrolle ilgili diğer bir yetki devriyle tamamlanmış, sarf kararları merkezi seviyede bir kontrol vizesine tâbi olmaktan çıkarılmıştır. Halen 30 ilde tecrübe mahiyetinde, tahsis konusu olan ödeneklere ilişkin sarfiyatın kontrolü, klâsik maliye kontrolörüne nazaran daha, az formalist, daha hızlı iş görür hale getirilmiş hazine mümessillerince icra edilmektedir.

Taşra idaresinin diğer uzvunu teşkil eden mahallî idarelerin ekonomik kalkınmaya iştirak ettirilmesinde, seviyeleri farklı olan çok sayıda ünitelerin bu camiada yer almış olması sebebiyle, yetki genişliğine sahip kuruluşlarınkine benzer tarzda yeknesak ve ahenkli bir uygulama sağlanamamıştır. Ama gene de şehir il ve bölge seviyesinde bu kuruluşların

kalkınmaya katılmasını yeniden düzenleyen bazı tedbirler alınmış bulunmaktadır.

Bu cümleden olmak üzere şehirler açısından şehir planlarının, şehircilik nazım planlarının ve bizzat kendi ekonomik kalkınma planlarının hazırlanmasında belediye idarelerine yardımcı olacak bazı müesseseler ihdas edilmiştir. Meselâ metropollerde İmar Bakanlığına bağlı olarak kurulan ve çok yönlü teknik birer kuruluş olan OREAM lar, gruplaşmış ya da münferit komünlerin kalkınma planlarının hazırlanmasına yardımcı olmaktadır. 1966 da büyük yerleşim ünitelerinde «şehirsel topluluk» ların kurulması, 1971 tarihli kanun gereğince halen uygulanmakta olan komünlerin gruplaştırılması politikası, adı geçen kalkınma planlarının hazırlanmasını daha da kolaylaştırmıştır.

Bu arada, şehirsel topluluklarla ilgili bir misâle bilhassa değinmek istiyorum. Bilindiği gibi 23 Aralık 1970 tarihli kararname «mukaveleli plan» sistemini ihdas etmiştir. Buna, göre şehirsel topluluklar Devletle mukavele yapmakta ve Devlet, birlikte koordine edecekleri, dolayısıyla kendisinin de söz sahibi olacağı bir kalkınma faaliyeti için bahis konusu topluluklara kredi vermektedir. Böyle bir uygulama belediyelerin, muhtar bir idare olarak, kendi kalkınmalarının sahibi olmakta halâ devam edip etmedikleri sualini hatıra getirmektedir.

İkinci olarak sorunu gene bir mahallî idare kuruluşu olan il özel idareleri açısından tetkik edeceğiz. Bir süreden beri çalışmalarım özellikle sosyal yardım ve yol yapımı konularına teksif ettikleri söylenen bu kuruluşlar işaret olunan faaliyetleri dolayısıyla ekonomik kalkınmaya esasen katılmaktadırlar. 1965 de kurulan ve ilin ekonomik kalkınma yönünden bölge planına intikalinde CODER ler gibi istişarî rol oynayan İl Yatırım Komisyonlarına genel meclis üyeleri de iştirak ettirilmiş böylece, il özel idarelerinin kalkınmaya bir başka yoldan dolaylı olarak katılmaları sağlanmıştır. Hele 13 Ocak 1970 tarihli kararnameyle il genel meclislerine il, bölge ve merkez seviyesindeki kamu yatırımları ve bunlara ilişkin programlar hakkında bizzat görüş bildirme yetkisinin tanınmasından sonra bu kuruluşların kalkınma faaliyetlerine iştiraki daha da artmış bulunmaktadır.

Son olarak aynı sorunu bir de bölge açısından ele almamız gerekmektedir. Her ne kadar bölge bugün için bir mahallî idare kuruluşu değil ise de kendisine bölgesel reform projesinde bu tip bir örgüt ya da bir kamu tüzel kişisi tarafından yürütülebilecek nitelikte planlama görevleri verilmektedir. Nitekim projenin 3. maddesinde «bölgenin ana fonksiyonu çevrenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına yardımcı olmak, böl-

gesel kalkınmaya ilişkin her türlü araştırmayı yürütmek, kamu kuruluşlarınınca gerçekleştirilecek yatırımların rasyonel seçimini yapmak, bölgenin tamamını ilgilendiren ortak nitelikteki yatırımların finansmanına katılmak, çevrenin genel kalkınmasına ilişkin bu neviden diğer yatırımları tahakkuk ettirmektir» denilmektedir. Öngörülen şekliyle bölgenin teşekkül etmesi halinde, komün ve il seviyesindekilere ilâveten bölge seviyesinde yeni bir mahallî idare ortaya çıkmış olacak ve bu teşkilât yetki genişliğine sahip kuruluşlarla işbirliği halinde ekonomik kalkınmada daha müessir rol oynama imkânına kavuşmuş olacaktır .

Taşra idaresini giderek, kalkınmaya ilişkin önemli kararların alındığı merkezlerden müteşekkil bir camia haline getirmeye yönelmiş olan bu tedbirlerin bugünkü şartlar içersinde doğru ve isabetli olduğu söylenebilir. Ancak, kalkınma politikası günümüzdeki haliyle hazırlık ve icrada görev alacakların çok geniş bir teknik yeteneğe, özellikle yatırımların rasyonel bir şekilde değerlendirilebilmesi ve en isabetli tercihlerin yapılabilmesi bakımından yüksek bir ekonomik formasyona sahip olmalarını zorunlu hale getirmiştir. Fakat bu yönden gerekli tedbirlerin alındığı, taşra kuruluşlarının yeni görevlerinin gerektirdiği sayıda ve nitelikte personelle teçhiz edildiği bugün için söylenemez.

Meselâ konuyu ilk olarak yetki genişliğine sahip kuruluşlar açısından ele alalım 1964 reformu ile il valilerinin enirinde kısaca SCAE (Ekonomik Faaliyet ve Koordinasyon Servisi) diye isimlendirilen, kurmay heyeti niteliğinde birer organ ihdas edilmiş ve valiler bunlar marifetiyle yaptırdıkları araştırma sonuçlarından plânlama konusundaki çalışmalarında istifade etmişlerdir. Fakat bu organlar, çalışmalarını il seviyesindeki tüm faaliyet alanlarına teşmil edecek güce kavuşturulamamış, bu yüzden de valiliğin sadece bazı tercihlî üniteleri bunlardan yararlanabilmiştir.

Bölgedeki durum ise ildekinden farklı olup bölge valisi, il valisine nazaran daha iyi teşkilatlanmış bir kurmay heyetine sahip bulunmaktadır. İlk defa 1964 reformunun bölge valisi nezdinde ihdas ettiği bu heyet 19.Ağustos.1970 tarihli kararname ile yeniden düzenlenmiş ve geliştirilmiştir.

Kıscacası gerek il, gerekse bölge valisinin emrinde, personel sayısı ve niteliği bakımından tatminkâr olmasalar da, bazı yardımcı organlar teşkil edilmiş bulunmaktadır. Ancak bu organlar kendilerine planın sadece hazırlık çalışmalarında yardımcı olmakta, bu sebeple, icra safhasında personel ihtiyacı halen devam etmektedir ve bölgesel reformun gerçekleşmesinden sonra daha da artacaktır. Bu durum karşısında yet-

kililer, zaman zaman yaptıkları gibi masraflarını mahalli bütçelerden karşılayacakları sözleşmeli personel istihdamına yönelecekler, bu ise, yetki devrinin geliştirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan ve bu haliyle merkezi idareye ait olması gereken bir masrafın mahalli idarelerce ödenmesi gibi acaip bir sonuç doğuracaktır.

Aslında, 13.Kasim.1970 kararnamesiyle yapılmış olan geniş çaptaki yetki devri reformunun, merkezi idarede görevli bir kısım personelin taşraya intikal ettirilmesine imkân verecek bir diğer reformla tamamlanması gerekirdi. Zira görevi azalmış olan tarafın, görevi artmış olan karşı tarafa, azalışla orantılı miktarda personel de devretmesi herşeyden önce mantığın bir emridir. Fakat, personel hukukunu düzenleyen mevzuatın kalıplaşmış, sert hükümleri, buna ilâveten bazı psikolojik nedenler bu mantık emrinin yerine getirilmesine mani olmuştur.

Mahalli idarelerin personel yönünden karşılaştıkları güçlükler, bazı istisnalar hariç, yetki genişliğine sahip kuruluşlarınkinden çok daha fazladır. Her ne kadar bu kuruluşlara kaliteli eleman temini amacıyla bölgesel nitelikte bir takım mahalli idare enstitüleri ve meslek içi eğitim tesisleri kurulmuş ise de, arzu edilen vasıfta eleman alınmasına ve istihdamına mani olan mevzuat tıkanıklıkları da giderilmedikçe sorunun çözümlenmesi mümkün olamayacaktır. Yakında Parlamentoda görüşülecek olan belediye personeli reform tasarısının önemini kabul etmekle beraber onun da, kamu personelinin yetiştirilmesine ilişkin bazı genel problemlerin hallinden öteye bir çözüm getireceğini zannetmiyoruz. Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere mahalli idareler, özellikle şehir idareleri, Devlet kurumlan personeline başvurmaya devam edeceklerdir. Halbuki bunların en karakteristik örneği olan ve İmar Bakanlığının kontrolü altında vazife gören OREAM lardaki teknisyenler dahi şehirlerin ekonomik kalkınma plânlarını bizzat hazırlamamakta sadece, şehir idarelerince kendilerine verilen çoğu zaman noksan bilgilerin ışığında kalkınmanın bazı yönlerini tesbitle yetinmektedirler.

Netice olarak, belirtmeye çalıştığımız haliyle personel sorunu ekonomik kalkınma politikasının karşılaştığı bir dar boğaz, bir mania olmaya devam etmektedir. Fransa, yetki yönünden uygulamaya çalıştığı ademi merkeziyet politikasını personel yönünden de uygulamadığı takdirde, taşra idaresinin kalkınmaya iştirak ettirilmesi çabaları başarıya ulaşamayacak ve bu başarısızlık, belki de bir gün yeniden merkeziyetçi sisteme dönüş gibi sakıncalı bir sonuç doğuracaktır.

İDARÎ COĞRAFYA

GÜNEY İLÇESİ İDARÎ COĞRAFYASI

Erol OKYAY
Güney Kaymakam Vekili
Kütahya Maiyet Memuru

PLÂN

- 1 — Coğrafi Durum
 - a) İlçenin yeri ve sınırları
 - b) Doğal ve Jeolojik yapısı
 - c) Akarsuları
 - d) İklimi
 - e) Bitki örtüsü
- 2 — Tarihi Durum
- 3 — İdarî Örgüt ve Personel Durumu
- 4 — Nüfus ve Yerleşme Durumu
- 5 — Ekonomik Durum
 - a) Tarım
 - b) Hayvancılık
 - c) Ormancılık
 - d) Ticaret ve Sanayi
- 6 — Kültürel ve Sosyal durum

- 7 — Sağlık durumu
- 8 — Bayındırlık ve Ulaşım durumu
- 9 — Mahallî Hizmetler ve Toplum Kalkınması

1 — COĞRAFİ DURUM

a) İlçenin yeri ve şuurları

Güney İlçesi Ege bölgesinde Denizli İline bağlı olup İl merkezine uzaklığı 68 kilometredir. Yolunun 33 kilometrelik kısmı karayoludur. Güney Denizli ilinin kuzey batısına düşmekte 534 km² lik bir sahayı kaplar. Denizden yüksekliği 850 m. dir.

İlçenin doğusunda Çal, batısında Buldan, kuzeyinde Eşme (Uşak) İlçeleriyle güneyinde İl merkezi bulunmaktadır.

b) Doğal ve Jeolojik yapısı

İlçe arazisi genellikle dağlık ve engebelik olup yüksek yerlerine düşen arazi tatlısu fasiyesi İlçenin güney ve batı yanlarındaki yerler mikaşist kayalardan meydana gelmiştir. Menderes nehrinin geçtiği yerlerde mermer yataklarına rastlanmaktadır.

c) Akarsuları

İlçenin en büyük akarsuyu Büyükenderes nehridir. Kazanın elektrik ihtiyacında giderir. İlçe merkezinden kuş uçuşu 3 - 3.5 Km. kadar uzakta olan bu nehir Afyon - Dinar ilçesinden çıkar ve ege denizine dökülür.

Büyük nehirden başka ilçenin doğu kuzeyine düşen ve 15 Km. kadar uzakta olan İlica (hamam) çayı vardır ve sulama işlerinde faydalanılır.

d) İklimi

İlçe Ege bölgesinde olmasına rağmen 850 M. yükseklikte olduğundan ayrıca dağların Akdenize paralel bulunmasından dolayı buralarda İçanadolunun yayla iklimi, yani kışları soğuk kar yağışlı, uzun ve yağmurlu, yazları serin ve kuraktır.

e) Bitki örgütü

Güney genel olarak yeşil ve çeşitli ağaç türlerinden meydana gelen güre ormanlarla kaplıdır. Büyük menderes nehrinin geçtiği yerlerde genellikle yabancı zeytinlikler, çalı, palamut, kekik gibi bitki çeşitlerine rastlanır.

2 — TARİHİ DURUM

Çevre tarihi antik çağlara kadar uzanmaktadır. Şimdiki Güneyin doğusuna düşen ve adına SALA denen şehrin burada olduğu iddia edilmektedir. Ancak Güney tarihine ait en kesin bilgileri Kurtuluş Savaşından sonrasında bulabiliriz.

Güney Milâdi takvime göre 1320, Rumi takvime göre 936 yıllarında kurulmuştur .

Güney'e Horasan ve İsfahan diyarlarından gelip yerleştirilmiştir. 23. Temmuz, 1920 Pazar günü Yunanlılar 1 nci Dünya Harbinde bu İlçeyi işgal etmişlerdir. Efeler ve Zeybekler iki sene süreyle Yunanlılarla mücadele etmiş ve savaşmışlardır. Güneydiler 7 den 70 e kadar kadim erkeği, egesi, zeybeği ve herşeyi ile kanının son damlasına kadar çalışmışlar, savaşmışlar ve kurtuluş savaşıma büyük ölçüde destekte bulunmuşlardır En nihayetinde de 3 Eylül 1922 de düşmanı Güney'den kovmuşlardır.

3 — İDARİ ÖRGÜT VE PERSONEL DURUMU

a) Bakanlıklara bağlı kuruluşlar

İçişleri : Kaymakam Vekili (Maiyet me.), Tahrirat Kâtibi, Nüfus Memuru, Nüfus Kâtibi, odacı. (Kaymakamlık arabası yoktur.)

Adalet : 1 Savcı, İki Hakim (Ağır ceza mahkemesi yoktur) 1 Başkâtip, 3 Zabıt kâtibi, 1 mübaşir, 1 odacı, 2 gardiyan, Başkâtip aynı zamanda geçici yetkili noter muavinidir.

Millî Savunma : Askerlik Şubesi Başkanı Prs. Yrb., 1 sivil daktilo memuru,

Jandarma : İlçe Jandarma Birlik Komutanı J. Tğm., 2 Astsubay, 1 Uz. Çvş.

Maliye : Malmüdüdü, Muhasebe me., Veznedar, Tahakkuk Servis Şefi, Vergi memur yar. Tahsildar, odacı, bekçi.

Millî Eğitim : İlköğretim : İlköğretim Müdürü, 59 Öğretmen, 1 Kâtip, 6 hademe. Ortaokul: 1 Müdür, 1 Müdür Yardımcısı, 7 Öğretmen, 1 Kâtip ve hesap Me. 2 hademe'

Sağlık ve Sosyal Yardım : 1 Hükümet Tabibi, 1 Sağlık merkezi tabibi (Halen münhal), 2 sağlık memuru, 1 ayniyat memuru, 1 hemşire, 1 Belediye ebesi, 6 köy grup ebesi, 1 şoför, 1 aşçı, 4 Hastabakıcı.

Tekel : 1 Tekel memuru, 1 odacı.

Tarım : 1 Ziraat teknisyeni, 1 ziraat teknisyen yrd., 1 köy teknik ziraat öğretmeni, 1 makinist.

Hükümet Veterinerliği : Veteriner Hekim (Kadrosu yok.), 1 Hayvan sağlık me.

Meteoroloji : 1 Meteoroloji Müd., 1 rasat memuru, 1 odacı.

Orman : 1 Bölge şefi, 1 bölge şefi refiki, 1 kâtip, 3 muhafaza me., 1 seyis.

Ulaştırma : 1 PTT Müdürü 4 memur

Başbakanlığa bağlı kuruluşlar

Diyanet : Müftü, Kur'an öğreticisi, memur, 8 İmam hatip, 2 müezzin, kayyım, 11 imam hatip vekili, 5 halk tarafından idare edilen köy imamı, 1 hademe.

Tapu sicil : 1 Tapu sicil me. 1 kâtip, 1 odacı.

İktisadî Devlet Teşebbüsü

T.C. Ziraat Bankası : 1 müdür, 1 muhasebeci, 1 şef muavini, 1 veznedar, 1 gişe memuru, 1 takip memuru, 2 müstahdem.

Kamu Kuruluşları : Güney Tarım Kredi Kooperatifi, Eziler Tarım Kredi Kooperatifi ve Cindere Tarım Kredi Kooperatifi.

Ziraat Odası : Personeli yoktur.

Mahallî İdareler

Özel İdare : Özel İdare memuru, Gelir kâtibi, tahsildar, odacı.

Belediye : Belediye Başkanı, Başkâtip, Muhasip, Muh. Yardımcısı ve mutemet Fen memuru, 2 zabıta memuru, Belediye ebesi, 2 tahsildar, 3 içmesuyu memuru, 3 elektrikçi 8 temizlik işçisi, 1 şoför.

Kamuya yararlı başlıca dernekler, kuruluşlar : Kızılay şubesi, T. H.K. şubesi, Güzelleştirme derneği, Lise yaptırma derneği, Güney Gücü Gençlik kulübü, Esnaf Kefalet Kooperatifi, Güney oto birliği.

4 — Nüfus ve Yerleşme durumu: Güney tamamı ile bir tarım merkezidir. Ancak toprağın istendiği şekilde verim vermemesi nüfusun artış hızı da çok az olmakta, şehir nüfusu gittikçe azalmaktadır. Aşağıdaki tabloda durum açıkça izah edilmektedir.

Yıl	İlçe Nüfusu	Köyler Nüfusu	Toplam Nüfus
1960	7049	7487	14536
1965	7416	6312	13728
1970	6754	6903	13657

1970 genel nüfus sayımına göre İlçe merkezi 3324 kadın, 3430 erkek, köylerde 3518 erkek 3385 kadındır. Nüfusta bir artış olmayıp, bir azalma olduğu gerçektir.

Sanayinin çok az yerleştiği ilçede en büyük geçim kaynağı tarımdır. Ancak toprağın az verimli olması dışarıya göçün en büyük nedenidir. Ayrıca Askerliğini yapanlar ilk fırsatta Almanya'ya gitmek için sıra beklemektedirler. Köyler iki gruba ayrılmıştır. Orman köyleri ve diğer köyler. En büyük köy Eziler köyüdür.

İlçedeki evlerin % 85 şî ahşap ve iki katlıdır. Sıhhi ve kullanışlı değildir. Bir çoğunun da badanası yoktur. Köy evleri daha temiz ve topludur. Ayrıca ilçe sınırları içerisinde yörük tabir edilen 5 _ 10 aşiret vardır, bunlar yazın sulak ve serin yerlere göç ederler.

Ekonomik Bunun

İl ile olan bağlantısı çok işlek olmayan bir yol ile olduğu için ve Vilâyet ile arasında Saraköy ve Buldan ilçelerinin bulunması Güneyin her bakımdan gelişmesini önlemektedir. Güneyin Ekonomik ilişkileri en çok Eşme (Uşak) Ulubey (Uşak) ve Buldan ile devam edegelmektedir.

Son zamanlarda gittikçe artan Karayolları ve araçları birçok il ve ilçeyi sanayi merkezlerine doğrudan bağlaması, Güney'in diğer merkezlerle olan ilişkilerini azaltmıştır. Herşeye rağmen Güney ekonomisi Tarıma dayanmaktadır.

a) Tarım :

Tarıma elverişli toprak çoktur. Ancak verim azdır. Tarımsal üretim Çiftçiye ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığı için merkezdeki çiftçiler ikinci hır işle de iştiğal etmektedirler.

Üretim tamamıyla hava şartlarına bağılıdır. Örneğın Haziran Ayında biraz yağmur yağması tütünde mavi küf hastalığına yol açmakta ve tüm çabalar boşa gitmektedir. Bağcılık ve tütüncülük çok ilerlemiştir. Üzüm satış kooperatifi varsa da iyi çalışmamaktadır.

İlçede Hububat, bağcılık, tütün ve sebzeçilik birinci derecede gelir. Bunların ilçedeki ekiliş dağılımı hektar olarak aşağıdadır.

Hububat	4855 hektar
Bağcılık	2210 »
Tütüncülük	700 »
Sebzeçilik	130 »

İlçede son zamanlarda Antep fıstığı aşılması çok ileri gitmiştir. 12000 menenengeç ağacına Antep fıstığı arısı yapılmıştır. İlçe 39500 hektarlık orman sahasına sahiptir. İlçenin Güneyi tamamıyla ormanlıktır. Ortalama olarak her yıl 1040 sterlik odun istihsal edilmektedir. İlçede ayrıca meyvecilik narcılık, şeftali) gelişmektedir.

b) Hayvancılık :

İlçede hayvancılık yeni gelişmektedir. Topraktan istediğı verimi alamıyan çiftçiler hayvancılığa doğru bir faaliyet göstermektedirler. İlçede küçükbaş hayvancılık ön plandadır. Et, süt ihtiyacı bu yolla karşılanmaktadır. Hayvan hastalıkları yaygın değildir. Görülen hastalık da anında tedavi edilmektedir.

İlçe çevresinde mevcut büyük ve küçükbaş hayvan cins miktarı şöyledir.

Koyun:	8471	Kılkeçisi:	12389	Sığır:	1283
At:	546	Katır:	444	Merkep:	1282
Kümes Hayvanları: 6492					

c) Ticaret ve Sanayi Turizm :

Güney bir ticaret merkezi olmamıştır. Toprak kıt ve verimli iş sahasının olmaması gelişmeyi önlemiştir. İlçenin pazarı Pazartesi günüdür. O günler şehir daha hareketli ve canlıdır. İlçeden dışarıya tarım ürünleri gönderilir. Dışarıdan çimento, bakkaliye eşyası, gübre gibi ihtiyaçlar temin olunur.

Güney'de sanayi denince akla halı dokuması gelmektedir. Dokumacılık yaygındır. Her evde bir dokuma tezgâhı vardır. Ayrıca bu konu ilgili bir dokumacılık Kooperatifi de vardır.

Turizm hiç gelişmemiştir. Halk çok medenî ve konuk severdir. Güney ve çevresinde eski medeniyetlere ait kalıntılar bulunmaktadır. Bu eserlerin aydınlığa çıkması için İlçe kendi çapında faaliyete geçmiştir. Ayrıca eğenin en güzel şelalesi İlçenin 3 Km. uzağında bulunmaktadır. Halkın en çok rağbet ettiği yer burasıdır.

6 — Kültürel ve Sosyal Durum

İlçe sosyal ve kültürel yönden tam bir gelişme içinde değildir. İlçenin merkez nüfusu yurdumuzun diğer ilçelerine göre büyükse de gelişme olarak Ege bölgesinin zayıf bölgelerinden birisi niteliğini taşımaktadır.

Aşağı yukarı herkes birbirine uzaktan da olsa akraba durumundadır ve dışarıdan gelen memurlar haricinde yabancıya rastlanılamaz. İlçe halkının ekonomik durumu her ne kadar çok kötü sayılmasa da yerleşme olanaklarının azlığı dışarıya göçü hızlandırmaktadır.

İlçede okuma yazma oranı % 50 civarındadır. 1970 - 1971 öğretim yılında ilçe merkezinde 1 ortaokul, 3 ilkokul ve köylerde 18 ilkokul öğrenime devam etmektedir. İlçe merkezindeki ilkokullara 512 erkek 434 kız olmak üzere 946, köy okullarına 710 erkek, 600 kız olmak üzere 1310 ve toplam olarak 2256 öğrenci öğrenimine devam etmektedir. Bu okullarda 59 asil öğretmen görevli bulunmaktadır.

Ortaokulda 255 erkek 90 kız olmak üzere 345 öğrenci öğrenimine devam etmektedir. Ortaokulda 1 Müdür 8 öğretmen görevli bulunmaktadır. Ayrıca İlçede iki adet biçki dikiş - nakış, demircilik ve marangozluk kursları vardır.

İlçe merkezinde bir halk kütüphanesi vardır ve 2000 e yakın kitabı mevcuttur. İlçede Güney Gücü isimli bir spor kulübü vardır ve Denizli Amatör ligine iştirak etmektedir.

İlçe ve çevresinde kan gütme olaylarına, gasp, soygun, silâhlı kız kaçırma gibi olaylara rastlanılmamaktadır.

Güney'de elektrik enerjisi Bozdoğan barajından sağlanmaktadır. Sıkıntı çekilmemektedir. Ayrıca merkezde su sıkıntısı da yoktur, kanalizasyon tam olarak vardır. Merkezde 1 hamam, 1 kışık sinema, 3 lokanta, 3 otel (2 sınıf), 1 aile bahçesi vardır.

İlçe merkezinde 12 ve tüm köylerde 1 er cami mevcuttur.

İl merkezine devamlı sefer yapan halka ait taşıt araçları vardır. Ankara ve İstanbul gazeteleri günlük olarak gelmektedir. Folklor Ege Folklorunun etkisi altındadır. Mahallî oyun olarak Zeybek ve efe oyunları dikkati çekmektedir.

7 — Sağlık durumu :

Güney merkezindeki sağlık teşkilâtı ihtiyaca cevap verebilecek bir kapasite ve elemanlara sahiptir. İlçede 1 Hükümet Tabibi vardır, Hükümet Tabibi ayrıca münhal bulunan sağlık merkezi tabibliği vekilliği de yapmaktadır. Eczane yoktur. Hükümet Tabibinin uhdesinde bir ecza dolabı vardır.

İlçenin sağlık durumu oldukça iyidir. Sağlık merkezinde 10 yatak vardır. Ayrıca Sıtma eradikasyon şubesi ve dişçi yoktur.

8 — Bayındırlık ve Ulaşım Durumu :

İlçenin yerleşme sahaları yok denecek kadar azdır. Çünkü bir çukur içine yerleştirilmiş Güney'in yerleşme bakımından gelişmesi için geniş bir düzlüğe çıkması, kısacası yeni bir Güney'in kurulması gerekir.

Yeni inşaat azdır, bu hem şahıslar hem de resmî daireler içinde geçerlidir, Genellikle eski konutlar onarılmaktadır.

İlçe Hükümet konağı 1936 da yaptırılmış, dairelerin bir çoğu kiradadır. İlçe 3 adet otel vardır, bunlar turistik olmayıp, İlçenin ve civar köylerin ihtiyacına cevap vermektedir.

İlçenin İle olan yolu yaz ve kış devamlı trafiğe açıktır. Ayrıca Güney _ Eşme (Uşak) ve Güney - Ulubey (Uşak) yolu devamlı ulaşımına açıktır. Güney Denizli yolu ticarî bir yol değildir, daha çok mahallî bir yol niteliğini taşır. Güney Denizli arası 68 kilometredir, bu yolun 31 kilometre-

lik kısmı asfalt kaplama mütebakisi stabilize dir. İlçenin tüm köylerine motorlu araçlarla gitmek mümkündür. İlçe merkezinden İl ve İzmir İli ile Eşme İlçesine hergün devamlı vasıta vardır.

PTT sabah (7.00) den akşam 21.00 e kadar devamlı çalışır, 21 den sonra Jandarma kanalı ile her yerle konuşulur.

9 — Mahallî Hizmetler :

Özel İdare : İlçe merkezinde 9 derslikli 1.7 derslikli, 6 derslikli 1 olmak üzere 3 İlkokul ile 1 halk kitaplığı vardır. Kaymakam lojmanı 1961 yılında yaptırılmıştır. Özel İdare kirada oturmaktadır.

Belediye : Elektrik ve içme suyu yeterlidir. Evlerin % 50 sinde su ve elektrik vardır. İmar planı yeni yapılmış olup tasdik edilmiştir. İhtiyaca cevap veren fennî bir mezbahane mevcuttur. Belediye kendisine ait binada oturmakta ve ihtiyaç fazlası gayrimenkullerini kiraya vermektedir. İtfaiye örgütü yoktur. 1971 yılı Belediye bütçesi 700.030 liradır.

Güney Belediyesi gün geçtikçe gelişmektedir. Şehir içi yollar ele alınmış olup sistemli bir şekilde yapılmaktadır.

Köyler ;

Köylere ulaşım imkânı geniştir. Tüm köylerin yolu vardır. Genellikle köyler çok dağınık değildirler. Köylerin hiçbirisinde elektrik yoktur. Su sorunu halledilmiş sayılabilir. Yeni köy olan bir yer hariç her köyde İlkokul vardır. İlkokulu olmayan köyde kendi imkânları ile bir okul inşaatına başlamıştır.

Toplum kalkınması ilçe ve köylerde tam olarak benimsendiği için okul, yol ve su inşaatlarında ilerleme daha hızlı olmaktadır.

10 — Sonuç :

Güney İlçesi Eğinin bayındırlık ve ulaşım bakımından zayıf yerlerinden birini teşkil etmesine rağmen şanssızlığını yenme gayreti içindedir.

Tabii güzellik olarak çok güzel yerlere sahip olan bu şirin İlçe her bakımdan, olduğundan daha büyük hizmetlere layıktır.

KARARNAMELER

İçişleri Bakanlığından :

Karar Sayısı : 12236

1 — Açık bulunan Bakanlığımız 4 üncü derece Özel Kalem. Müdürlüğüne aynı Müdürlük Şifre Şefi Ertuğrul Öztürk'ün, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2 sayılı Kanun hükmündeki Kararname ile değiştirilen 59 ve 60 ıncı maddeleri gereğince atanması uygun görülmüştür.

2 — Bu Kararı İçişleri Bakanı yürütür.

Karar Sayısı : 12210

1 — 2 nci derece müktesep aylıklı eski Mülkiye Müfettişi Kemal Güçhan'ın, 2 nci derece Mülkiye Müşavir Müfettişliğine yeniden,

2 — Açık bulunan 6 nci derece Üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişliklerine;

Ayaş Kaymakamı Erbay Fiş,

Kaman Kaymakamı Hüsnü Tuğlu,

Özlükişleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Ahmet Elbeyli,

Seydişehir Kaymakamı Remzi Özen,

Özlükişleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Halis Gerdaneri,

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Muhittin Keskin,

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü N. Doğan Topaloğlu,

Kars Vali Muavini Kemal Katıtaş,
 Gerede Kaymakamı Özer Öner,
 Malazgirt Kaymakamı Erol Akdoğan,
 Karasu Kaymakamı Doğan Pazarcıklı,
 Bozova Kaymakamı Altay Utkan'ın naklen ve terfian atanmaları uygun
 görülmüştür.

3 — Bu Kararı İçişleri Bakanı yürütür.

18/5/1973

Karar Sayısı : 12247

3. derece kadrolu Diyarbakır Vali Muavini Şerafettin Sarıalan'ın 3. derece kadrolu Bolu Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu İçel Vali Muavini A. Şefik Ergin'in 3. derece kadrolu Eskişehir Vali Muavinliğine,

3. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Amasya Vali Muavini A. Semahattin İneli'n, 4. derece kadrolu Eskişehir Vali Muavinliğine,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Adıyaman Vali Muavini Osman Şeker'in, 3. derece kadrolu Giresun Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Eskişehir Vah Muavini Necati Özdemir'in, 3. derece kadrolu İçel Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Mardin Vali Muavini Ali İhsan Yıldırım'ın, 3. derece kadrolu Kırklareli Vah Muavinliğine,

4. derece kadrolu Artvin Vah Muavini Yahya Saip Ün'ün, 4. derece kadrolu Manisa Vah Muavinliğine,

4. derece kadrolu Erzincan Vah Muavini Fikret Yılmaz'ın, 4. derece kadrolu Hatay Vah Muavinliğine,

1. derece kadrolu İstanbul Vah Muavini Hadi Sağnak'ın, 1. derece kadrolu İzmir Vali Muavinliğine,

1. derece Ankara Vah Muavini Kemal Demirtaş'ın, 1. derece kadrolu Adana Vali Muavinliğine,

1. derece kadrolu İzmir Vali Muavini Azmi Karaca'nın 1. derece kadrolu Bursa Vali muavinliğine,

2. derece kadroda 1. derece müktesep aylıklı Bursa Vali Muavini Halit Gökkaynak'ın, 1. derece kadrolu Ankara Vali Muavinliğine,

4. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Kocaeli Vali Muavini Hüseyin Aydemir'in, 3. derece kadrolu İzmir Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Ordu Vali Muavini Hasan Günay'ın, 3. derece kadrolu Tokat Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Tokat Vali Muavini Cemil Polatsoy'un, 3. derece kadrolu Çorum Vali Muavinliğine,

2. derece kadrolu Eskişehir Vali Muavini F. Osman Yüney'in, 2. derece kadrolu Erzurum Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Nevşehir Vali Muavini Lütfi Bingöl'ün, 4. derece kadrolu Edirne Vali Muavinliğine,

2. derece kadrolu Samsun Vali Muavini Namık Perk'in, 2. derece kadrolu Zonguldak Vali Muavinliğine,

3. derece kadroda 1. derece müktesep aylıklı Gaziantep Vali Muavini Nihat Tözge'nin, 2. derece kadrolu İstanbul Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Edime Vali Muavini Adnan Ergün'ün, 4. derece kadrolu Balıkesir Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Zonguldak Vah Muavini H. İhsak Engin'in, 4. derece kadrolu Sakarya Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Erzurum Vah Muavini Mehmet Coşkun'un, 3. derece kadrolu Muğla Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Ağrı Vali Muavini Alâaddin Alpaydın'ın, 4. derece kadrolu Muğla Vali Muavinliğine,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Muş Vah Muavini Hayrettin Güven'in, 3. derece kadrolu Kastamonu Vali Muavinliğine,

3. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Kastamonu Vali Muavini T. Yüksel Öge'nin, 4. derece kadrolu İzmir Vali Muavinliğine,

2. derece kadrolu Özlükişleri Genel Müdür Muavini Halit Tokullugil'in, 2. derece kadrolu İstanbul Vali Muavinliğine,

2. derece kadrolu İstanbul Vali Muavini G. Necdet Enünlü'nün, 2. derece kadrolu Karşıyaka Kaymakamlığına,

2. derece kadroda 1. derece müktesep aylıklı Zonguldak Vali Muavini M. Doğan Beygo'nun, 1. derece kadrolu Bakırköy Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Sakarya Vali Muavini Naci Kavurmacıoğlu'nun 4. derece kadrolu Bolvadin Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Hakkâri Vali Muavini Hüseyin Terbaş'ın, 4. derece kadrolu Ürgüp Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Bingöl Vali Muavini Fevzi Çobanoğlu'nun, 4. derece kadrolu Tirebolu Kaymakamlığına,

3. derece kadrolu Kırşehir Vali Muavini M. Reşat Çakmak'ın, 3. derece kadrolu Antalya Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

3. derece kadrolu Antalya Vali Muavini A. Haydar Ekinci'nin, 3. derece kadrolu Kayseri Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

3. derece kadrolu Edirne Hukuk İşleri Müdürü O. Raci Orhun'un, 3. derece kadrolu Aydın Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

3. derece kadrolu Ayvacık Kaymakamı M. Sadrettin Önder'in, 3. derece kadrolu Balıkesir Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

3. derece kadrolu Artvin Sivil Savunma Sekreteri Valâ Kurtiz'in, 3. derece kadrolu Trabzon Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

2. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Bandırma Kaymakamı Nusret Saygı'nın, 3. derece kadrolu Ödemiş Kaymakamlığına,

3. derece kadrolu Söke Kaymakamı Fevzi Baysan'ın 3. derece kadrolu Bartın Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Lâpseki kaymakamı Ahmet Önal'ın, 4. derece kadrolu Silifke Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Çine kaymakamı Necmettin Özturan'ın, 4. derece kadrolu Bodrum Kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Siverek Kaymakamı Muhsin Akar'ın, 4. derece kadrolu Fatsa kaymakamlığına,

4. derece kadrolu Tirebolu Kaymakamı Erhan Öztekin'in, 4. derece kadrolu Yerköy Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Gelibolu Kaymakamı Turgut Fırat'ın, 4. derece kadrolu Hendek Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Düzce Kaymakamı Rasim Gezmiş'in, Milas Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Bartın Kaymakamı Atilla Vural'ın 4. derece kadrolu Fethiye Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Gönen Kaymakamı Orhan Haraççı'nın, 4. derece kadrolu Siverek Kaymakamlığına,

1. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Kadıköy Kaymakamı S, Nuri Altaş'ın, 2. derece kadrolu Tetkik Kurulu Üyeliğine,

2. derece kadrolu Konya Vali Muavini Saffet Ruğdaycıoğlu'nun, 2. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdür Muaviniğine,

3. derece kadrolu Kayseri Vali Muavini Mehmet Ali Özgüneri'n, 3. derece kadrolu İller İdaresi Genel Müdürlüğü Müşavirliğine,

3. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Müşaviri Sezai Taşkeli'nin, 3. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdür Muaviniğine,

4. derece kadrolu Araştırma - Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Fethi Derici'nin, 4. derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

4. derece kadrolu İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürü İbrahim Öğretmen'in, 4. derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

Naklen,

1. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Bakırköy Kaymakamı Necdet Kanbur'un, 2. derece kadrolu İçel Vali Muaviniğine,

2. derece kadrolu Karşıyaka Kaymakamı Beşir Tekin Arıç'ın, 2. derece kadrolu Konya Vali Muaviniğine,

1. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Beyoğlu Kaymakamı Mustafa Öner'in, 2. derece kadrolu Manisa Vali Muaviniğine,

2. derece kadrolu Beykoz Kaymakamı Turgut Coş'un, 2. derece kadrolu Samsun Vali Muaviniğine,

2. derece kadrolu Zeytinburnu Kaymakamı İbrahim Şişmanoğlu'nun,

2. derece kadrolu Kayseri Vali Muaviniğine,

3. derece kadrolu Mustafa Kemalpaşa Kaymakamı Ömer Çetintaş'ın, 3. derece kadrolu Kayseri Vali Muaviniğine,

2. derece kadrolu Eyüp Kaymakamı Kâzım Pamuk'un ,2. derece kadrolu Antalya Vali Muaviniğine,

2. derece kadrolu Şişli Kaymakamı Gültekin Güngör'ün, 2. derece kadrolu Eskişehir Vali Muavinliğine,

1. derece kadroda 2. derece mütesep aylıklı Gaziosmanpaşa Kaymakamı Muammer Durak'ın, 2. derece kadrolu İzmir Vali Muavinliğine,

3. derece mütesep aylıklı Seferihisar kaymakamı Sadık Çağlar'ın, kadrolu Zonguldak Vali Muavinliğine,

1. derece kadroda 2. derece mütesep aylıklı Üsküdar Kaymakamı Saim Tuncel'in 2. derece kadrolu Kocaeli Vali Muavinliğine,

2. derece kadrolu Beşiktaş Kaymakamı Mustafa Atak'ın, 2. derece kadrolu Gaziantep Vali Muavinliğine,

3. derece mütesep aylıklı Seferihisar kaymakamı Sadık Çağlar'ın,

3. derece kadrolu Amasya Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Kırkağaç kaymakamı Tahsin Turudoğlu'nun, 3. derece kadrolu Kahraman Maraş Vah Muavinliğine,

1. derece kadrolu Altındağ Kaymakamı Burhanettin Ergun'un, 1. derece kadrolu İstanbul Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Turgutlu Kaymakamı Saffet Kibar Bekâroğlu'nun,

3. derece kadrolu Ordu Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Menemen Kaymakamı Cemil Akınç'ın 4. derece kadrolu Kastamonu Vali Muavinliğine,

3. derece kadrolu Gölcük Kaymakamı Yaşar Erman'ın, 3. derece kadrolu Urfa Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Soma Kaymakamı Ali Demirtürk'ün 4. derece kadrolu Burdur Vali Muavinliğine,

3. derece kadroda 4. derece mütesep aylık Kilis Kaymakamı Turgay Zileli'nin 4. derece kadrolu Elazığ Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Osman Gümrükçüoğlu'nun, 4. derece kadrolu Samsun Vah Muavinliğine,

4. derece kadrolu Dört Yol kaymakamı O. Nuri Ertuğrul'un, 4. derece kadrolu Niğde Vah Muavinliğine,

3. derece kadroda 5. derece mütesep aylıklı Lüleburgaz Kaymakamı Necati Arslan'ın. 4. derece kadrolu Urfa Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Yerköy Kaymakamı Gökalp Aksudoğan'ın, 4. derece kadrolu Tokat Vah Muavinliğine,

3. derece kadrolu Antalya Hukuk İşleri Müdürü Nevzat Gülmezoğlu'nun, 3. derece kadrolu Van Vali Muavinliğine,

4. derece kadrolu Isparta Hukuk İşleri Müdürü N. Kemal Eren'in, 4. derece kadrolu Kars Vali Muavinliğine,

3. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Cevdet Basım'ın, 2. derece kadrolu Bandırma Kaymakamlığına,

3. derece kadrolu Gemlik Kaymakamı Talât Sungur'un, 3. derece kadrolu Gelibolu Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Mehmet Çan'ın, 3. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Müşavirliğine,

4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Ahmet Sezai Aydın'ın 4. derece kadrolu Hukuk Müşavir Muavinliğine,

4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Fikri Gökçe'er'in, 4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına,

4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Kurtuluş Şimantürk'ün, 4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına,

4. derece kadrolu 1. derece müktesep aylıklı Niğde Vah Muavini Ali Ulvi Pınar'ın, 3. derece kadrolu Hatay Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

Naklen ve terfian,

Karataş kaymakamı Şerif Aşkar'ın, Gürün kaymakamlığına, Nusaybin kaymakamı Yücel Türkbeni'n Çayırılı kaymakamlığına, Borçka kaymakamı, Rıdvan Yenişen'in Cihanbeyli kaymakamlığına, Şereflikoçhisar kaymakamı Hasan Fehmi Konyalı'nın, Ayancık kaymakamlığına, Bahçe kaymakamı Kamer Diribaş'ın Arapkir kaymakamlığına, Aybastı kaymakamı, M. Edip Eren'in, Hilvan kaymakamlığına, Kığı kaymakamı İrfan Kurucu'nun, Nusaybin kaymakamlığına, Kaş kaymakamı Ahmet Kayır'ın, Hafik Kaymakamlığına, Şirvan kaymakamı Necat Aksu'nun, Selendi kaymakamlığına, Mutki kaymakamı Yalçın Bakkal'ın, Azdavay kaymakamlığına, Ömerli kaymakamı İ. Hakkı Başman'ın, Durağan kaymakamlığına, Kalkandere kaymakamı Recep Yazıcıoğlu'nun Bahçe kaymakamlığına Otlu kaymakamı Halit Güngör'ün, Gerede kaymakamlığına, Viranşehir kaymakamı Sabit Yaşar Kuru'nun, Eynesil kaymakamlığına, Hamur kaymakamı Coşkun İrvalı'nın, Tavas kaymakamlığına Karlıova kaymakamı, Mehmet Özden'in, İmroz kaymakamlığına, Horasan

kaymakamı Neşet Erol Yalçın'ın, Suşehri kaymakamlığına, İdil kaymakamı İbrahim Turanlı'nın, Seydişehir kaymakamlığına, Çerkeş kaymakamı Halil Nimetoğlu'nun, İliç kaymakamlığına, Uluborlu kaymakamı Eşref Atın'ın, Karlıova kaymakamlığına, Boğdoğan kaymakamı Yücel Bölgenin, İdil kaymakamlığına, Almus kaymakamı Uğur İnan'ın, Horasan kaymakamlığına, Palu kaymakamı Rifat Taşkın'ın, Şavşat kaymakamlığına, Bayat kaymakamı, Ceyhun Demirin Kiği kaymakamlığına, Göynücek kaymakamı Ayhan Koç'un Viranşehir kaymakamlığına, Gölhisar kaymakamı, İsmail Günindi'nin Taşlıçay kaymakamlığına, Sorgun kaymakamı Cevdet Kuran'ın, Hamur kaymakamlığına, Sarıoğlan kaymakamı Battal Önderin Aybastı kaymakamlığına, Reşadiye kaymakamı Muharrem Göktayoğlu'nun, Çat Kaymakamlığına, Refahiye kaymakamı Şükrü Erdemin, Oltu Kaymakamlığına, Göksün kaymakamı Alpaslan Karacan'ın, Mutki Kaymakamlığına, Esbiye kaymakamı İsmail Aydın'ın, Malazgirt Kaymakamlığına, Haymana kaymakamı Erkut Tavban'ın, Çankırı - Ovacık Kaymakamlığına, Durağan kaymakamı A. Refik Tekerek'in, Çüngüş Kaymakamlığına, Eldivan kaymakamı Hasan Hüseyin Ya23lûkin, Şirvan Kaymakamlığına, Saimbeyli kaymakamı Aslan Yıldırım'ın, Ömerli Kaymakamlığına, Akdağmadeni kaymakamı Ahmet Kapısız'ın Bozova Kaymakamlığına,

Kendi kadro, derece ve kademe aylıkları ile naklen,

Osmaneli eski kaymakamı Hayrettin Demetoğlu'nun, Hassa Kaymakamlığına,

Korgan eski kaymakamı, S. Metin Boyacıoğlu'nun, Maçka Kaymakamlığına,

Hakkı müktesepi olan kadro, derece ve kademe aylıkları ile, yeniden,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı İzmir Vali Muavini Mekin Sarıoğlu'nun, 3. derece kadrolu Diyarbakır Vali Muavinliğine,

4. denece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Kahraman Maraş Hukuk İşleri Müdürü Ö. Naci Sözer'in, 3. derece kadrolu Mardin Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Çayeli kaymakamı Feyiz Kaşıkçioğlu'nun, 3. derece kadrolu Hakkâri Vali Muavinliğine,

5. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Gürün kaymakamı Faik Kale'nin 4. derece kadrolu Yozgat Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Kula kaymakamı Servet Önal Çiftlikli'nin, 4. derece kadrolu Artvin Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Yatağan Kaymakamı Mestan Koçbaş'ın 4. derece kadrolu Adıyaman Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Acıpayam kaymakamı Hasan Çakır'ın, 4. derece kadrolu Bingöl Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Besni kaymakamı Şeref Artan'ın, 4. derece kadrolu Ağrı Vadi Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Kemalpaşa kaymakamı Muzaffer Güzelant'ın, 4. derece kadrolu Muş Vali Muavinliğine,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Çayırılı kaymakamı Güngör Aydın'ın, 4. derece kadrolu Erzincan Vali Muavinliğine,

4. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Antalya Vali Muavini Halûk Oskay'ın, 1. derece kadrolu Altındağ kaymakamlığına,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Yozgat Vali Muavini Mustafa Aykut'un, 2. derece kadrolu Beşiktaş kaymakamlığına,

4. derece kadro da 3. derece müktesep aylıklı Manisa Vali Muavini Mustafa Arkun'un, 2. derece kadrolu Üsküdar Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Samsun Vali Muavini Necati Tümay'ın 2. derece kadrolu Şişli Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Urfa Vali Muavini Esat Yetişir'in, 1. derece kadrolu Beyoğlu Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Muğla Vali Muavini E. Hüseyin Köseoğlu'nun, 1. derece kadrolu Gaziosmanpaşa Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Çorum Vali Muavini Özer Özmen'in, 2. derece kadrolu Eyüp Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı İzmir Vali Muavini Nurettin Yılmaz'ın, 2. derece kadrolu Ceyhan Kaymakamlığına,

3. derece kadroda 2. derece müktesep aylıklı Manisa Vali Muavini Hayri Bulut'un, 1. derece kadrolu Kadıköy Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Burdur Vali Muavini Mustafa Tütüncünün 2. derece kadrolu Zeytinburnu Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 3. derece müktesep aylıklı Ordu Vali Muavini Tayyar Toprak'ın, 2. derece kadrolu Beykoz Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Silifke kaymakamı Necdet Uçan'ın, 3. derece kadrolu Gölcük Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Beypazarı kaymakamı Turan Sayar'ın, 3. derece kadrolu Kilis Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Fethiye kaymakamı Cahit Gündüz'ün, 3. derece kadrolu Turgutlu Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Sandıklı kaymakamı A. Nuri Kadıköylü'nün, 3. derece kadrolu Söke Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 4. dere müktesep aylıklı Havran kaymakamı M. Kemal Şenay'ın, 3. derece kadrolu Lüleburgaz Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Ürgüp kaymakamı Namık Kahvecioğlu'nun, 3. derece kadrolu Gemlik Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Sapanca kaymakamı Yılmaz Kocabaş'ın 3. derece kadrolu Düzce Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Tosya kaymakamı İ. Cahit Ertan'ın, 3. derece kadrolu Edremit Kaymakamlığına,

4. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı İznik kaymakamı Selâhattin Alpdoğan'ın, 3. derece kadrolu Gönen Kaymakamlığına,

7. derede kadroda 7. derece müktesep aylıklı Tonya Kaymakamı Şükrü Düdükçü'nün, 4. derece kadrolu Isparta Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

4. derece kadroda 4. derece müktesep aylıklı Milas kaymakamı Zeki Özeren'in, 2. derece kadrolu Tetkik Kurulu Üyeliğine,

6. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı İmroz kaymakamı Metin Özkınay'ın, 4. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

5. derece kadroda 5. derece müktesep aylıklı Hekimhan kaymakamı İsmail Bir'in, 4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

6. derece kadroda 6. derece müktesep aylıklı Hilvan kaymakamı Yüksel Çavuşoğlu'nun, 4. derece kadrolu Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

7. derece kadroda 7. derece müktesep aylıklı Iliç kaymakamı Necip Er'in 4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

7. derece kadroda 7. derece müktesep aylıklı Suşehri kaymakamı Metin Demirtaş'ın, 4. derece kadrolu Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne,

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile değişik 68. maddesinin 3 ve 4. bentleri gereğince naklen ve terfian atanmaları uygun görülmüştür.

Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

26/5/1973